ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● *Serie nouă*

■ Anul XVIII (LIII) ■ Nr. 6 (432) ■ Iunie 2018 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Icoană pe sticlă de la Mânăstirea Stavropoleos

Mihai Barbu

La Paris, l-am vizitat pe Victor Hugo într-un moment total nepotrivit: La etajul I era o intensă Lumină neagră...

Adele era o fată maniacă, supărăcioasă şi vedea totul în negru. Muzica era refugiul ei şi tatăl său îi cumpără un pian de ocazie. „Voi", le reproşează d-na Hugo bărbaţilor din familie, „aveţi o ocupaţie. Numai fiica mea îşi pierde zadarnic viaţa, este dezarmată, neajutorată, mă simt obligată faţă de ea. A te ocupa de o grădină mititică, a broda o tapiserie nu înseamnă suficientă hrană spirituală pentru o fată de 26 de ani".

reportaj

Întors acasă, la Paris, Hugo era văzut pe străzi, chiar când ningea, doar în redingotă. „Pardesiul meu este tinereţea", se scuza Bătrânul Faun...

Victor Hugo a închiriat un apartament la etajul 2 al Hotelului Rohan-Guemene, timp de 16 ani, între anii 1832 şi 1848. Aici a scris „Ruy Blas", „Vocile interioare", „Lumini şi umbre" şi tot aici începe redactarea unor opere majore precum „Legenda secolelor", „Contemplaţiile" şi „Mizerabilii". Casa din Place des Vosges, nr.6, a fost transformată în muzeu în anul 1902, cu ocazia centenarului naşterii scriitorului. Deschiderea muzeului a fost posibilă datorită unei substanţiale donaţii făcute Primăriei Parisului de către Paul Meurice (1818-1905), devotatul prieten al scriitorului. Muzeul se inaugurează un an mai târziu şi este, la urma urmei, expresia pasiunii şi generozităţii lui Paul Meurice. El şi-a donat imensa sa Colectie Hugo şi, în plus, a cumpărat de la Louis Koch, nepotul Juliettei Druot, şi colecţia acesteia pentru a o oferi muzeului. Tot el finanţează lucrările de amanajare. O convinge pe nora lui Hugo, Alice Lecroy, şi pe copiii ei, Georges şi Jeanne, şi reconstituie, împreună, camera mortuară a poetului. În 1927, la doi ani de la moartea lui Georges Hugo, sora sa împreună cu copiii ei, Marguerite, Francois şi Jean, donează Primăriei Parisului „Hauteville House" , casa pe care bunicul lor a cumpărat-o şi amenajat-o în Insula Guersnay, care a devenit un nou Muzeu Hugo. Casa de la Paris are patru nivele. La parter e amplasată recepţia, la etajul I sunt sălile pentru expoziţii temporare, la etajul II sunt apartamentele Victor Hugo, etajul III e destinat unei biblioteci specializate iar etajul IV e ocupat de administraţia casei.

Prolog cu „Nebunia din cap"

Casa lui Victor Hugo începe, în Camera Unu, cu un Prolog al expoziţiei „La Folie en tete/ Biographies". Acolo erau prezentate cazurile lui Eugene Hugo, unchiul scriitorului (care a trăit între 1800 şi 1837) şi cel al fiicei sale, Adelei Hugo (1830-1915), amândoi atinşi de această nemiloasă maladie. Pentru vizitatorul care calcă pentru prima oară pragul casei acestui Om Ocean, intrarea în scenă e bulversantă. De la bun început îţi se atrage, parcă, atenţia că măreţia unei opere îşi are originea şi în marile tragedii familale. Hugo a avut cinci copii şi i-a supravieţuit doar unul singur, Adele, ce a sfârşit într-o casă de sănătate mintală. Leopold a murit imediat după naştere, în 1823. Fiica scriitorului, Leopoldine, proaspăt măritată cu Charles Vacquerie, se îneacă, împreună cu soţul ei, la nici 19 ani. Trecuseră doar şase luni de la nunta lor. Timp de nouă ani, între 1843 şi 1852, îndureratul părinte nu a mai reuşit să publice nimic. Charles moare la doar 45 de ani dar îi dăruieşte tatălui său doi nepoţi care vor duce arborele genealogic al familiei până în zilele noastre. Francois -Victor sfârşeşte şi el, ca şi fratele său, tot la 45 de ani. Adele a fost ultimul născut al familiei Hugo. Ea fost foarte afectată, la vârsta de 13 ani, de tragica moarte a surorii sale mai mari, Leopoldine.

Rădăcinile Artei brute

În secolul XIX patru psihiatri au iniţiat o nouă terapie pentru bolnavii mintali. Proiectul lor e cunoscut azi sub numele de "art therapie" şi a devenit, ulterior, un nou curent în artele plastice, cunoscut sub numele de „Art brut". Colecţia dr. William Browne (1805-1885) de la Crichton Royal Hospital din Scoţia e considerată a fi prima care pune bazele acestei arte. Se întâmpla în anul 1838. Colecţia dr. Auguste Marie (1865-1934) e alcătuită din desenele celor internaţi la Spitalul din Villejuif, începând cu anul 1900, când devine medicul acestui stabiliment. Colecţia s-a împrăştiat în toată lumea dar o parte substanţială a fost cumpărată de pictorul Jean Dubuffet pentru „Collection de l'Art brut" din Lausanne. Colecţia dr. Walter Morgenthaler (1882-1965) e conservată, azi, la Psihiatrie Museum din Berna şi a fost realizată la azilul din Waldau (Berna, Elveţia). Doi dintre pacienţi, Robert Walser şi Adolf Wolfli, sunt consideraţi figurile tutelare ale artei brute. Colecţia Prinzhorn (1886-1933) e socotită a fi una mitică. Ea a fost realizată de către pacienţii Spitalului de psihiatrie de pe lângă Universitatea din Heidelberg. Aceste "Expresii plastice ale nebuniei" au influenţat Avangarda începutului de secol XX. Max Ernest îi arată aceste desene lui Andre Breton, şi grupul găseşte în ele puncte de plecare ale artei ireventioase. Tot această colecţie a servit şi cauza naziştilor pentru o expoziţie care punea la zid „Arta degradată", în anul 1937. Aceste patru colecţii au fost expuse în Casa Hugo din toamna lui 2017 până în primăvara lui 2018. Atunci ne-am nimerit şi noi (e vorba de mine şi de amicul meu, Ioan Lascu) să-l vizităm pe Victor Hugo la el acasă. Desenele expuse ne-au încărcat de o energie negativă şi în această stare de spirit am purces în muzeu. Dar înainte de a-l regăsi pe Marele scriitor, am fost curioşi să ne lămurim care a fost marea dramă a vieţii sale.

Logodnica locotenentului englez. O poveste fără happy end

Adele era o fată maniacă, supărăcioasă şi vedea totul în negru. Muzica era refugiul ei şi tatăl său îi cumpără un pian de ocazie. „Voi", le reproşează d-na Hugo bărbaţilor din familie, „aveţi o ocupaţie. Numai fiica mea îşi pierde zadarnic viaţa, este dezarmată, neajutorată, mă simt obligată faţă de ea. A te ocupa de o grădină mititică, a broda o tapiserie nu înseamnă suficientă hrană spirituală pentru o fată de 26 de ani". Nevasta pune punctul pe i. „De ce n-ai putea face pentru fiică ceea ce poţi face pentru o amantă?" Adele (Dede, pentru cei ai casei) şi-a pus în cap să se mărite cu locotenentul Pincon pe care l-a întâlnit în insula Jersey. În decembrie 1861, ea îi spuse tatălui său că se consideră logodită cu englezul, fapt ce îl îngrozeşte peste măsură pe marele scriitor. De Crăciun, în acelaşi an, la insistenţele d-nei Hugo, locotenentul englez e invitat la Hauteville House. Nu ştim ce s-a întâmplat între cei doi tineri dar englezul începe să bată în retragere. Adele nu se lasă cu una cu două şi vrea, cu orice preţ, să-l recucerească. În vara anului 1863, ea reuşeşte să evadeze din Insulă. Din Southampton îi scrise tatălui său că pleacă în Malta. Adele avea 33 de ani şi e o femeie hotărâtă. Victor Hugo îi scrie nevestei sale, aflată la Paris, pentru a-şi exprima îngrijorarea faţă de comportamentul bizar al Adelei. („Nu cumva d. Pincon e însurat? O iubită? Cine ştie, poate şi un copil?") Între timp, Adele a ajuns la New York. O altă scrisoare, sosită la Hauteville House, era expediată din Halifax, Noua Scoţie, Canada. Acolo era garnizoana ofiţerului Pincon şi Adele le scrise alor săi că s-a maritat. Pentru a justifica dispariţia fetei, Hugo anunţă presa, în octombrie, că fiica sa s-a căsătorit şi că s-a stabilit în Canada. „Ştiţi că fiica mea devine englezoaică? Roadele exilului...", îi scrie lui Hetzel, editorul său. Familia află, foarte repede, tristul adevăr. Englezul era însurat şi avea un copil. Adele se ducea în fiecare zi la cazarmă pentru a-l vedea pe „soţul" ei. Îl privea în ochi, îl urmărea până la locul unde locuia fără, însă, a îndrăzni să-i vorbească. Căsătoria cu locotenentul englez a avut loc doar în mintea ei. „Este o mare fericire că nu nu s-a căsătorit. Să se smulgă din acest vis, din acest groaznic vis, din acest coşmar care este o nebunie şi nu dragoste. Încearcă s-o influenţezi, scumpa mea, tu, atât de inimoasă şi cu spiritul tău nobil. Adele trebuie să se întoarcă repede", îi scrie Hugo soţiei sale. Scriitorul vrea să salveze aparenţele şi hotărăşte că: „Vom spune că mariajul nu fusese încheiat în faţa Consulatului francez că era nul în Franţa şi că omul nefiind corespunzător, am rupt căsătoria. În şase luni, Adele va reveni la Hauteville şi se va numi doamna Adele. Asta-i tot. Este la vârsta când i se poate spune doamnă şi n-avem de dat nimănui socoteală. Îi voi dedica Adelei cărţi.Voi face din ea mândria bătrâneţii mele. Dacă un imbecil a putut-o dezonora, Victor Hugo va putea s-o glorifice. Mai târziu, vindecată şi surîzătoare, o voi mărita cu un om de treabă. Acest soldăţoi să dispară din mintea noastră!" Dacă e să fim imparţiali, bietul „soldăţoi" n-a încurajat niciodată speranţele Adelei. El refuza s-o vadă şi, mai mult decât atât, se plimba în trăsură, cu d-na Pincon, pe sub ferestrele d-rei Adele. Degeaba. Adele era convinsă că locotenentul englez era soţul ei şi îl aştepta, precum Penelopa, să se întoarcă acasă. (Cunoaştem o situaţie similară şi în literatura noastră mică: nici Adela lui Ibrăileanu n-a fost mai fericită. Şi ea l-a aşteptat zadarnic pe dl. Codreanu...) Planul lui Hugo a dat greş. Nimic din ceea ce socotise c-ar fi bine pentru fata lui nu s-a potrivit. Aşa că, în cele din urmă, el hotărî să-i fixeze o rentă de 150 de franci lunar ca să aibă din ce trăi. De vreo trei ori, Adele le zise alor săi că se va întoarce pe Insulă dar nu s-a ţinut de cuvânt. Pincon a fost mutat la garnizoana din Barbados şi Adele a plecat pe urmele lui. Fata a înnebunit de-a binelea şi a fost internată. În sanatoriu a fost identificată ca fiica lui Victor Hugo şi a fost adusă în Franţa, în 1872, de către Celine Alvarez Baa, o doamnă de vază din Colonii. Hugo nu îi va rămâne nerecunoscător. Doamna Baa devine "La primera negra de mi vida!" (*Carnete*, 23 februarie 1872) Femeia i-a remis tatălui bijuteriile Adelei. Inelul soţiei sale, regăsit, îi e oferit, cu generozitate, Doamnei Baa, ca o amintire de la Adele... Adele a fost internată la Saint Mende apoi a fost mutată, după moartea tatălui său, la Castelul din Suresnes, o luxoasă casă de sănătate, unde ea ocupa un pavilion. A murit la 85 de ani. Cânta la pian şi avea prostul obicei de a-şi atribui operele celebre pe care le interpreta. De asemenea, Adele ascundea tot ceea ce primea. „Sărmana mea Adele, mai moartă decât morţii", o plângea tatăl său.

(continuare în p. 31)

Marele Premiu *FestLit Cluj* 2018

Juriul FestLit 2018 (Irina Petraş, preşedinte, Dan Cristea, Daniel Cristea-Enache, Angelo Mitchievici, Vasile Spiridon, membri) s-a întrunit duminică, 3 iunie 2018, şi a luat în discuţie lista cărţilor nominalizate pentru Marele Premiu, stabilită de către Filialele USR: În ordine alfabetică, acestea sunt: **Lăcrămioara Berechet**, Supravieţuirile sacrului. scenarii posibile în literatura lui Mircea Eliade (Editura Institutul European, Iaşi, 2017); **Val Butnaru**, Ultimul profet adevărat, Editura Prut International, 2018; **Vasile Dan**, Focul rece şi alte poesii, Ed. Cartea Românească, 2018; **Dumitru Augustin Doman**, Zbateri facile, strădanii futile, Ed. Bibliotheca, 2017; **Gellu Dorian**, Calea de urmat, Ed. Cartea Românească, 2017; **Ion Dumbravă**, Când cel care scrie este cel despre care se scrie, poeme, Editura Ardealul, Târgu-Mureş, 2017.; **Adrian Lesenciuc**, Cimitirul eroilor, Ed. Libris Editorial, Braşov, 2017; **Ion Munteanu**, O mie si una de femei. Amintirile unui hedonist, Eikon, 2017; **Dan Perşa**, Dincolo, Editura Meditative Arts, Bucureşti, 2018; **Mircea Popa**, Avanposturi ale Marii Uniri, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017; **Dan Stanca**, Detonarea, Editura Polirom, Iaşi, 2018; **Liviu Ioan Stoiciu**, Efecte 2.0, Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2017; **Alex Ştefănescu**, Eminescu, poem cu poem, La o nouă lectură, Editura ALLFA, Bucureşti, 2017.; **Virgil Todeasă**, Omul presupus, Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017; **Alexandru Uiuiu**, Iustin, Editura Charmides, Bistriţa, 2017; **Cornel Ungureanu**, Mitteleuropa periferiilor, Ediţia a doua, revăzută şi adăugită, Brumar, 2018; **George Volceanov**, Margaret Atwood, Pui de cotoroanţă, traducere, Editura Humanitas fiction, Raftul Denisei, 2017.

În urma dezbaterilor, s-au detaşat, cu egalitate de puncte, două cărţi. Aşadar, laureaţii Marelui Premiu FestLit Cluj 2018, ex aequo, sunt **Lăcrămioara Berechet** şi **Liviu Ioan Stoiciu**.

Laureaţii Marelui Premiu la ediţiile precedente: **Gabriel Chifu** (2014), **Corin Braga** (2015), **Ana Blandiana** (2016), **Niculae Gheran** (2017). Laureatul Premiului special al primei ediţii: **Ştefan Borbély**.

(Comunicat al Uniunii Scriitorilor din România)

Eveniment editorial

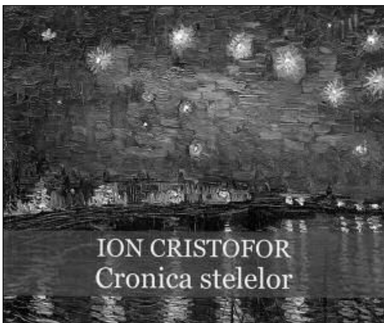
Mircea Bârsilă tradus în franceză

Recent, în Franţa a apărut volumul lui Mircea Bârsilă – *Souterraines, Antologie poetique*, la Editura *La rumeur libre*, Paris, 2017, colecţia Oeuvres Poetique – Domaine roumain. Prefaţa şi traducerea sunt semnate de Linda Maria Baros, raportor general al Academiei Mallarme. Cartea este un proiect al Institutului Cultural Român.

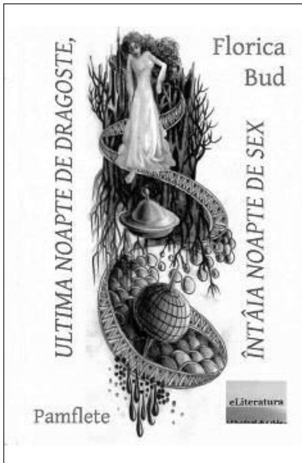

Carte nouă

Ion Cristofor - *Cronica stelelor* (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017)

Ion Cristofor este un foarte bun poet de la Cluj, optzecist şi echinoxist, scriind poeme frumoase, în sensul deplin al cuvântului, adică frumoase şi profunde, tinzând mereu spre simplitatea perfectă. Aceste trăsături le găsim şi în cea mai recentă carte a sa cu un titlu uşor romantic. Să remarcăm de la început imagistica de pictor inspirat, poetul fiind şi artist plastic, ca-n această *Grafică japoneză*: „Trei coţofene/Pe zăpada proaspăt căzută/Fac grafică japoneză.//Zboară de la un copac la altul/Cu ţipete ascuţite/De samurai”. Sau: „Mi-am scos cămaşa albastră/cu tot cu piele/şi-am aşezat-o în curte/pe o sfoară întinsă/între doi tei.//Acum aştept ca luna/să se ivească din ea către seară/un inorog/sau măcar umbra unei femei”. Dar, sunt de remarcat precum în celelalte volume, în poezia în integralitatea ei a lui Ion Cristofor, ecouri expresioniste: „Pe stradă trec oameni în halate albastre/Spitalul de nebuni sărbătoreşte/Ziua porţilor deschise.//Astăzi a fost externat/Cu tot fastul/Directorul instituţiei.//De pe o creangă/Din vârful copacului/O mierlă fluieră a pagubă.” Aşadar, universul poeziei lui Cristofor este unul închis, populat de angoase, de meditaţii sceptice, de abisuri sufleteşti: „Afară bate vântul din deşert/De aici se zăresc culmile munţilor Atlas/În cărţile din bibliotecă e o tristeţe de sfârşit de lume/doar un gust de mentă în gură a mai rămas/şi două pahare goale de vin./Pe masă ticăie neauzit ultimul ceas.”

Florica Bud - *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de sex* (Editura *eLiteratura*, 2016), volum subintitulat *Pamflete*

Titlul (cum se vede, prin parafrază la Camil Petrescu) este unul înşelător, dat de autoare probabil din calcule manageriale, vizând succesul la public. Pentru că, altfel, textele sunt pamflete literare, cordiale, deloc unele de presă tabloidă. Apoi, titlul e înşelător şi pentru că tematica nu se reduce la dragoste şi ...sex, ci e foarte diversificată, privind mai toate aspectele vieţii României actuale. Cartea este destinată, însă, cititorului cu simţul umorului bine dezvoltat, cu gustul ironiei şi parodiei fine. Lucru rar la scriitoare, Florica Bud cultivă cu nonşalanţă şi autoironia. O mostră de început de proză: „Supărările mele, *Boierimaximali Alabaldachini Iuţiferi şi Devernaşi*, sunt ca ploile de vară. Ca urmare, aveţi iertarea mea parafată asemenea unui acord unilateral femeionian; eu vă întorc obrazul celălalt, iar voi mă veţi pălmui tot pe cel înroşit. În aceste condiţii nu este de mirare că mă găsiţi tot acolo unde m-aţi uitat, pe bicicleta mea medicinală aflată în faţa televizorului. Voi urmări pentru a treia oară aceeaşi poveste de dragoste sperând că nici soneria casei şi nici voi nu mă veţi întrerupe, altfel relatarea va fi incompletă...” Cartea este presărată cu sintagme inventive şi suculente gen: „dragostea per kilogram de manechină furajată...ştiinţific”. Dar, autoarea se adresează cititorilor cu apelative dintre cele mai fistichii: *Iubiacei Dureribililoşi Multiaccentici şi Armurari* (sic! cu italice şi cu majuscule) sau *Dragi Iubitori Sau Neiubitori* Pantagruelici *De Animale Dominaţi De Instincte Induse* sau *Războinici Ostatici Ai Viitorului Fără Frontiere* etc., în acest sens imaginaţia autoarei fiind ...fără frontiere. Cartea este spirituală, savuroasă, plină de umor, din spatele căruia rânjeşte realitatea românească de azi de cele mai multe ori aşa cum o vedem cotidian: urâtă, hâdă, de multe ori monstruoasă **(DAD).**

Eveniment

Un festival model

Aflat la a doua ediţie consecutivă. Organizat de Biblioteca ”Dinicu Golescu”, din buricul urbei. A cuprins, firesc, expoziţii, dezbateri, lansări de carte şi revistă, cântări felurite. Timp de cinci zile, piteştenii interesaţi s-au întâlnit, luna trecută, nu doar cu amfitrionii Mihail Sachelarie şi Denisa Popescu. Ci şi cu jurnaliştii Octavian Ştireanu şi Cristian Cocea, într-un binevenit dialog pe teme politice autohtone de stringentă actualitate. Apoi, cu autori de carte şi comentatorii lor. Adică, Răzvan Exarhu, Ion Munteanu, Doina Ruşti. Augustin Doman, Alexandru Iosub, Ionel Buşe, Ioan Lascu, Jean Dumitraşcu. Sau cu Ion Popescu-Sireteanu şi Magda Grigore, publicişti care editează ”Târgoviştea literară” în judeţul vecin de la est...

Poezia, variată, a stat pe buzele lui Ovidiu Scridon, Amelia Stănescu şi Eugen Cristea, actorul. Iar muzica a fost oferită generos, delicios de mezzosoprana Adina Sima şi elevii săi. De Mike Godoroja şi ”Blue Spirit”, Marcian Petrecu şi ”Trenul de noapte”. Am asistat cu enormă plăcere şi entuziasm la cele două seri de blues ale bucureştenilor faimoşi. Mike şi Gelu, de pildă, au făcut spectacol, evocând la fix, o legendă a genului de peste ocean: Robert Johnson. Ovidiu, în schimb, ne-a umplut inimile de lirism, cu folku-i tulburător. Dorian a arătat ce poate să scoată dintr-o pianină cam dezacordată. Marcian, în fine, ne-a uimit cu snopu` de muzicuţe din... cartuşieră...

Una peste alta, cartea s-a întâlnit nimerit cu arta într-o manifestare culturală de apreciat. Greu de egalat pe plai argeşean. Pân` la anu` viitor, rămânându-ne în minte un Florar încântător. Sache, meriţi mulţumiri. Ne-ai dat un motiv să visăm, să tânjim, să sperăm...

Lansări de carte, la Piteşti

Maiu-nvecinat fiindu-le propice. Celor care mai au drag de slova tipărită. Şi trec pragu` Bibliotecii ”Dinicu Golescu”, din urbea Piteşti, căutând-o vrednic. Eu voi semnala acuma vreo patru. Cronologic şi succint. Doar curiozitatea vrând a stârni. Măcar spre a frunzări volumele-n speţă, cândva, după gust...

Întâi, ”Fericirea e un ac de siguranţă”. Vorbe cu tâlc strânse laolaltă de Răzvan Exarhu. Teleast cunoscut care, iată, a dat-o pe scris. Despre una, alta din viaţa curentă. A populaţiei autohtone, emancipată nepotrivit. Prezentator lămuritor, directorul instituţiei gazdă. Octavian Mihail Sachelarie, neîndoios, deja cetitor...

Apoi, ”O mie şi una de femei”. ”Un roman senzual şi fermecător”. Plin de ”erotism şi tragic”. Autor, Ion Munteanu, de pe plai doljean. L-au comentat în fel şi chip numitu` director, da` şi Augustin Doman, şef la o revistă veche argeşeană. Alexandru Iosub, meşter dirijor la Craiova. Ionel Buşe, filosof oltean universitar. Ioan Lascu, tot din Bănie, critic literar mai mereu prin ziar. Jan Dumitraşcu, conducător la filarmonica loco. Opu-i consistent, vom vedea, în timp, de-i şi rezistent. Lectura, fireşte, ne va lămuri. Şi vânzarea lui, atât cât va fi...

”Fantoma din moară”, dintr-o comună gorjeană, urmând. Poveste de veac douăzeci, din vremea comunistă. Pe foaie pusă de Doina Ruşti. P-acolo, doamna, născută. Astăzi, profă-n Bucureşti, predând la studenţi. Au prezentat, ca şi altădat`, Denisa Popescu, Tavi Sachelarie. Tot ei înfăţişând cu largheţe ”Partida de vânătoare”. Creaţie nouă, abia tipărită, semnatar, de Capitală, Stelian Tănase. Sexagenaru` ştiut are spor la condei şi s-a ţinut de promisiunea din iarnă. Revenind cu Jean Harris, util. Traducătoare americană de ficţiune dâmboviţeană. Soaţă de inginer piteştean, grăitoare de limba română cutezător. Da` şi cu Doru Mareş, om de teatru şi publicist. Ambii vorbind riguros, amplu şi elogios despre invitat şi opera sa...

Şi Ion, şi Doina, Răzvan, Stelian au adus detalii, îndreptăţit. Ispitind inevitabil, cu sârg, la citit. Sper că, printre file, niţel oi umbla. Şi, poate, voi consemna dacă se va merita...

ADRIAN SIMEANU

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„De ce e prea adesea comică prostia?”

■ Se întîmplă să cauţi o idee, dar în realitate cauţi un cuvînt, unul singur. Găsindu-l, ai rezolvat ideea.

■ Iubind o fiinţă, fie şi un obiect, iubeşti, fără a-ţi conştientiza faptul, întreaga lume.

■ Pudoarea unor obiecte care-şi ascund calităţile astfel cum un om îşi drapează nuditatea.

■ A. E.: „Văzut **Unchiul Vanea** într-o montare postmodernă – nu? parcă aşa ar fi nimerit să zic, a Teatrului Sturza Bulandra. Scălîmbăieli, paiaţerii, ţipete, cît încape şi ceva pe deasupra. Actori buni, dar la ce bun? O tristeţe. Închipuie-ţi un Mozart pe muzică de jazz, un Beethoven cu rock vîrît într-însul. Trebuia să fac eforturi pentru a regăsi cîte-o frîntură din disciplina textului cehovian, aşa cum aş încerca să scot cîte un obiect rămas intact dintr-o casă avariată în urma unui cutremur”. Dar pictorii modernităţii n-au tratat în felul lor necanonic temele renascentiste, un Gauguin, un Picasso, un Dali, un Chagall? „Ba da, însă n-au mîzgălit pînzele vechi. Şi-au creat propriile opere fără a atenta la condiţia inalienabilă a celorlalte pe care le putem contempla ca atare. De ce, mă rog, oamenii de teatru actuali n-au scris eventual texte sugerate de Cehov, preferînd a tropăi fără preget de-a dreptul pe paginile acestuia ca şi cum le-ar aparţine?”.

■ „Cu cît o minciună e mai mare, cu atît e crezută mai uşor” (Joseph Goebbels).

■ De ce e prea adesea comică prostia? A. E.: „E la mintea omului. N-are nevoie oare de o supapă de siguranţă?”.

■ Aspiraţia fiinţei spre începuturi, inextingibilă. Însăşi nenorocirea îşi poate avea prospeţimea sa inaugurală.

■ „În ciuda eforturilor mele, în ciuda preoţilor, n-am reuşit niciodată să mă las în voie, în braţele Domnului. N-am reuşit să cred destul. Eu sunt, din păcate, ca omul acela despre care se spune că făcea în fiecare dimineaţă această rugăciune: «Doamne, fă-mă să cred în Tine». Ca toată lumea, nici eu nu ştiu dacă, de cealaltă parte, există ceva sau nu este nimic. Sunt tentat să cred, ca şi Papa Ioan Paul al II-lea, că se desfăşoară o luptă cosmică enormă între forţele tenebrelor şi cele ale binelui. Spre victoria finală a forţelor binelui, cu siguranţă, dar cum se va produce aceasta? Suntem oare fărîme dintr-un tot sau suntem fiinţe care vor renaşte?” (Eugen Ionescu).

■ Şi la sfîrşitul spectacolului, neîndoios te vei întreba: asta a fost tot?

■ Blaga vorbindu-mi despre vizita pe care i-a făcut-o lui Vlahuţă, cu puţin timp înaintea morţii acestuia: „Socotit pe atunci un patron al literelor noastre, era un om clădit în întregime pe etic. Nu l-aş putea considera altminteri”.

■ Memoria e plebeiană, amintirea e aristocratică.

■ Nici un exemplu nu-l resimţi ca mediocru odată ce ţi l-ai ales. Tu în schimb, cel ce-ai ales exemplul, poţi fi mediocru.

■ „Un pas mic pentru om, un salt uriaş pentru omenire! Cam asta are de gînd să facă inginerul în cibernetică Sergi Santos din Barcelona. După ce a instalat în memoria Samanthei opt programe diferite pentru a simula orgasmul şi pentru a fi amanta perfectă, Santos va deveni tatăl copilului ei. Primul copil făcut vreodată de un bărbat şi un robot va veni pe lume anul viitor, susţine «fericitul tată»” (**Click**, 2017).

■ Felul său dificil, sincopat, torturat de-a vorbi pare efectul unei epuizări care i-a precedat viaţa. Marcat de-o astenie prenatală, nu se mai poate regăsi. Refuzat de lume ca şi de sine însuşi, cu anticipaţie.

■ Dobîndind conştiinţa de-a fi o lume în sine, X nu mai are nevoie de lume: o analizează excesiv, o contestă angoasat. Se lasă pradă năzuinţei de-a deveni un substitut al lumii ca rod al Creaţiei. Confundă nonşalant lumea sa cu lumea.

■ Linişte e atotcuprinzătoare, tăcerea e relativă. Prin tăcere putem doar experimenta liniştea.

■ „Cel mai mare animal din lume, balena albastră, trebuie să aibă şi o inimă pe măsură. Mult timp, în absenţa vreunui exemplar care să poată fi studiat din această perspectivă, s-a speculat că organul respectiv ar fi de dimensiunea unui automobil. La un moment dat a apărut şi oportunitatea de a se constata concret cît de mare este inima gigantului planetei: o balenă albastră a pierit în gheţurile din Newfoundland, iar cercetătorii s-au grăbit să-i deschidă cutia toracică. A fost nevoie de patru oameni care să împingă afară organul enorm prin cavitatea creată şi s-a constatat că avea 180 de kilograme, fiind capabil să pompeze 150 de litri de sînge la fiecare bătaie” (**Lumea misterelor**, 2017).

■ Natura postparadiziacă a oricărei dificultăţi. Factorul absolutoriu al depăşirii sale.

■ Această dimineaţă cu un aer prolix, înnăbuşitor, împiedicîndu-te totodată să vorbeşti sau să asculţi. Suspendîndu-te.

■ „Cînd vrei să te umileşti cu orice preţ, rişti să depăşeşti măsura. În smerenie, ca-n orice altceva, depăşirea măsurii stimulează orgoliul, iar acest tip de orgoliu e de o mie de ori mai subtil şi mai primejdios decît cel obişnuit, care nu e, adesea, decît o vană glorie lumească” (Bernanos).

■ Scrisul grav e funciarmente aristocratic, scrisul ludic e însă socialmente deschis.

■ Din lumea creatorilor. Impacienţa fiinţei neputînd găsi lucrurile care s-o exprime, impacienţa lucrurilor neputînd găsi fiinţa care să le exprime.

■ Veritabilul Bine e cel necondiţionat, suflare a libertăţii divine asupra libertăţii umane.

■ Răul poate fi un act de adaptare a fiinţei, Binele nu. Absolutul Binelui.

■ „Apropierea Crăciunului, ca-n fiecare an de o vreme încoace, va readuce în discuţie modul de raportare a autorităţilor publice la una din cele mai importante sărbători creştine. Iarăşi o să aflăm despre interdicţia instalării bradului în şcoli şi alte spaţii, despre camuflarea semnificaţiei momentului Naşterii Domnului prin urări generice de felul «Sărbători de iarnă fericite!» sau «Bucurie în familie şi multe împliniri!». Sigur, le ştim pe toate acestea din perioada comunistă în care ascunderea sensului unor popasuri religioase devenise sport naţional. De data aceasta însă atentatul hermeneutic are loc în plină libertate, secondat de argumente ideologice agresive, greu de pus în echilibru cu principiile statului de drept şi cu cele ale societăţii umane centrată fundamental pe memorie, pe tradiţie” (Radu Preda).

■ Îmi mărturisea, la ceas de seară, un vechi amic că nu e capabil a iubi pentru că nu e capabil a urî.

■ Spune Stagiritul: „Răul va fi Binele însuşi în potenţă”. Nu te încurajează gîndul său venerabil? A. E.: „Binele rămîne Bine în potenţa existenţialului, după cum Răul rămîne Rău în potenţa aceluiaşi existenţial, cît văd cu ochii, în timpul meu, al tău. Nu mi-o lua în nume de rău. A specula fără capăt pe marginea celor două concepte mă tem că rămîne o manieră de-a le confirma copleşitorul spectru enigmatic”.

■ Progresăm de-atîtea ori primitiv, regresăm de-atîtea ori tehnic.

■ 19 martie 2017. Mixaj de soare orbitor şi vînt năpraznic. În pădure, trunchiurile copacilor devenite flexibile se îndoaie precum trestiile. Cum ar veni, vîntul o aventură a văzduhului, văzduhul o aventură a pămîntului, pămîntul o aventură a cerului.

■ Urşii panda mănîncă cîte 38 kg. de bambus proaspăt şi petrec aproximativ 16 ore pe zi mîncînd.

■ „V-am spus c-avem deja doi abonaţi? Avem, zău. Şi sunt oameni cari îndrăznesc să se îndoiască de curagiul Românilor! Sperăm că d-l Ministru de Rezbel îşi va face datoria atîrnînd pe pieptul bravilor noştri abonaţi răsplata curagiului lor, pînă ce grupul parlamentar al Lumei vechi să propună Camerei ridicarea unui monument comemorativ acestor doi eroi ai abonamentului. În tot cazul, ei pot fi siguri că numele lor vor rămîne etern gravate în registrele administraţiilor noastre. Numai de nu i-ar pune familiile respective sub interdicţie!” (**Lumea veche**, 1 februarie 1896). Dar cine ar putea garanta că în secolul XXII, rîndurile presei noastre actuale nu vor părea la fel de pitoreşti?

■ 20 martie 2017. Bagă de seamă. Azi nu e numai Ziua echinoxului, ci şi Ziua fericirii. A. E.: „S. ţi-a luat-o înainte, spunîndu-mi de dimineaţă: «am rupt-o-n fericire; mi se rupe în paişpe»”.

■ Numele Geysir l-au acordat islandezii unei coloane înalte de apă fierbinte, ţîşnită de sub pămîntul vulcanic, în 1294. De atunci denumirea de gheizer s-a răspîndit în întreaga lume.

■ Fostul meu prieten drag V. L. a fost un genialoid, cutez a afirma din stirpea Mariei Zambrano sau a lui M. Blecher. M-am apropiat de fiinţa sa cu un simţămînt nici pe departe egalat de o altă relaţie de *filia* pe care am avut-o, încredinţat fiind că şi el îşi dădea seama de enorma mea bucurie produsă de discuţiile noastre. Din care pricină trădarea lui V. L. întrutotul inexplicabilă pentru mine, a fost şi rămîne una din durerile care m-au încercat şi mă încearcă încă. Ce se putea întîmpla în afara oricărei raţiuni, a oricărei acoperiri morale? Lăsînd la o parte ipotezele nedemne de fiinţa marelui meu prieten, n-am putut găsi nici o explicaţie. Veştile care au ajuns la auzul meu în deceniile în care nu ne-am mai putut întîlni din voinţa sa, privitoare la unele comportări puţin onorabile pe care le-a avut, nu le-aş putea lua în seamă, deoarece ele nu corespund imaginii iniţiale ce mă străduiesc a i-o păstra *ne varietur*.

■ Efectul cathartic pe care mi-l produc amintirile avînd ca obiect oamenii şi întîmplări de demult, pentru că ele nu-mi mai aparţin numai mie, ci lumii, ficţiunea în care s-au transformat fiind o formă de transcendenţă.

■ „Niciodată un lucru rău spus de cineva nu e fără plăcere pentru altul. Asta e speranţa şi forţa în viaţa criticului” (G. Călinescu).

■ Ajungînd a constata slăbiciunile unui text propriu cu o, uneori, impardonabilă întîrziere, încerci o satisfacţie mai mare decît dacă ţi-ar da senzaţia reuşitei „din prima”. Simţul critic, cu rol de plusvaloare.

■ A dori să ai noroc înseamnă a nu crede în ordinea generic admisă a relaţiilor dintre factorii existenţei, a fi răsplătit pentru incredulitatea ta.

■ O indigestie verbală.

■ Durerea morală. La unii vîrstnici aceasta declină, dar cîteodată se poate şi înfrăgezi mîntuitor, aidoma unui crepuscul purtînd culorile răsăritului.

■ „Atîta vreme cît purtăm în noi un protest împotriva propriei noastre fiinţe, orice speranţă este îngăduită. Partida este pierdută atunci cînd ne acceptăm şi renunţăm. Cu alte cuvinte (dacă aş vrea să fac o butadă) cîtă vreme suntem neliniştiţi, putem fi liniştiţi” (Julien Green).

■ Trăind multă vreme la Oradea şi la Cluj, am ajuns să nu le mai percep istoria încastrată în priveliştea stradală, să trec indiferent pe lîngă vizătoarele clădiri imperiale pe care, în scurtele reveniri în oraşele trecutului meu, am emoţia vie de-a le descoperi abia în prezent. Cum de-a fost cu putinţă aşa ceva? Parcă o malefică magie se destramă, eliberînd frumuseţea (in)temporală din captivitatea locului comun. Amintirea şterge datele fade ale memoriei, acum cînd e prea tîrziu...

■ „Gloria unui poet depinde, la urma urmelor, de interesul sau indiferenţa generaţiilor de anonimi care o pun la încercare în solitudinea bibliotecilor” (Borges).

■ Amînările, una dintre cele mai convingătoare lecţii ale ambiguităţilor vieţii.

■ N-ar fi imposibil ca marile certitudini să nu fie dobîndite, ele preexistînd în însăşi natura fiinţei, ca şi marile dubii care nu caută răspunsuri aşa cum nu caută condiţia noastră esenţială de existenţă. Un soi de gene de ordin moral.

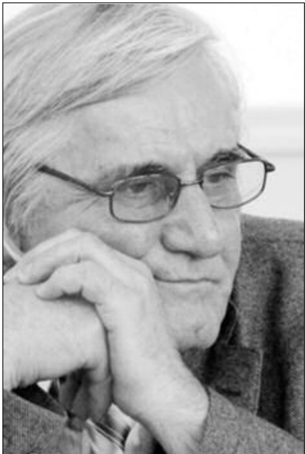
■ „Azi-dimineaţă am meditat şi am tot meditat, dar fără prea mare folos. Nu pot înţelege de ce, dar spiritul mă părăseşte ori de cîte ori încerc să cobor cu picioarele pe pămînt. Cînd plutesc în nori, mă simt de minune. Şi, în mintea mea, în cap, pot concepe, realiza şi scrie minuni – da, minuni; dar în secunda cînd încerc să le materializez în scris, dau greş în chip jalnic” (Katherine Mansfield).

■ X poartă acum un substitut de suflet cum o proteză dentară.

Din lumea creatorilor. Impacienţa fiinţei neputînd găsi lucrurile care s-o exprime, impacienţa lucrurilor neputînd găsi fiinţa care să le exprime.

aforisme

Nicolae Oprea

Cronica literară

Despre Marin Preda, cu pasiune şi trudă într-o sinteză biobibliografică

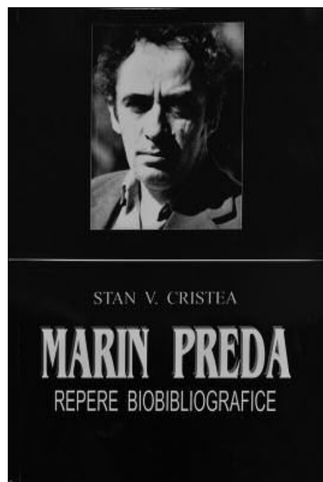
Autor de cronografii în punctul iniţial al cercetării, Stan V. Cristea a evoluat, scrupulos şi tenace, către perspectiva monografică asupra scriitorului-temă. (...) *Marin Preda. Repere biobibliografice* constituie nu doar un documentar amănunţit şi pătrunzător al biografiei şi bibliografiei prozatorului al cărui destin s-a frânt prematur în 1980, anul apariţiei celui de-al doilea mare roman al său, *Cel mai iubit dintre pământeni.* Întrucât cercetătorul sagace, înzestrat cu simţul istoriei semnificative (nu întâmplător a absolvit Facultatea de Istorie-Filosofie) vizează (re)integrarea lui Marin Preda în tabloul sinoptic al valorilor perene, intervenind cu argumente analitice în cazul clarificării unor situaţii controversate din istoria existenţială a scriitorului.

La un lustru distanţă faţă de publicarea primei ediţii substanţiale despre viaţa şi opera lui Marin Preda (RCR Editorial, Bucureşti, 2012), istoricul literar Stan V. Cristea realizează a doua ediţie, impunătoare, „revăzută şi adăugită" din *Marin Preda. Repere biobibliografice* (Ed. Aius, Craiova, 2017, 792 pag.). În acest interval, laboriosul cercetător din Teleormanul excelentului autorul al *Moromeţilor* a mai publicat două părţi din cercetarea sa fundamentală, adăugând informaţii inedite şi o bogată iconografie: *Marin Preda. Portret între oglinzi* (2015) şi *Marin Preda. Anii formării intelectuale* (2016) – la aceeaşi editură prestigioasă, Aius din Craiova. Deşi a debutat editorial în ipostază poetică – *Vîrsta mă arde*, Ed. Litera, 1987 -, optzecistul cu reacţie întârziată Stan V. Cristea (n. 16 martie 1950 în Sfinţeşti - Teleorman) s-a consacrat în timp prin studiile sale temeinice de factură cronologică şi monografică. A început modest cu o serie de *cataloage bilbiografice* pe fir istoric din zona teleormăneană (*Publicaţii periodice roşiorene* şi *alexăndrene*). Trece, curând, de la tabele cronologice şi liste bibliografice la monografii, începând cu monografia Alexandriei şi încheind cu a judeţului Teleorman. În etapa următoare, restrânge cercetarea de la orizontul cultural la spaţiul propriuzis literar al zonei şi realizează două lucrări compacte: *Dicţionarul scriitorilor şi publiciştilor teleormăneni* (2005); *Eminescu şi Teleormanul* (2000), ajunsă la a treia ediţie, revăzută şi adăugită, în 2014. După care, pasiunea pentru biografia şi creaţia lui Marin Preda devine prioritară în preocupările istoricului literar.

Intitulându-şi cu modestie cartea despre Marin Preda *Repere...* şi nu *Biografie/ Bibliografie*, Stan V. Cristea împarte materia biobibliografică în trei capitole dense, îmbinând criteriul cronologic cu cel analitic: *Reperele biografiei* (prelungite spre ecourile din postumitate); *Reperele operei* (în volume; în periodice); *Reperele receptării* (Referinţe, în volume; Referinţe, în periodice); plus capitolul-anexă *Indici* (privind opera autorului; de nume) pentru înlesnirea cercetării viitorilor exegeţi. Depăşind predispoziţia empatică faţă de opera con-judeţeanului Marin Preda, autorul lucrării metodice/analitice argumentează obiectiv rostul cercetării sale: „Marin Preda a fost şi rămâne unul dintre cei mai importanţi scriitori din a doua jumătate a secolului al XX-lea, o conştiinţă scriitoricească emblematică pentru această epocă, un „caz literar" complex, pentru care cercetarea nu poate fi nici declarată şi nici considerată încheiată vreodată. Oricând mai rămâne ceva de înţeles, de analizat, de explicat, de argumentat, de adăugat. Oricând, o nouă lectură va descoperi altfel opera sa, ori îl va înţelege altfel pe scriitor."

Secţiunea biografică a lucrării de sinteză reprezintă o biografie completă, comprimată în vreo 50 de pagini, după tiparul tabelului cronologic. Arguţia biografului este dublată de viziunea nuanţată şi cât se poate de obiectivă. Numeroase sunt informaţiile inedite şi îndreptările bazate pe apelul la surse primare care vin să corecteze profilul omului şi al scriitorului Marin Preda. Apelez doar la câteva exemple. Viitorul scriitor s-a născut în 20 iulie 1922, dar a fost înregistrat la primăria din Siliştea-Gumeşti mai târziu (cum se obişnuieşte, mai ales, în perimetrul rural), în ziua de 5 august, oficializată ca dată de naştere. Tatăl – cu numele întreg, Tudor Neacşu Călăraşu, cum e înscris în actul de naştere – se căsătorise cu Joiţa Preda în 1921 fără acte, căsătoria fiind legalizată abia în 1940. Deşi trebuia să fie înscris în 1929 la şcoală, al şaptelea copil din familia mixtă este amânat de tatăl său şi apare în catalog ca „repetent". El frecventează efectiv clasele primare din satul natal din 1930 (până în 1937), fiind (re)înscris cu numele Călăraşu T. Marin, nume care figurează de acum pe toate foile matricole. În ultimul an de Şcoală Normală la Bucureşti (1940-1941), Preda schiţează primul său roman, *Fereastra*, „pierdut în timpul stagiului militar". A efectuat stagiul militar spre sfârşitul războiului – între 1 aprilie 1943 şi 29 aprilie 1945. La numai 27 de ani, scriitorul în formare ajunge membru al Uniunii Scriitorilor din România – în aprilie 1949 ş.a.m.+d.

Meritorie este insistenţa biografului pe momentele debutului, publicistic şi editorial, din anii '40. E pus accentul pe debutul absolut al prozatorului, cu povestirea *Nu spuneţi adevărul*, în revista efemeră *Tinereţea* din 20 ianuarie 1942, debut ignorat în chip bizar de toţi comentatorii operei prediste, induşi în eroarea de consemnarea autorului din biografia spirituală impregnată ficţional *Viaţa ca o pradă*. Iar debutul publicistic este fixat în 21 ianuarie 1942, cu o recenzie publicată în revista *Sfarmă-piatră*. Cvasi-necunoscute sunt şi tentativele tânărului prozator de a debuta în volum. La numai douăzeci de ani, el încearcă să pătrundă în circuitul editorial cu volumul de povestiri şi nuvele *Măritişul*, la Editura Alfa - G. Niculescu.

După câţiva ani, în 1946, îşi revizuieşte volumul, cu titlu schimbat, *Întâlnirea din pământuri*, şi se înscrie – iarăşi, fără succes – la Concursul Editurii „Cultura Naţională". Nici culegerea de nuvele *Fântâna albă*, acceptată în 1947 de Fundaţia „Regele Mihai I", nu are o soartă mai bună, fiindcă fundaţia regală va fi desfiinţată cu brutalitate de regimul comunist.

Datele despre biografia postbelică a prozatorului sunt, în genere, cunoscute, dar şi aici istoricul literar găseşte loc pentru nuanţe corective şi completări care jalonează evoluţia literară. Astfel, în 1950, Marin Preda proiectează romanul *Matei Dimir*, un proiect ratat însă, asemenea versiunii incipiente a *Moromeţilor*, elaborată la Bălceşti în 1948. Până la publicare, *Moromeţii, I* cunoaşte trei „versiuni integrale" de laborator: *Oameni urâţi, Sfârşitul lui Moromete* şi, finalmente, *Moromeţii* în două variante; cea de-a doua fiind definitivată şi înaintată spre tipar la îndemnul Aurorei Cornu, soţia sa din anii 1955-1959. Dintre proiectele de roman rămase în manuscrise mai sunt amintite: *Ion Fântână, Adam Fântână, Marioara Fântână* – din anii 1959-'60; *Birică* şi *Adam Fântână*, din anii 1960-'62. Se adaugă – în bibliografia operei – proiectele romaneşti parţial concretizate, ilustrate prin fragmentele postume publicate în felurite volume sau reviste. Aşa cum sunt *Întâia moarte a lui Micula Mircea* (fragmente din eboşa romanescă vor fi incluse de Victor Crăciun în vol. *Opere, II*, 2002) sau *Delirul, II* - păstrate în manuscrise. Sunt informaţii culese din diverse surse documentare, dar şi prin cunoaşterea directă a persoanelor/personajelor din viaţa lui Preda, preluate veridic, fără accente subiective. Biograful nu pierde din vedere niciunul din faptele mărunte ale existenţei scriitorului, din care viitorii exegeţi ar putea stoarce sensuri noi prin diverse grile de interpretare. El consemnează zelos diverse detalii: mediile şcolare şi numele învăţătorilor/ profesorilor, iubirile adolescentine, căsătorii şi divorţuri (exact datate), accidentul de maşină, concedii, călătorii peste graniţă, supravegherea dinspre Securitate, întâlniri cu cititorii sau campanii electorale, îndeobşte din zona natală a Teleormanului ş.a.m.d.

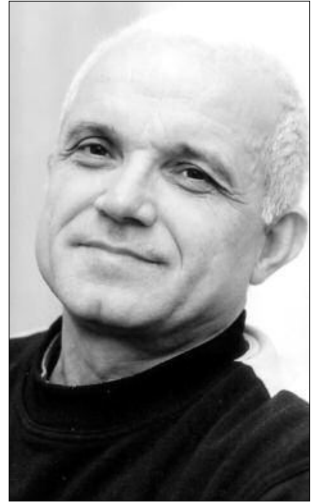
În *Reperele operei,* a doua parte a panoramei biobibliografice, Stan V. Cristea realizează cea mai completă bibliografie a operei lui Marin Preda, publicată antum şi postum, în *volume* sau în *periodice*. Înzestrat cu forţă de cuprindere integratoare şi aptitudini de cercetător autentic, el sistematizează materia bibliografică informă în capitole structurate organic: *Volume originale, ediţii princeps; Volume originale, ediţii ulterioare; Proză scurtă, în antologii; Proză scurtă, în volume; Fragmente de roman, în antologii; Romane traduse; Piese de teatru traduse, în antologii; Reflecţii şi cugetări, în antologii; Pagini de jurnal, în diferite volume; Corespondenţă, în volume colective; Prefeţe; Traduceri; Ediţii; Fragmente de roman; Articole, eseuri, confesiuni; Poezii; Fragmente de jurnal; Interviuri, convorbiri, dezbateri* etc. Deşi a presupus o „cercetare extrem de laborioasă şi mare consumatoare de răbdare şi timp" (ca şi secvenţa următoare), cum recunoaşte autorul în *Notă asupra ediţiei*, lucrarea nu poate fi considerată exhaustivă din cauza inexistenţei în bibliotecile publice ale unor cărţi şi periodice (inclusiv unele ediţii din opera lui Preda).

Reperele receptării – o secţiune masivă, de peste 500 de pagini – reflectă fidel amploarea explorării operei lui Marin Preda, antum şi postum, înainte şi după 1989. Probabil că i-au scăpat istoricului literar unele contribuţii documentare sau comentarii critice împrăştiate prin gazetele şi revistele apărute exploziv după '89 în diverse colţuri de ţară. Oricum, Stan V. Cristea se străduieşte să domine fenomenul, consultând mai toate publicaţiile provinciale, unele obscure sau fără ecouri, apoi iscodeşte în anuare, almanahuri şi periodice universitare, în publicaţii din diaspora, în teze de doctorat sau reviste studenţeşti, La care se adaugă, cu supra-măsură, ziarele şi gazetele editate în Teleorman. Dintre criticii din generaţia sa, lider de departe al receptării este Eugen Simion, urmat de Ovid S. Crohmălniceanu, G. Dimisianu, Nicolae Manolescu, Lucian Raicu, Alex. Ştefănescu, Mihai Ungheanu şi Cornel Ungureanu; apoi: Valeriu Cristea, S. Damian, Mircea Iorgulescu, Dumitru Micu, Al. Piru, Alexandru Paleologu, C. Stănescu, Ion Vlad, negativiştii Al George şi Gheorghe Grigurcu ş. m. a. Din generaţiile mai noi se remarcă prin frecvenţa comentariilor: Iulian Boldea, Daniel Cistea-Enache, Ana Dobre, Marin Iancu, Adrian Dinu Rachieru, Oana Soare, Monica Spiridon, Răzvan Voncu şi subsemnatul. Iar prim-planul referinţelor din partea confraţilor beletrişti este ocupat de Nicolae Breban, urmat de Petru Dumitriu, Miron Radu Paraschivescu, Eugen Barbu, Florin Mugur, Adrian Păunescu, Cezar Ivănescu, Sorin Preda şi Ileana Mălăncioiu.

Autor de cronografii în punctul iniţial al cercetării, Stan V. Cristea a evoluat, scrupulos şi tenace, către perspectiva monografică asupra scriitorului-temă. Îndepărtându-se structural de modelul-standard al monografiei călinesciene, autorul *Reperelor biobibliografice* îşi suprimă îndeobşte orice predispoziţie narativă sau tendinţă impresionistă şi se rezumă la factologia istorico-literară, condus de imperativul exactităţii şi al preciziei în fixarea evenimentului. *Marin Preda. Repere biobibliografice* (2017) constituie nu doar un documentar amănunţit şi pătrunzător al biografiei şi bibliografiei prozatorului al cărui destin s-a frânt prematur în 1980, anul apariţiei celui de-al doilea mare roman al său, *Cel mai iubit dintre pământeni*. Întrucât cercetătorul sagace, înzestrat cu simţul istoriei semnificative (nu întâmplător a absolvit Facultatea de Istorie-Filosofie) vizează (re)integrarea lui Marin Preda în tabloul sinoptic al valorilor perene, intervenind cu argumente analitice în cazul clarificării unor situaţii controversate din istoria existenţială a scriitorului.

Liviu Ioan Stoiciu

Contează și ce fel de comportament online (virtual) ai

M-am tot gândit la ce am scris luna trecută aici despre lansarea „sistemului de credit social" în China, un instrument administrativ — cum se va derula el, practic? Chinezii vor avea carduri de „buni" și de „răi", în care se vor aduna puncte pozitive și negative? Să poți să urci în avion sau în tren va trebui întâi să dovedești că faci parte dintre cei „buni", nu e de ajuns să plătești călătoria? Sau ar trebui să aibă toți chinezii mașină mică, să nu mai depindă de transportul public? Îmi fac sincer cruce… Aflu că e un proiect al președintelui țării, proaspăt reales… „pe viață", Xi Jinping. Proiect ce constă în atribuirea de note cetățenilor, „note care să fie un fel de indice de încredere, în funcție de informațiile pe care guvernul le deține despre ei, de la acțiunile lor din trecut până la parcursul școlar, trecând prin statutul social și situația financiară". De necrezut, contează și ce comportament online (virtual) are muritorul de rând! E o realitate în China: *Guvernul dezvoltă un uriaș sistem de evaluare a cetățenilor, bazat pe comportamentele lor online și în viața reală. Aflat încă în etapa de testare, acest dispozitiv va cunoaște o primă aplicare concretă începând de la 1 mai 2018. La această dată, chinezii cu note mai mici vor avea „interzis" în anumite mijloace de transport. În două declarații datând de la începutul lunii martie, Comisia Națională pentru Reformă și Dezvoltare a anunțat că va fi întocmită o listă cu indivizi care au comis acte reprobabile. Iar aceștia din urmă nu vor mai putea lua nici avionul, nici trenul timp de un an. Sunt vizați chinezii care au răspândit informații false despre terorism, care au făcut probleme în timpul călătoriilor, care nu și-au luat bilet, care au uitat să plătească amenzi și care nu și-au plătit asigurările.* Ești decăzut din drepturi dacă n-ai plătit o amendă, traversând strada „neregulamentar"! Scenariile științifico-fantastice cu controlul absolut al cetățenilor e pe cale să devină realitate în China. Oamenii câștigă și pierd drepturi elementare, stând la cheremul „Comisiei Naționale pentru Reformă și Dezvoltare" din China, apar oficial cetățeni de rangul 1, 2, 3, 4 și tot așa, nu vor mai fi egali (drepturi naturale și libertăți fundamentale egale pentru toți, garantate și prin Constituție). În China nu se mai respectă Drepturile Omului? Unul din drepturi e legat și de libera circulație… Sau China n-a semnat Declarația Universală a Drepturilor Omului, din care citez: Articolul 1: Toate fiinţele umane se nasc libere şi egale în demnitate şi în drepturi. Articol 7: Toţi oamenii sunt egali în faţa legii şi au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecţie a legii. Toţi oamenii au dreptul la o protecţie egală împotriva oricărei discriminări… China face discriminări aberante! Articolul 12: Nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viaţa sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondenţa sa, nici la atingeri aduse onoarei şi reputaţiei sale… Își poate permite partidul comunist din China un asemenea lux, să ignore Drepturile Omului? Ce întrebare retorică. De fapt, e o nouă etapă a evoluției comunismului… Președintele Xi e un fel de optzecist chinez (născut în 1953). *Recent, Parlamentul chinez a inclus în Constituție „gândirea lui Xi Jinping asupra socialismului chinez în noua eră". Numai Mao a avut o asemenea onoare în timpul vieții sale*… Pomeneam de nefericitul care trece strada „neregulamentar", ca exemplu. Ei bine, s-a anunțat ultima inovație tehnologică: *Cine trece strada ilegal va fi amendat pe baza recunoașterii faciale*… Toată China e împânzită de camere video de… securitate: „Chinezii care traversează prin locuri interzise vor fi amendați imediat prin SMS, datorită acestor camere de securitate dotate cu inteligență artificială și recunoaștere facială". Amendați și trecuți la „răi"! China are o populație de 1,3 miliarde de locuitori, vă puteți imagina? Sunt deja sute de milioane de camere de securitate dotate cu inteligență artificială și recunoaștere facială, care au ocupat locurile-cheie din China… Să reiau, să înțelegem mai exact despre ce e vorba, ce e cu „sistemul de credit social". *Folosind mii de date personale și administrative, instrumentul ar urma să distingă chinezii „buni" de cei „răi" și asta, potrivit criteriilor stabilite de puterea comunistă.* Adică? „În funcție de notă, începând de la 1 mai 2018, un chinez va putea să călătorească sau nu cu avionul și trenul, iar situația celor cu note proaste s-ar putea complica și mai mult — vor avea dificultăți să obțină o viză, să se înscrie pe site-urile de întâlniri sau să obțină o promovare". *Dacă traversează pe culoarea roșie a semaforului, dacă nu cumpără produse autohtone, dacă uită să-și plătească amenzile, dacă fumează în transportul în comun — toate acestea îi vor aduce chinezului puncte de penalizare. În schimb, obține puncte în plus dacă are o diplomă sau dacă răspândește pe rețelele sociale articole pozitive despre China.* Sau: „Metodologia după care se stabilesc creditele e încă secretă, însă scorul scade în cazul în care cetățenii iau amenzi de circulație, fumează în zone nepermise, cumpără prea multe jocuri video sau postează știri false"… Listele negre cu cei cu scoruri mici obținute pot fi consultate public de oricine pe internet! (Dosarele la Securitate de la noi erau măcar secrete, aveau cunoștință de ele numai cei interesați!) În schimb, *cei cu scoruri bune pot obține discounturi la energia electrică, pot închiria tot felul de lucruri fără a depune garanții și beneficiază și de un scor mai bun la bancă*. În plus, atenție: „Agențiile matrimoniale online, unde au cont, le oferă mai multe sugestii de posibili parteneri". Nu e fantastic? Până și accesul la agențiile matrimoniale (nu pornografice) e legat de notele primite de la activistul de partid de serviciu… Iau seama, oare scriitorul chinez ce note primește fiindcă e scriitor? Dacă e disident, primește Premiul Nobel pentru Literatură, din afara țării — și pușcărie, în țară, nu? Apropo, îmi amintesc de o știre cu un proeminent activist pentru drepturile omului în China, din 26 decembrie 2017: *Un tribunal din China l-a condamnat marți pe bloggerul Wu Gan, un proeminent activist pentru drepturile omului, la 8 ani de închisoare pentru „subminarea puterii de stat". Potrivit Tribunalului din Tianjin (nord), Wu Gan „a devenit treptat nemulțumit de sistemul politic din țară și i-a venit ideea de a submina puterea de stat". Potrivit aceleiași instanțe, Wu „a folosit Internetul și alte rețele pentru a-și propaga ideile și a se implica în activități infracționale pentru răsturnarea puterii de stat, a sistemului socialist și pentru a pune în pericol stabilitatea socială și politică"*…

17 mai 2018. BV

Ești decăzut din drepturi dacă n-ai plătit o amendă, traversând strada „neregulamentar"! Scenariile științifico-fantastice cu controlul absolut al cetățenilor e pe cale să devină realitate în China.

C. Voinescu

Like Gramatica

Pantofi din piele de damă

Dacă ne uităm în MDA2, aflăm că ***babalâc*** poartă înțelesul vechi de *titlu de respect cu care se adresa cineva unui bătrân*. În limba de origine, turcescul *babalik* era hărăzit, așadar, să exprime reverența: *paternitate, tată vitreg, persoană mai în vârstă*. Cum a ajuns acest termen de politețe la degradare semantică, la sensuri peiorative, conform DEX: *om bătrân și neputincios; om îmbătrânit înainte de vreme*, cu o sinonimie bogată: hodorog, ramolit, boșorog etc.? Lingviștii Alina Dragomirescu și Alexandru Nicolae explică, în cartea lor, *101 greșeli de lexic și de semantică*, cum vorbitorii au reinterpretat primul segment al cuvântului, ca *babă* – femeie cu vârstă înaintată, deși etimologic vorbind, ***babalâc*** nu are nicio legătură cu ***babă***, căruia aceștia au crezut că i s-a atașat sufixul *-lâc*, ca în *geamlâc, savantlâc*. Zice Creangă: Tot umblând noi din școală în școală... mâne-poimâne avem să ne trezim niște babalâci gubavi și oftigoși, numai buni de făcut popi.

O ciorbă de văcuță ardelenească s-ar putea găti, cu o bălțată cumpărată de prin Alba, pe care, conform rețetei bunicii din Turda, vom transfera-o într-o oală, pusă la foc mic, altundeva în țară. Cu ***pantofii din piele de damă*** e ceva mai greu, deși istoria are dovezi ferme că, uneori, pielea de pe om a fost luată și la propriu, și la figurat, însă cu ***scrumbia de Dunăre afumată,*** proiect aspirând la atestatul european de produs tradițional românesc, e chiar imposibil. Hai că afumăm, cum afumăm, Dunărea (se irosește atâta fum de la incendii), dar cum dovedim, cu acte în regulă, că scrumbia e românească, nu bulgărească, sârbească, ungurească, slovacă etc. Și asta nu e tot, mai rămâneți: ***vând cărucior copil rabatabil…*** Rog seriozitate!

Există în limba română un verb vechi – defectiv în grad maxim, cum îl consideră Mioara Avram –, cu formă deci doar de prezent indicativ, persoana a treia, încremenit într-o expresie singulară: Mai ***va***! El vine din latinescul *vadit* (*vadĕre*) și înseamnă *mai așteaptă*, *mai este (mult) până acolo, mai trece vreme până atunci*. Nu e vorba, după cum ne dumirește Scriban, de același *va* din structura adverbului compus prin contopire, *vasăzică* (scris odinioară *va să zică*) –, provenind din comprimarea expresiei *vrea să zică*. Și nici de auxiliarul de viitor *va* (citi), deși s-a încercat o apropiere, pentru că acesta vine de la *a voi* (eu *voi* citi/ tu *vei*…/ el *va*…). Zice Odobescu: Oare socotit-ați voi că... o să rămâie turma în ghearele voastre ?... Hei! măre băieți, mai va până atunci!

Ura și răzbunarea distruge România – constată cineva, pe facebook. *ROMANIA* este o denumire convențională pentru teritoriul unde sunt răspândite limbile și popoarele romanice, iar *ROMÂNIA* (cu semn diacritic obligatoriu!) este o parte a acestui spațiu, unde se mai vorbește încă limba română. La care dintre ele se referă enunțul grav mutilat de dezacordul dintre subiect și predicat? *Răzbunarea distruge*… orice, dar dacă ea se aliază cu *ura* înseamnă că se fac *două*, iar *ele* nu *distruge*, ci *distrug*. Zice Alecu Russo: Tălmăcirile uricilor slobozite odată cu acturile oficiale slavone sunt încă dovezi a României

Într-o limbă română schilodită, cineva ne spune, pe facebook, că în fiecare ***dimi*** o duce pe ***frumi*** la ***grădi***. Ciuntim cuvintele, pentru ca, în nestăvilita noastră grabă cotidiană, să le rostim sau să le scriem mai repede, așa cum, pentru a traversa mai iute strada, o tăiem peste spațiile verzi. Să acceptăm că e doar un mod trecător de a vorbi, influențat de rostirea copiilor sau de endemicul nostru răsfăț lexical, dar de tot primejdioase rămân, pentru acuratețea comunicării, automatismul verbal, mimetismul, preluarea fără discernământ a unor termeni ce ne uniformizează și urâțesc rostirea, ne lenevesc mintea. Zice Mateiu Caragiale: Cam de obicei, spre dimineață, se lăsa cu bătaie.

În limba de origine, turcescul *babalik* era hărăzit, așadar, să exprime reverența: *paternitate, tată vitreg, persoană mai în vârstă.*

Echivalențe

GHEORGHE MOCUŢA
(5 iunie 1953-27 noiembrie 2017)

doi poeţi şi-o pisică neagră

tu nu ştii ce înseamnă singurătatea
mi-a spus Francisc pe când ieşeam din prima
cârciumă
uite o pisică neagră – asta e singurătatea
asta nu-i o pisică gândeam eu
e inspiraţia din poemul lui Queneau
(pis pis pis – hmm – a şters-o porcul)
şi topiţi de aburul băuturii ne îndreptam
braţ la braţ spre birtul următor
cu un poem nedesluşit ce ne ardea mâinile
nu mai era nimeni pe stradă
decât doi poeţi ş-o pisică neagră.

GHEORGHE MOCUŢA
(June 5,1953 - November 27, 2017)

two poets and a black cat

Translated by
PROCOPIE CLONŢEA

you don't know what loneliness means
Francisc told me as we were getting out of the first
pub
look a black cat - this is loneliness
this is not a black cat I thought
it is an inspiration from Queneau's* poem
(here kitty kitty kitty - well - there goes the bastard)
and wasted by the drinks' vapours we made
arm in arm for the next drinking place
with an uncomprehensible poem burning our hands
there were no more people in the street except
for two poets and a black cat.

litere

Camelia Iuliana Radu

Veniţi. Privighetoarea a răguşit

vorbesc aici cu voi în toate limbile
să nu rămână unul necules
unul să nu fie uitat
vă arăt feţele
întrebările
în fiecare să fiţi
câte unul
în toate să vă cuprind
fac tumbe şi afişez culori strigătoare la cer
alerg şi chem cu voce tare
cu voce tare tac
mă arăt şi mă ascund
sar
pentru a speria fricile voastre de întuneric
sunt omul orhestră şi insomnie
pisălogul de serviciu
gesticulez în toate ritmurile unui gând
să nu rămână unul ascuns
unul să nu fie uitat
sunt privirea din ochii închişi
sunt cuvântul de care vă e teamă

efectul Ploieşti

cu fruntea plecată venind de la muncă
nu vezi nu auzi
sufocat
ca tine sunt eu ca mine eşti tu
gândurile s-au făcut şarpe

trecem zi după zi în paltoanele noastre
unul cade pe stradă
unul se ţine de ziduri negre

cuvintele stau ascunse
noi stăm închişi în carcera aerului mort
sacoşe atârnă
vieţile noastre atârnă
în buzunarul zilei de ieri
e tot ce va fi otrăvit
mâine

deschidem uşi închise
le trecem pragul
să uităm

unul cade
unul se ţine de ziduri
unul pe lângă altul fără să ne vedem

suntem coastele organele
aceluiaşi om
dar nu ne vedem unii pe alţii

hainele put
inimile şi minţile noastre put

ar trebui să învăţăm să ţipăm
ar trebui să scoatem mâinile din buzunare

în aerul negru
în tăcere
unul a căzut
unul se ţine de ziduri

peisaj în negru de fum

degete îndrăgostite de pianul morţii
apasă clape negre
picăturile zăbovesc pe obraji
ne bucurăm
cad solzii sulfuroşi

ce ploaie de lumină vine
în pixeli mici dezvelind oraşul

realitatea zgrunţuroasă
sub masca de chihlimbar a toamnei
se trezeşte

ce bine ne stă consolarea ironică
în care suntem îmbrăcaţi
ca într-o pieliţă de balaur adormit

ne mişcăm uşor
diafan
împăraţi ai ţinutului toxic
în timp ce bolile cronice ne ţin de mână
cu dragoste
mai ales

sindrom anaerob

trebuie să îţi ţii cât mai mult respiraţia
să exersezi o viaţă fără oxigen
pentru că într-o zi
sigur
sigur
va avea loc o mutaţie
şi ne vom simţi bine în lumea nouă

trebuie să îţi ţii cât mai mult respiraţia
să te laşi dus de ameţeală pe lumea cealaltă

când vei ajunge în lumea de dincolo
să ne trimiţi pachete cu oxigen
pentru supravieţuirea copiilor noştri
ei se vor naşte
cu un handicap major de speranţă

haystacks

de câte ori mama se întoarce
pe partea cealaltă vântul oftează în somn
eu tresar
ştiu că iar am greşit fereastra

mă dezbrac încet de oraşul meu
arunc tristeţe după tristeţe
arunc departe amintirile contaminate
şi rămân sub duş

dar ea doarme adânc
nu spune nimic
nici nu apuc să o strig

vânturile dimineţii o destramă

am crezut că a fost ea
când aerul a foşnit muşcându-mi obrazul
în somn
grijulie mama adună fire de praf
din negura vântului
şi îmi arată spatele unui zid
la fereastră

cacai problemî?

lacrimi negre curg pe obrajii oraşului
şi ne vorbesc într-o limbă străină

loock loock
o benzinărie nouă
loock

oil pe spinarea oraşului

rafinăria iubeşte Stendhal şi drama
şi totul ar fi fost frumos chiar şi aşa
dacă nu o dădea de gol
mirosul de băşină
pe care îl scapă cu neruşinare

bătrâna nu mai ţine la platină
a uitat să îşi pună de gât colierul
trăieşte din amintiri
ia Sovrom, Sovrom, dăm petrol la mama Rusie
niet babă nebună
e spaţiu UE unde te crezi?
şto, şto?

galben de sulf
galben de hepatită
lacrimi negre pe obrajii oraşului

noi

ne-am întins paturile şi am închis ferestrele
ghemuiţi resemnaţi pedepsiţi
vegheaţi de doliu

şi dacă nu vom muri când va bate ceasul
şi dacă încă vom respira
dacă nu vom ieşi
din acest spaţiu schengen al nepăsării
vom fi atârnaţi
la ferestre de sfântu aşteaptă
cu eticheta expirat

mica noastră iluzie a libertăţii
este să spunem că ne doare

dar ce vă doare?
tu nu simţi? sunt gaze letale în aer
baletul metalelor grele nu doare, mincinoşilor

constanta M

prin noi trece acelaşi om
îl recunoşti în ultima seară
în care strigi
din galeria morţilor
acelaşi om ne locuieşte pe toţi
aleargă prin camere părăsirea

a făcut găuri spre un altul
închipuit
ar vrea să îi răspundă într-o zi
cineva
altcineva

aleargă prin noi
ţipă şi ne loveşte cu zidurile în braţe
strânge
o moarte lentă la piept
aruncată din camionul care aduce moartea
pe strada unde locuim toţi

în cimitirul bolovani

niciun spectru nu mai vagabondează
nu mai chicoteşte nimeni pe alei
la lumina scăzută a candelei
aerul nociv macină oase

când plouă
crucile aşteaptă să treacă
noaptea
ca pe o femeie de serviciu obosită
care nu mai schimbă apa istoriei

SO2

ai gust de iad dragul meu
sărutul tău are miros de cadavru
pui mâna pe umărul meu şi viaţa se retrage timidă
dar nu putem renunţa unul la altul
eu te aştept cu teamă tu vii noaptea
zburător cu negre plete
treci prin aerisirile casei
mă furi în somn şi mă duci pe tărâmul celălalt

m-ai prezentat mamei tale
iar ea mi-a promis că sapă în mine
o groapă
cât să încapă întreaga familie
întreg oraşul
toţi vom arde karma la foc mic
în cercul iubirii urbane

aurul negru

la gara de sud
aurolacii nu mai ţin punga la nas
stau pe bordura strâmbă
cu privirile pierdute

feţele negre
feţele gri ne privesc lung
în amurgul cleios mirosim la fel
a benzen
respirăm la fel
toţi
suntem nişte aurolaci
şi tragem pe nas din punga oraşului
drogul de fiecare zi

feţele negre
feţele gri ne privesc lung
în amurgul cleios mirosim la fel
a benzen
respirăm la fel
toţi
suntem nişte aurolaci
şi tragem pe nas din punga oraşului
drogul de fiecare zi

poesis

Gheorghe Vidican

LA PĂLINCĂRIE

la ţeţchea poetul petre covaci taie timpul în felii digerabile
hohotul de plăcere al ursitoarelor un corp fără formă al nemuririi
vecinii sunt prizonierii obsesiilor
sms-uri alungă sufletul meu în spatele clipei îmbogăţite de tine
în mirosul pălincii moştenirea capriciilor tatuate pe buzele poetului
unii în alţii învăţăm veşnicia fragilă a prafului de puşcă
la ţeţchea aerul fierbinte foiţă de ţigară soluţie antirid
anotimp în conflict cu trupurile noastre
din noi înspre noi o trecere de pietoni
nu pot să mă amestec în tăcerea soldaţilor poposiţi în mirosul pălincii
în numele nostru trăiesc oameni purtători a siglei chanel
insensibilă bolboroseală prin sânii tăi ursitoarele îşi creează sistem de tuneluri
să poată veghea atingerile noastre punctiforme
o tandreţe indescifrabilă a corpurilor dilatate de mirosul pălincii
interogatoriu locuit de noi
un celălalt stăpânit de fosforescenţa şotronului anonimă şi frivolă greşeală a bancomatului
dorul de tine doare trecerea de pietoni comunicat de presă în mirosul pălincii
la pălincărie poetul petre covaci lasă noaptea să complice sistemul imunitar al clipei
în pungi de staniol iepurele îşi fierbe frica
golul dintre noi e locuit de noi pe trecerea de pietoni orbii trag semaforul de umbra
dilatarea silenţioasă a trupului meu mărşăluieşte prin tine un fel de a atinge odihna
vecinii vin pe furiş în mirosul pălincii o repetiţie generală a cerşetorilor
îmbătrânită reclama cu oameni extenuaţi de fericire
o crăpătură în răsăritul soarelui mâinile tale împing mirosul pălincii în nările trecătorilor
proiecţia dezastrelor oferite premii te obsedează
frica umbra urma sunt axiome
cicatrice sentimentale ale furiei taie timpul în felii digerabile
la ţeţchea uimirea ajunsă din spate de mirosul pălincii fardează fericirea trecătorilor
cântatul cocoşilor se întinde peste noi trupul celuilalt
reâncarnarea stropului de rouă în mirosul pălincii pune vecinii pe gânduri
silenţios grohăitul porcului înghesuie cimitirul în clepsidră suferinţa morţii corp de femeie
ne duce trupurile la moară feminitatea pâinii coapte ne strigă numele
exilate poftele noastre pocnituri în viermi vremuiesc prin lumina arcului electric
corpurile noastre obosite de noi pielea noastră foiţă subţire a celorlalte corpuri un cerc
seva crudă a toamnei în respiraţia trecerii de pietoni vecinii invazie în mirosul pălincii
un ecou tanshumant ciripitul păsărilor ne mută privirea în ambiţiile nemărturisite ale cerşetorului
mirosul pălincii subtilizează colţul străzii rugina coaptă a toamnei
face necongruentă frica vecinilor cu forma viitoare a nudităţii
gleznele noastre emană sălbăticie în cântatul cocoşului
mâinile tale o crăpătură în răsăritul soarelui
ne poartă în vârful degetelor prin poemul scris la maşina de bătut
la pălincărie poetul petre covaci taie timpul în felii digerabile

BASTONUL ORBULUI

un baston orbul face ordine pe trecerea de pietoni
stăpânim unul corpul celuilalt liniştea circulă prin şinele de tramvai
reâncarnarea în călători a păcatului un mod complicat de a ne face viitorul credibil
te ating cu singurătatea mea porţiuni de obsesii ajung la mine
eradicăm epidemia mondială a fericirii virtuale
codul de bare al sărutului tău mă lecuieşte de singurătate
pe copertă un videoclip locuit de noi îndrăzneala de-a păta cu sângele nostru viitorul
comunicat de presă tipărit pe o foiţă de ţigară anunţurile pe blog filigranează atenţia cititorilor
se dau definiţii insensibile tandreţea anonimului călător virtual pusă la îndoială
anunţuri matrimoniale bizare anihilate zilnic de hackeri obscenă protecţie a confidentialităţii
incizie în oboseala răsăritului văd multe feţe scriind pe timpul meu liber
o sală de cinematograf trecutul viitorul piaţă publică unde se incinerează nisipul clepsidrei
locuiesc în noi staţii de metrou sângele transportă fotografiile noastre la destinaţie
în bastonul orbului se face lumină pe trecerea de pietoni trecătorii ne privesc chipul
amprentele lor sertare în care se furişează liniştea
umblăm goi prin degetele ce ne aduc viitorul în trupuri
îmbrăcăm ferestrele cu umbrele noastre dimineaţa bate în geam cu sărutul tău
oraşul ne scrie pe piele anul naşterii acestor poeme fragilă veşnicia ne osândeşte cu beţia viitorului
fără să rănim umbra sentimentală a clepsidrei jelim incinerarea nisipului în piaţa publică
bastonul orbului o cutie de scrisori prin care cotrobăie nimicul fugit din cochilia de melc
cercuri concentrice tatuate pe visele noastre
îmbătrânirea plină de viitor
viitorul are prioritate
se haşurează cu grafitti corpul nostru devenit tânăr detectiv particular prin paşii trecătorilor
un sondaj de opinie pe trecerea de pietoni ecoul morţii bodyguardului nu stârneşte senzaţie
geografia desenată a buzelor trage lent sertarele amprentele orbilor un exerciţiu de imaginaţie
liniştea oferă trabucuri nefericitului consumator de publicitate
lăsăm moştenire furia poemelor neterminate umblăm goi prin paşii trecătorilor
viitorul stă la masă cu umbra noastră tânărul detectiv dojeneşte sticlarii pentru naşterea oglinzii
în ea se văd ridurile ochii tăi numără cerşetorii inventaţi de trecerea timpului
la masă viitorul ne bea sângele fericit trupul nostru îl ameninţă cu un nou conflict în orientul mijlociu
bastonul orbului prin singurul lucru nepreţuit de trecători
amintirea
stângace ca şi filosofia începutului
prin genunchii noştri amprentele intersecţii intens circulate indivizii restanţieri la asociaţia de locatari

MAIMULTUL

te apăr de umbră nu-i striga numele nu privi îndărăt aşchiile trecutului un bancomat
subţiat de politicieni
sânii tăi în alb negru simt nevoia să tragă de limbă lumina
prin gaura cheii reconstitui aproape fidel primul sărut
când îţi aud şoaptele mă fac cochlie de melc în ea pocnituri de bici dresură a inocentei noastre
prin mine păsări de pradă palmele tale sapă izvor transpiră frigul oglinzii
chipul tău spune poveşti despre sângele meu
sub glezne se strâng literele braille dictate de degetele orbului
lipsită de ameninţare vocea cioplitorului în coapsele tale
pune dorinţele într-o ordine descrescătoare
maimultul decât multul carte de credit hrăneşte poftele cu nevoia noastră de dragoste
radioul cu lămpi al bunicii plouă cu lumina felinarului
îngropată în noi coasa bunicului ameninţă singurătatea absenţe notabile în corul bisericii
aurora boreală lumină bio buzele tale umblă prin nevoile foamei
deschizi uşa clopotniţei fără să răneşti primii creştini
tatuajele făcute de orbi pe trupul nostru extenuează fericirea dorinţelor
maimultul curge peste marginea coapsei îmbracă cinismul vecinilor în copilăria cameleonilor
rostogolirea buimacă şi-a uitat numele într-un borcan de murături
scârţâitul ciuturii se sprijină de noi
vocea veselă a mirosului de cafea exfoliază senzaţia de frig a buzelor
unde eşti tu o neânţeleasa speranţă devine pasăre
forma de ou a trupului nostru pregăteşte o naştere sofisticată a viitorului
bandajată umbra oraşului amestecă nuditatea cu dorinţele unei jurnaliste americane
răcnetul de leu ridică mirosurile carnale ale începutului în sălciile umbroase ale crişului
o dezordine aparentă a dorinţelor derutează jocul la ruletă a broaştei ţestoase
uşor înălţat pe vârful picioarelor scârţâitul ciuturii răstoarnă răcoarea fântânii în săruturi
neantul subjugă eternitatea
luciditate arhaică a dimineţii trupurile noastre devin imune la şiretlicuri
invazie a secretelor noastre în snobismul trecătorilor
trecerea de pietoni haşurează gândirea cosmică a dorinţelor maimultul o specie nouă de dorinţă
dă vitalitate formei viitoare a trupului nostru lipsa de îngrijorare a mamei ispită în trupul meu
sincronizăm mişcările punctiforme ale luminii cu exerciţiul de admiraţie al literelor braille
degetele orbului carte deschisă în sângele nostru curge fluviu matricea sărutului
ficţiune felinarul lumina se hrăneşte cu buzele noastre
existenţa narcotică a lacrimei în ochii şarpelui atinge cote alarmante la bursa din Tokyo
frigul semnează indescifrabil
de mână trupurile noastre de mână dorinţele noastre formă circulară a fluviului
maimultul corp al nostru tatuează în dreptul privirii degetele orbului
sunetul buzelor devine sfărâmicios în sărut
ochii trecătorilor îmbrăcaţi în aţă chirurgicală
trupul nostru întors în poeme siamez cu viitorul înşală moartea

la ţeţchea poetul petre covaci taie timpul în felii digerabile

hohotul de plăcere al ursitoarelor un corp fără formă al nemuririi

vecinii sunt prizonierii obsesiilor

sms-uri alungă sufletul meu în spatele clipei îmbogăţite de tine

poesis

Din poezia lumii

Alda MERINI (1931-2009), Italia

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut în familia unui agent de asigurare. Nu a făcut studii superioare. Scrie și publică de la o vârstă fragedă, mai apoi resimțind influența poeziei lui Rainer Maria Rilke și atrăgând atenția lui Salvatore Quasimodo și Pier Paolo Pasolini. În 1947, este încercată de primele incoerențe psihice, supusă tratamentelor. În 1950, versurile ei sunt incluse în una din antologiile reprezentative ale poeziei italiene din prima jumătate a secolului XX. Cartea de debut, „Prezența lui Orfeu", îi apare în 1953. Începând cu 1964, doisprezece ani se află internată în ospiciu, unde nu scrie. Spre sfârșitul anului 1970, revine la poezie, trecând printr-o perioadă de creație fecundă. În 1996, Academia Franceză îi înaintează candidatura la Premiul Nobel. Din 2004, încearcă serioase probleme de sănătate, se tratează permanent, susținută de numeroși admiratori. A scris dramaturgie și proză. A fost distinsă cu ordinul „Pentru merite față de Republica Italiană", Premiul „Dessi" (ambele în 2002). În 2007 devine Doctor honoris causa a Universității din Messina.

Eu am fost o pasăre

cu penetul pieptului alb și tandru

însă cineva mi-a tăiat gâtul

probabil pentru a se amuza

nu pot ști exact de ce.

Am fost un falnic albatros

rotindu-mă larg peste mare

dar cineva nemilos

mi-a curmat zborul.

Însă chiar căzut la pământ

eu continuu să cânt pentru tine

cântecele mele de dragoste.

Cocoșatul

Ca de obicei, abandonând cheiul zilei
eu cuceresc ziua palmă cu palmă:
ziua din apa atât de vineție,
cu o expresie de indiferență deplină.
Ziua pe care o obțin cu atâta greu
între două maluri ce nu rezolvă nimic, –
ceva irezolvabil pentru viață
...și nimeni nu mă ajută.
 Dar uneori vine un cocoșat
pe care-l presupun de simbol al bucuriei
înzestrat cu harul unui ciudat profet.
Și pentru a-și ține promisiunea,
el mă poartă pe umerii săi.

* * *

Poeții lucrează noaptea,
când timpul nu-i grăbește,
când e stinsă rumoarea mulțimii
și se termină linșajul orelor.
Poeții lucrează-n întuneric,
ca șoimii de noapte sau privighetorile
ce-și revarsă dulcile triluri,
temându-se să nu-l supere pe Dumnezeu,

însă în liniștea lor poeții
fac mult mai mult zgomot
sub stelara cupolă de aur.

* * *

Casa mea este înjghebată din cârpe
nu știu de ce bogăția
încă nu m-a vizitat
de altfel ca și moartea
însă acestea fac vizite imprevizibile
pe care le aștept, mereu

* * *

În această noapte cu lună
am aprins focul
pentru a ademeni musafirii
precum fac prostituatele
pe marginea drumurilor
însă nimeni nu se opri să privească,
și focul meu s-a stins.

* * *

Vailati care picta pânze oribile
zicea că pentru un sărut mi-ar dărui un „nud" de-al său
însă eu nu l-am sărutat
pentru că din păcate
un tablou urât aduce nenoroc.

Înainte de a veni

Înainte de a veni
Adu-mi trei trandafiri roșii
Înainte de a veni
Adu-mi un degetar mare
Pentru că trebuie să-mi cos inima la loc
Și adu-mi o îndelungată răbdare
Mare ca o pânză a iubirii
Înainte de a veni
Lovește-n peretele ce-ți apare înainte
Pentru că în interiorul lui e tăinuit spionul
Care-mi privi dragostea în față
Înainte de a veni
Deschide ușor ușa
Și dacă mă găsești că plâng
Întru-alinare cheamă minunate viori
Înainte de a veni
Spune-mi că deja ești pe picior de plecare
Pentru că eu voi fi speriată
Iar înainte de a pleca
Nu-ți lua îndelung rămas bun
Pentru că mie nu mi-a rămas mult de trăit.

Albatrosul

Eu am fost o pasăre
cu penetul pieptului alb și tandru
însă cineva mi-a tăiat gâtul
probabil pentru a se amuza
nu pot ști exact de ce.
Am fost un falnic albatros
rotindu-mă larg peste mare
dar cineva nemilos
mi-a curmat zborul.
Însă chiar căzut la pământ
eu continuu să cânt pentru tine
cântecele mele de dragoste.

Țara sfântă

Eu am cunoscut Ierihonul
de asemenea am avut Palestina mea
zidurile casei de nebuni erau
zidurile Ierihonului
și într-o băltoacă de apă infectă
am fost botezați cu toții.
Acolo noi eram evrei
fariseii se aflau sus
mai era și Mesia
rătăcit prin mulțime:
un nebun care striga spre ceruri
toată dragostea-i pentru Dumnezeu.

Noi cu toții, o mulțime de asceți
eram ca niște păsări
iar odată o plasă obscură ne-a prins
închizându-ne după gratii
însă noi totuși am mers la mesă
la slujba Domnului nostru
și a Mântuitorului Hristos.

Am fost spălați și îngropați
amiroseam a tămâie.
Iar apoi, când ne iubeam
am fost răzlețiți cu electroșocuri
pentru că, spuneau ei, nebunii
nu-s în stare de a iubi.

Dar într-o zi
m-am trezit și eu din mormânt
tot cu dragoste pentru Isus
mi se-ntâmplă învierea
dar nu m-am înălțat la ceruri
coborând în infern jos
unde privesc stupefiat
zidurile vechiului Ierihon.

Șorțul

Mama avea un șorț vechișor
același pentru zile de muncă și de sărbătoare
fiindu-i de consolare în viață.
Apoi șorțul ăsta în care găseam dulciuri, răcoritoare
după moartea mamei a ajuns
la un terfar oarecare;
un biet om fără adăpost
recunoscu șorțul
amintindu-și cui aparținuse
din el
încă în viață fiind
făcându-și căpătâi de prohodire.

Cântec trist

Când dimineața se trezi
trei porumbei se născură-n inima mea
în timp ce culoarea roșie a gândirii
se rotește constant în jurul penumbrei.
Trei porumbei se rotesc în armonie
fără a se teme că îi voi atinge...
Se nasc în zori când brațele mele
mai sunt moleșite de somn și încă
neînălțate a gesturi amenințătoare...

1.I.1951

Mângâiere

Mângâie-mă, dragă,
dar ca soarele
care atinge dulcea frunte a lunii.
Nu veni să mă chinui și tu
cu cercetări prostești
pe urmele divinității.
Dacă voi fi în brațele tale
Dumnezeu va sosi în zori.

Rebeli în tulpina dragostei

Rebeli într-o tulpină a dragostei
și gândind la tinerețea-mi care
mă luă și mă lasă însingurată
pe mulți ani îndelungi.

Sau plutire gândului tău cald

Sau plutirea gândului tău cald
deasupra cuvântului meu
și somnul tău sălbatic
lângă sânul meu viu;
sau decolorarea primăverii
când cade sunetul seminței
pe fertilul pământ al cuvântului.
Așadar tu ești exemplul
soarelui meu.

Fie-ți milă de mine, cea de departe

Fie-ți milă de mine, cea de departe
când tremur de la zadarnicul tău abandon
păstrează-mă ca pe un pământ ce mai e neted
în pacea și iertarea pe care i le oferi
sau poate ca pe un ceas solar deschis
care bate orele zgomotos
fie-ți milă de mine nefericita
care te iubește atât de mult.

Nu am nevoie de bani

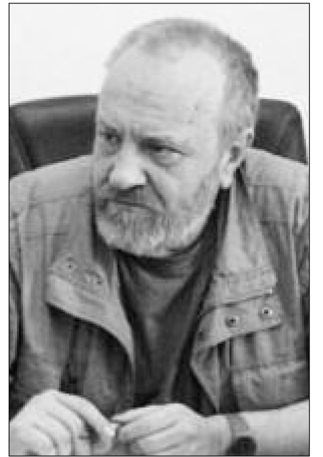
Nu am nevoie de bani,
am nevoie de sentimente.
De cuvinte, cuvinte alese cu înțelepciune
de flori, numite gânduri
de trandafiri, numiți prezențe
de vise care locuiesc în copaci
de melodii care fac să danseze statuile
de stele care murmură la urechea îndrăgostiților...
Am nevoie de poezie
această magie ce arde greutatea cuvintelor
ce trezește emoții și oferă noi culori.

Am cunoscut minunile din tine

Am cunoscut minunile din tine
minuni ale dragostei dezvăluite
asemănătoare unor scoici risipite
ce miroseau a mare și a plaje pustiite
pe nisip cu urme de dragoste
pierdute ca pe furtună fatală o galeră
ferindu-mi inima de orice pacoste
chiar de știam că iubeam o himeră.

traduceri

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

Diverse scopuri. Diverse fericiri.

Am căutat un adăpost. De trei luni. Că şi ceilalţi fac la fel. Acuma îs proaspătă. Ilona Suczs. C-aşa îmi zice după buletin. Fiecare avem o soartă. Şi Ilona are. Da-s neplăcute amintirile. E şi un frate bolnav. Şi o mamă. Şi banii adunaţi care s-au scurs către doctori. Şi-un cămin de nefamilişti. Zece ani la un cămin de nefamilişti. Am supravieţuit. Am grijit de frate-meu. Am grijit de mama. Inexplicabil. Apoi m-am apucat să caut bătrâni. Îi luam în grijă. Mureau. Căutam alţii. Dacă nu găseam, nu mai puteam plăti chiria. Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs care a făcut şcoala de cofetar universal la Târgu-Mureş. Care a lucrat zece luni la cofetăria din oraş. Până a venit SANEPIDU s-o închidă. Tocmai Ilona Suczs care s-a transferat la domnul Balog, la tovarăşul Balog, la laboratorul lui unic unde a tras douăzeci de ani în calitate de cofetar universal. Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs care lucra natural. Fără melasă. Fără zaharine. Cu reţete vechi. Cu frişca-frişcă.

Făceam naveta.

Altă viaţă.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs. Nu prea ieşeam din casă. Doar fugitiv. Munceam mult. Schimbam două autobuze. Veneam pe jos. Pe sub podul de la gară. Era greu. Serviciu obositor. Salariu era salariu. Totuşi nu era rău. Totuşi era mai bine. Concediu era concediu. La Poiana Braşov în '88. După muncă şi răsplată. La Marea Noastră cea Neagră în '78. La Peştera Urşilor în '85. A fost greu dar mi-am trăit clipa.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs cea care şi-a trăit clipa. Cea care a avut aşa... o linişte sufletească. Îmi plăcea munca şi beneficiam. Cofetar universal cu şcoala în limba maghiară la Târgu-Mureş. A fost minunat.

Aşa a zis tata. "Ilona eu îs ungur. Tu faci şcoala în ungureşte." Nu copilul comanda. Aşa că tata a comandat şi Ilona Suczs a executat.

Fabri Jeno, nevastă-sa Iuliana, doamna Cepreghi. Dascăli. Fabri Jeno era bătrân şi sever. Am învăţat foarte bine. Eram prima la alergare. M-am specializat în aruncarea greutăţilor. Mă antrenam cinci ore pe zi.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Sucsz a învăţat disciplina. Eram încurajată de către dascăli. "Ilona să faci şi înotul." "La bazin" .

Încă de mică am simţit că voi fi sprijinul familiei Suczs. Deşi aveam doi fraţi mai mari. Pe undeva nu toţi suntem la fel. Unii mai lucizi. Aşa. Am simţit că trebuie să mă întorc de la Târgu-Mureş în oraşul meu. Niciodată nu m-am gândit la căsătorie. Aşa ceva nu. Pentru Ilona Suczs n-a existat decât viaţa liberă. N-avea rost. Dacă nu te atrage ceva, mai bine nu te încurci.

Ei şi a venit Revoluţia. Munceam la patiseria Stibina. Acolo unde a fost Gospodina. Douăsprezece sortimente de foietaje. Trimiteam marfă până la Cavnic. Începeam munca la cinci de dimineaţă şi trăgeam până la zece seara. Simţeam o dragoste. Simţeam o linişte sufletească. Ştiam că tot ce se muncea la patiserie era în folosul oraşului meu.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs ştia că munceşte pentru fiecare femeie din oraş. Nu era o povară. Ilona Suczs era cofetar-patiser. Fetele mergeau acasă. Torturi la comandă. Savarine cu drojdie, făină. Savarine crescute. Pufoase. Totul natural. Se fierbeau ouăle. Laptele. Fără prafurile de acuma. Savarinele erau preferatele mamei.

La revoluţie nu m-am bucurat. Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs avea în ziua aia colaci şi cozonaci în cuptorul patiseriei Stibina. Tăvi de colaci şi tăvi de cozonaci.

Toate fetele au fugit în oraş. "Ilona-neni, mergem că e revoluţie." "Ilona-neni, mergem să-l dăm jos pe Ceauşescu." "Ilona-neni, am venit de la revoluţie, că poate vine armata şi trage în oameni."

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs i-a spus lui Vincz: "Tovarăşe, bagă fetele în beciul de la patiserie că e revoluţie".

Şi tăvile cu colaci au rămas. Şi colacii dospeau. Şi cozonacii erau în cuptor.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs a rămas la datorie. Că după ziua de revoluţie femeile din oraş aveau nevoie de produsele alea. Că după ziua de revoluţie erau sărbătorile de iarnă.

În ziua aceea Vincz a zis: "Ilona-neni poate că e otrăvită apa, că umblă zvonul."

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs a dus o ladă de apă minerală acasă. La blocul de pe Aleea Minerilor. Că-n ziua aia cu revoluţia poate era nevoie.

Apoi au apărut baruri. Garaje în care se făceau pufuleţi. Toate s-au stricat în oraş.

Grecu care era şeful peste patiserie şi care-i de-acuma mort ne-a adunat într-o şedinţă. "Au scăzut comenzile, oare sunteţi invalizi că nu vă puteţi căuta altceva de lucru. Oare sunteţi invalizi că nu puteţi merge altundeva."

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs s-a simţit jignită de către şeful Grecu. După douăzeci de ani de muncă.

"Nu m-am gândit că tu o să pleci cu tot cu cartea de muncă. Niciodată nu m-am gândit. Da ai să te întorci", aşa i-a spus Grecu, Ilonei Sucsz.

Am plecat la o brutărie din oraş. Salariul era dublu. Furam de la brutar mişcările cu care băga pâinea în cuptor. Şapte luni. Atâta a ţinut brutăria. Şi a venit falimentul.

În comuna Bârsana am pornit o brutărie la Petrea.

"Ilona de ce e defect malaxorul. Ilona de ce nu creşte pâinea." Da treaba a mers. Banii veneau.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs, nu se mai putea întoarce la patiseria Stibina. Grecu-şefu asta îşi dorea. Grecu-şefu de abia aştepta.

În comuna Boineşti am deschis altă brutărie. Din cofetar universal am ajuns brutar-şef. Făceam cornuleţe pentru şcolile unde era directoare femeia aia din Boineşti. Proprietara aia de brutărie care pleca prin Israel şi mă lăsa singură cu fetele alea care munceau la cornuleţe.

Mi-a dat şi-o casă.

Şi brutăria aia s-a prăbuşit. A venit şi pe-acolo falimentul.

M-am angajat la un italian. Îmi pare rău. Am muncit. Conducea el brutăria aia. Conducea şi doamna Tamara brutăria aia. Rău. Auzeam strigăte. Nimic nu era statoric. Era stres. "De ce ai făcut aia, de ce ai făcut asta, Ilona", zicea italianu care mă respingea.

Doamna Tamara mă aprecia.

Aveam unsprezece luni de muncă. Meritam un şomaj. Şomaj nu mi-a dat italianu ăla.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs nu era sprijinită de către nimeni. Fratele era în comă de trei luni. Accidentul ăla de la podgoria Miniş.

Doctorii ăia lucrau cu creierul. Fratele a rămas cam nelucid. Era aşa cam mai la stânga decât la dreapta.

Mama murise de cancerul ăla la cap. În anul 2006. "Îţi promit mamă că-l voi îngriji pe fratele cel bolnav", aşa a zis Ilona Suczs.

Tocmai eu.

Am mers la muncă la o croitorie, în construcţii. Pe nicăieri nu-mi funcţiona cartea de muncă. Munceam la pendulă.

Tocmai Ilona Suczs care era cofetar universal.

Douăzeci şi şase de ani şi patru luni munciţi. Fără pensie.

Tocmai eu.

Din iunie şi până-n noiembrie am dormit lângă o apă. Simţeam pământul.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs simţeam că-s băgată în pământ.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs am simţit şi o mare putere, am luptat.

Dormeam. Mi s-a rupt patul. Fratele era la spital. În cincisprezece noiembrie, în acel an, am primit o bucătărie.

Unu din oraş mi-a zis: "Ilona nu-ţi pot pune uşă la bucătăria asta pentru că n-ai poloboc."

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs, am pus uşa de la bucătărie fără nicio unealtă.

L-am adus pe fratele Feri. I-am spus fratelui Feri: "Îmi pare rău, dar pe grătarul ăsta acoperit cu pături poţi dormi. Că altceva nu avem."

"Nu-i bai, Ilona. Zicea fratele Feri."

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs cofetar universal, cu şcoala de specialitate la Târgu-Mureş, care am avut sub comandă patiseria Stibina din oraş, care am ajutat fiecare femeie de aici cu cozonaci, colaci şi savarine, munceam la câmp, la vaci, la cucuruz, pentru mâncare şi o sticlă de Fanta care-i plăcea fratelui Feri.

Tocmai eu care ziceam: "Feri, amintirile rele mai bine le ştergi sau le scrii pe o hârtie şi le laşi în plata Domnului."

Tocmai Ilona Suczs simte că era fain când trăia mama. Tocmai eu simt că mama era o scumpă prietenă. Accepta orice ziceam eu. "Ilona tu ai o educaţie bună şi eu sunt mama ta."

Era o zână pentru mine.

Tocmai eu ziceam: "Eşti o zână pentru mine, mamă, şi te voi îngriji şi îţi voi arăta bucuria şi fericirea pe care le meriţi."

"Io-s fetiţa ta, Ilona", spunea mama.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs în '78 era la Marea Noastră cea Neagră. Era minunat. Acolo mi-am trăit clipa. Acolo am ştiut că după muncă a venit şi răsplata.

Tata era poliţai. "Ilona, eu sunt poliţai de vamă", îmi zicea răstit.

Oraşul acesta îmi e foarte drag. Simt că-i al meu. Simt că am muncit pentru el. Simt oamenii. Mi-a plăcut să lucrez pentru el.

Sincer, trebuie să accepţi tot ce ţi se întâmplă.

Simt că am nevoie de o vacanţă. Aici unde stau de trei luni şi am grijă de gospodăria domnului primar e foarte bine. Om rar acest domn care a făcut un gest aşa de frumos.

Fericirea e în felul ei, da de mai multe soiuri. Eu dacă am un scop îs fericită. Am avut diverse scopuri şi diverse fericiri.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs.

Tocmai eu. Tocmai Ilona Suczs cea care şi-a trăit clipa. Cea care a avut aşa... o linişte sufletească. Îmi plăcea munca şi beneficiam. Cofetar universal cu şcoala în limba maghiară la Târgu-Mureş. A fost minunat.

proză

Mircea Bârsilă

Poezia Magdei Cârneci

Volumul de debut al Magdei Cârneci intitulat *Hipermateria* (Editura Cartea Românească, 1980,semnat cu pseudonimul Magdalena Ghica) este reprezentativ în multe privințe pentru poezia optzecistă (din anii aceia!) orientată spre percepția fotografică a ,,concretului mântuitor”, în varietatea sa caleidoscopică.

Din punctul de vedere al lui Mircea A. Diaconu (*Poezia postmodernă*, Editura Aula, Brașov, f.a. p.132), *Hipermateria* ,,este un moment de referință, mai ales tipologic vorbind, pentru opțiunile de adâncime ale optzecismului, document al teluricului și, în același timp, dovadă a refuzului oricărei calofilii/(...)/.De asemenea, au devenit emblematice pentru o întreagă generație cuvintele ,,Să privim realitatea în față”, cu care Magda Cârneci își denumea unul dintre poemele cărții de debut”.

O notă particulară a poeziei din acest volum constă în tendința propulsării derizoriului, prin continua șarjare, pe orbita esteticii urâtului, a grotescului, fapt ce l-a îndrituit pe Mircea A. Diaconu să asemuiască anumite viziuni ale Magdalenei Ghica cu ,,capriciile” lui Goya. Discursul poetic se revărsă fără inhibiții, alimentat în permanență de sarcasm și de o hiperluciditate susținută de un soi de disperare ce dobândește accente vizionare, ,,coșmarești”.

Adesea, obiectivitatea, adâncindu-se, ilustrează o atitudine dură, contestatară, chiar necruțătoare, de sorginte baudelaireeană: <<Te cunosc, femeie,/știu bine mizeriile trupului tău de nimic/,,imperiu de aur” cumpărat pe doi bani,/pământ bătut de atâtea picioare și spălat/de atâtea valuri de sânge/De parcă ai fi vreo istorie/ori vreo patrie a tuturora./Tu ești asemeni vechii iluzii, oglinda,/semn obscen și simbolic pe toate obiectele,/reclamă pentru cosmetice și/ pentru imaginea cosmosului,/trupul gol și fragil în peșteri, în veceele publice,/în sistemele de idei pure și reci,/un obiect de lux strălucitor și umil/expus în vitrinele universale/ca o biblie a tuturora,/desfrânat memento mori /cu dragoste/.../Un lujer gros de porumb poate crește oricând/în orice pustiu din coapsele tale fierbinți și puternice/care pot salva lumea/uterul tău/e un loc prea bun pentru întreg universul/ Ce-ai zice atunci de-un ,,om nou”?>> (,,Femeie”). În lumea ce face obiectul poeziei din *Hipermateria,* o lume golită de concepte și a cărei ireversibilă maladie este înstrăinarea, cuvintele *amor*, *eternitate* și *moarte* au murit demult: << Dați-mi conceptele înapoi/(a murit cuvântul ,,amor”, a murit cuvântul/ ,,eternitate” mâine poimâne moare și vechea/noțiune de,, moarte”)/conceptele roze și conceptele brune,/ conceptele bucălate și vii,/prunci eterni/care demult au crescut, au îmbătrânit, au făcut zeci/de copii>> (,,Conceptele”).

Spre deosebire de primul volum, un volum eterogen, *O tăcere asurzitoare (*Editura Eminescu, 1985, semnată cu pseudonimul Magdalena Ghica*)* conține texte subordonate unor ,,înalte” opțiuni ideatice. Poezia se rupe, tematic, de optzecista mitologie a derizoriului, deschizându-se spre înțelesuri metafizice, spre realul existând dincolo de limita aparentă ce separă universalul de particular, cosmicul de ceea ce este terestru, efemer și mereu schimbător, tăcerea - ca fundament etern al lumii - de manifestările sonore ce se nasc din ea și care o neagă – inclusiv cele lingvistice. Discursul are o remarcabilă densitate ideatică și imagistică, iar nevoia de realitate din primul volum glisează spre ,,frământările” de tip intelectual, spre zonele lirismului de idei: ,,aud voci,văd strigăte șuierătoare, divine comedii/răsar și apun, universuri identice se surpă în sine,/paradisuri, infernuri, locuri de trecere,/clopote de eter macerează timpanele,/hohotul deșucheat al bătrânei apocalipse/ ce se repetă etern, neauzită și neînțeleasă,/cu o vastă tandrețe, o tandrețe distrugătoare,/încercând să vorbesc, pe când Limba tace,/cuvintele au rămas departe în urmă,/se aude doar tăcerea insuportabilă a frumuseții,/se aude numai ecoul unei corzi neatinse de nimeni/decât de propria ei singurătate”

În *Haosmos* (Editura Cartea Românească, 1992, semnată Magda Cârneci) distanțarea de tematica optzecistă este și mai accentuată. Scriitura – concretizată într-o magmatică revărsare lexicală ce crează iluzia unui întreg fără sfârșit – se împlinește în spiritul celei postmoderniste, dar problematica include viziuni cu un suport ,,științific” referitoare la bing-banguri, la praful stelar, la găurile negre, la cometele visând acuplarea, la vidul jinduind să se nască, la statutul de meduză al universului, la ,,sorii mici într-un soare mai mare”, la marea apropiere de vid, la ,,oceanul de energii și frecvențe”, la undele de energie din care este țesută lumea .... Realitatea derizorie, măruntă, înconjurătoare se corelează cu o altă realitate: dependentă de o febrilă înclinație spre ,,feeria științifică”și, respectiv, de atracția romantică pentru exotismul și misterele cosmice: ,,În sfârșit ai aflat: miracol umil, ești mulțumit?/ca un electron solitar în camera cu bule și întuneric/urmând să treacă prin bombardamentul cu particule și revelație/în fisiune instantanee ori în fulgerătoare viziune, într-un nou/univers, un nou întuneric, într-o altă ficțiune, în afara/sistemului nostru solar” (,,Portretul unei străfulgerări!”). Fiecare text, stârnit de un adevărat șuvoi lăuntric, se constituie într-o îngrămădire de imagini și detalii ce denotă o uimitoare percepție vizuală (picturală) a realității și, totodată, un suflu poetic whitmanian: ,,vedeam pe nenumărate ecrane galaxii apunând și timide bing-banguri,/planeți triști și bâlbâite apocalipse, vedeam lumi de praf stelar,/” (,,Brâncovenește”); ,o maree de iubire și moarte/umplând spațiile, luînd cu sine planete și sori, dizolvând/elemente ușoare și grele, apă, săruri și fier, lumină/magnetică”... (,,Roșu. Purpură. Sânge”); ,,Dacă lumea asta de energii frecvențe și unde/.../nehotărâtă absentă nesigură ca descărcarea în vid/a unei memorii entropice supra senzoriale utopice/dacă ea disprețuiește percepția noastră elementară și aspră/închegând în grabă ceea ce universul destramă/alergând încăpățânată obtuză între neantul mare și mic/o fantă îngustă și dură în care obosiți/să putem să dormim să murim/ reducând mereu vibrații și unde și anti-materie/la o fâșie înmiresmată și caldă pe care să putem/s-o iubim” (,,Chioșcul verde de lemn din grădina de vară”). Plicticoasa solitudine terestră din *Hipermateria* este înlocuită de minuțioase reverii pe durata cărora subiectul liric vede realități cosmice – unele imemoriale, altele actuale - și retrăiește, prin ,,tehnica anamnezei”, îndepărtatele (și ipoteticele) momente genezice ale ființei umane; ,,am fi fost unde lichide și calde, picături fericite,/stropi și spumă scânteind curcubeic în toate nuanțele/diamante topite, lichefiate cristale, clipocind melodios,/încetișor, sunete orfice, armonii siderale” (,,Viziune”).

Dacă în volumul de debut era utilizată mai ales *descripția* realistă, ca metodă de developare a teluricului ,,urât” și chiar respingător, în *Haosmos* receptarea vizuală se realizează fragmentar, prin flash-uri, întregul constuindu-se într-o imensă colecție de instantanee, de fulgerătoare iluminări, într-o enormă și halucinantă fotografie în care partea trebuie să oglindească ansamblul din care face parte: ,,flashul lumii întregi, uriașe, flacăra brichetei în noapte,/blitzul, iluminarea și în pete întunecate și strălucitoare/ instantaneul pur al realului, peste spuma imaginară/a meningelui obosit./Ca să se developeze odată în camera aceea obscură, amnezică,/fotografia enormă, halucinantă/a universului mortificat și latent./.../Să trăim totul într-o clipă./Brusc. Instantaneu.Dintr-odată.Imediat.Fulgerător. Integral. /Trupul nostru de sânge, umori și închipuire/să se dizolve *văzând* în emulsia imaginii lumii./Să fim chiar imaginea.chiar Fotografia. chiar lumea./Brusc. Instantaneu. Dintr-odată” (,,Aripa uriașă).

În acest volum este prezentă mai mult decât în celelalte *tematica feminității* în variatele sale ipostaze, de la aceea de fetiță (,,Te recunoști fetiță și făt și orbitoare lumină” - ,,Un iris”) la cea de adolescentă și de femeie trăind nostalgia vremurilor când era perfectă ca o monedă nouă de aur: ,,Acolo am stat pe banca veche și verde în parcul/iernatic gândindu-mă a mia oară la mine/haine pustii/ și la condiția mea de femeie femeie/printre frunzele înnegrite și putrede în umezeală/ întrebându-mă la nesfârșit în delir unde s-au dus/chipul meu de fetiță chipul meu de adolescentă și/chipul meu invicibil perfect ca o monedă nouă de aur” (,,Sora mea siameză”). Un loc aparte în orizontul acestei tematici îl are poezia ,,Grădina noptatecă”, în care este abandonată poza de femeie rece, ,,invicibilă”, în favoarea unui febril sentiment erotic textualizat în portativul unor bucurii telurico-vegetale: ,,eu să fiu bucata umedă de pământ răscolit/în care tu să sădești adânc semințele mladele/tu să fii iar tulpina verde și aspră lumina/coborând în întunericul cald/eu să fiu iar caliciul corola purpurie și primitoare/ strălucind de incandescența unirii/unică inflorescență să fim/din care să îmbobocească orice buchet orice floare/Fericit este locul pe care mâna ta l-a săpat/pământ de flori înălțat subțiat/în care iar să răsărim împreună/după lume orașul pustiu în luminoasa grădină”.

Mânia din *Hipermateria* se prelungește, pe o altă spirală, aceea a revoltei etice, în ,,*Poeme politice (*Editura Axa, Botoșani, *2000).* Răul ,,care sugrumă patria” este denunțat în spiritul unui rechizitoriu trăit la cea mai înaltă tensiune: ,,Aud mereu țipătul tău sugrumat, patrie/femeie vastă, neiubită, nemângâiată,/ prunc părăsit imediat după naștere, bărbat umilit și scuipat,/țipătul tău mut, înecat în oroare și teamă,/acoperit de silă,refuz și uitare/...// Să fiu eu cea care ceartă, acuză,/ care aruncă în tine cu reproșuri, cu pietre, cu strigăte?/să fiu eu cea care te mai răstignește cu vorbe încă o dată,/tu, cea de atâtea ori tăiată, ruptă, desfigurată?/.../Dacă nu te iubesc, pe mine însumi nu mă iubesc,/ înstrăinată și putredă alunec în lume./Dacă nu ne iubim,cine și ce va mai întoarce din moarte/acest pământ trist, acest sânge, aceste amare cuvinte (,,Requiem în stil clasic”). În desfășurarea ei năvalnică, vehementa (și îndreptățita) revoltă civică dobândește, adesea, cum se poate deduce și din acest citat, un sincer freamăt elegiac.

Atenția acordată detaliilor și picturalității acestora (,,văd, brusc văd, suntem flăcări/ flăcări pâlpâitoare răsucite de vânt,/lungi conuri luminoase întrețesute de raze/flăcări mici, aurii, roșietice, albe,/alunecând prin stații, pe la ferestrele blocurilor prin/ magazine, flacără lângă flacără/ca într-o mare aprinsă agitând stropi vii și dinamici/curgând pe trotuare, înălțându-se-n lifturi, pâlpâind/ sacadat pe cerul de seară” -,,O mare de flăcări”, în *Haosmos*), precum și dezlănțuirile torențiale de cuvinte și imagini sunt doar câteva dintre aspectele particularizante ale unei inconfundabile experiențe lirice.

Fiecare text, stârnit de un adevărat șuvoi lăuntric, se constituie într-o îngrămădire de imagini și detalii ce denotă o uimitoare percepție vizuală (picturală) a realității și, totodată, un suflu poetic whitmanian: ,,vedeam pe nenumărate ecrane galaxii apunând și timide bing-banguri,/ planeți triști și bâlbâite apocalipse, vedeam lumi de praf stelar,/”...

studii

Dumitru Augustin Doman

Ar fi împlinit 70 de ani

Ion Zubaşcu. O viaţă dramatică – o poezie hiperrealistă

Ion Zubaşcu (n. 18 iunie 1948 – d. 27 mai 2011) pare să fi fost sortit unei vieţi zbuciumate, dramatice, pline de nenumărate încercări. Dar micul om era pregătit să înfrunte orice stihie, să se lupte cu munţii şi cu fiarele pădurii... Deşi s-ar cuveni să discutăm despre poezia lui Zubaşcu mai degrabă decât despre viaţa lui, în cazul nostru nu putem despărţi apele, pentru că el însuşi nu a făcut delimitări între literatură şi valurile înspumate ale vieţii. Poezia *omului disponibil* Ion Zubaşcu este un amplu document, proiectat în oglindă, un fidel jurnal al trăirilor de fiecare zi. Nu vom putea înţelege nicicum poezia, fără a cunoaşte viaţa autorului. Un caz unic în poezia românească. Prin extensie, chiar şi cântecele străvechi culese din Maramureşul istoric, colindele pe care le cânta poetul pe la diferite festivaluri, sunt organic legate de biografia sa. Poezia şi cântecul au fost formele explicite de luptă a lui Zubaşcu cu vitregia sorţii.

„Sub semnul acestei tragedii a stat destinul nostru de până acum", mărturiseşte Ion Zubaşcu într-un interviu acordat lui Adrian Alui Gheorghe („Conta", nr. 6 / 2011), apărut la o lună de la moartea poetului. Şi, mai departe: „Toată viaţa am fost pe drumuri, un destin de om trăit sub semnul provizoratului /.../, nu am fost legat de un loc anume, de o casă anume /.../, am ştiut că nimic nu e al meu, nu mă pot ataşa de nimic /.../, sunt un străin în propria mea viaţă şi în propria mea ţară". Nu mai e nevoie de hermeneutică, mărturisirea unei vieţi aşa cum a fost ţine loc de orice analiză literară.

Cântecul de dragoste al Omului disponibil

La ZubaşcuLa Zubaşcu, în mod acut, dramatic, existenþa se preschimbă în literatură, devenind poezie-document. După o lungă perioadă, în care a practicat jurnalismul, a revenit la poezie, recuperând timpul dedicat igienei sociale, cu volumul *Omul disponibil*, subintitulat *Noi viziuni postistorice*.

În ce-l priveşte pe Ion Zubaşcu, maxima referitoare la luciditate şi suferinţă funcţionează perfect. Viaţa lui, „biografia reală" a *omului disponibil* este cu atât mai dureroasă, cu cât el e mai lucid; dar el are, e adevărat, şi o mare disponibilitate pentru suferinţa pe care o trăieşte încă de la naştere, necunoscându-şi tatăl (ucis de Securitate) şi însoţindu-şi mama în închisoarea politică la vârsta de doar doi ani, ameninţat cu exmatricularea din facultate pentru că nu era „pe linie", profesând ca dascăl în Maramureşul natal, cântând la cenaclul lui Păunescu, făcând o boemă „de nevoie", el fiind, altfel, un om aşezat şi ordonat... De aici, autenticitatea textului (fiind vorba de un singur text, împărţit formal în douăsprezece cânturi), ce anulează hotarele dintre genuri, ignorând programatic trecerea de la poemul liric la cel în proză, de la eseu la jurnal şi, desigur, şi în sens invers. Zubaşcu scrie un monolog continuu de o retorică dramatică: „Scriu de când mă ştiu, dar încă nu m-am fixat într-o formulă despre care să pot spune: da, ăsta e teritoriul meu, stilul meu, forma mea. Mă tentează în continuare toate formulele literare, pot scrie la fel de uşor în toate stilurile, am exersat atât de mult cuvântul încât pot face din el aproape orice, asemenea unui copil din jucăria sa". Din melanjul de stiluri, Ion Zubaşcu îşi construieşte un stil propriu, absolut inconfundabil. „Epopeea" lui este confesiune, mărturia unei conştiinţe artistice şi civice neliniştite, responsabile, gata de sacrificiu pentru puritatea vieţii şi a textului. Pe cât de pretenţios şi scrupulos este poetul Zubaşcu cu poezia sa, dar şi cu poezia în general, pe atât este de generos e cu confraţii, mai ales cu cei mai tineri decât el. Un adevărat... om disponibil. Ceea ce nu exclude totuşi polemica şi atitudinea critică, derapând uneori – nicidecum rizibil – spre pamflet sau satiră.

Această carte a vieţii poetului poate fi considerată o *ars poetica* ce vizează mai degrabă un crez de viaţă: „Mă simt bine doar în largul curgerii, nu sunt ţărm, ci val curgător, cred cu putere că sunt o pânză freatică, în câmpurile cu unde galactice" sau: „manuscrisul meu esenţial e chiar propriul destin", sau: „Actualizez în poeme / eurile mele eşuate (şi ale celorlalţi), puse pe tuşă / sau ţinute-n rezervă de normalitatea mea de acum". De aici senzaţia – dinspre poet spre cititor – de poezie trăită în chiar momentul scrierii ei, respectiv în chiar clipa citirii ei. Am putea spune că Ion Zubaşcu este creatorul unui gen aparte: poezia-document, în care primează referenţialitatea, cu nenumărate sertare ce dau pe dinafară de idei, fapte, amintiri deloc senine, deloc benigne. Poetul le adună pe toate, visând la cartea desăvârşită: „Îmi închipui o carte ca o mare construcţie / atât de bine legată în toate mărunturile ei / încât imediat după apariţie / s-o accepte marele cosmos / în circuitul valorilor lui". Viziunea lirică este mereu marcată de tensiunea existenţială, nelipsind nici abordarea autoreflexivă a cărţii. *Cântul X* este un exemplar poem în acest sens: bibliotecara care-şi trăieşte perioada graviditătii în bibliotecă şi naşte acolo îşi iniţiază fătul printre cărţi; totul trimite la ideea de început de lume reală în mijlocul unui univers de cuvinte labirintice. Iar cântecul de leagăn e tot iniţiatic: „Fiul meu, fiul meu / fie-ţi aceste file de carte străveche / îmbibate, dincolo de litera lor, cu mult sânge şi multă viaţă de om / cele mai durabile scutece!".

Pe de altă parte, e de remarcat lupta continuă dintre realitate şi proiecţia acesteia mai mult sau mai puţin fidelă, dar de un autentic dramatism: „Nu pot să sacrific femeia pe care-o iubesc / şi copiii pe care-i iubesc / de dragul cuvintelor «copii» şi «femeie» / dintr-o poezie de dragoste, oricât de desăvârşită ar fi ea". Din această dispută, poetul iese învins, răstignit şi sângerând la infinit pe o cruce de realitate şi de cuvinte ce-l mângâie, liniştindu-l, dar îl şi sfâşie, provocându-i suferinţi. Finalul lasă o fisură pentru lumină, întredeschide o uşă cât să răzbată în universul acesta sufocat şi sufocant o rază: „Sunt fericit. Sunt disponibil pentru orice experienţă viitoare...", pentru că: „Numai oamenii fericiţi fac adevărata istorie". Finalul cărţii e unul profetic: „Între devorarea de alţii şi sacrificiul de sine / vom călători totuşi fără întoarcere. / Ne vom obişnui cu atâta lumină / şi, în cele din urmă, cu timpul. / E-he-he... De-ar fi să mai trăim o viaţă, un timp, o istorie... / Dar ce să mai lungim vorba atât? / Hai să luăm totul încă o dată de la bun început. // Cu Dumnezeu înainte!".

Poetul nu a ajuns să-şi îndeplinească angajamentul de a scrie poemul unic, desăvârşit (*Omul disponibil*). Între timp, a aflat că o boală necruţătoare îl macină din interior. În lupta cu moartea a ieşit învingător însă, publicând în ultimii doi ani de viaţă două volume de poezii.

Poezia „ca un tratat de anatomie"

Volumul *Moarte de om*, cu subtitlul *O poveste de viaţă* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010), este asemeni unei terapii, dureroase, îngrozitoare, dar şi benefice, în acelaşi timp. Am citit primele poeme, apoi am pus cartea deoparte, zicându-mi că încă nu sunt pregătit. E de necitit, de necitit! m-am descurajat eu. Am luat-o din nou peste vreo lună, am deschis-o ca pe Biblie pe la mijloc, am mai citit vreo zece versuri şi... acelaşi verdict ezitant: de necitit, de necitit! Am scris două cărţi despre moarte, dar acum îmi dau seama că am făcut doar literatură, că sunt un nevrednic mâzgălitor de hârtie. Când într-un final am reuşit să citesc cartea, am descoperit că poetul Ion Zubaşcu face o radiografie surprinzătoare unui dramatic moment de viaţă. E un poem-document zguduitor pe tema morţii, ce se înscrie la limita extremă dintre viaţa iluzorie şi eterna veşnicie: nicio notă falsă, nimic ipocrit, nimic contrafăcut. Poetul desfiinţează graniţele dintre el – omul – şi eul poetic.

La pagina 82 a acestui *Reality show*, găsim explicita artă poetică a lui Zubaşcu: „nu m-am jucat cu cuvintele niciodată, cum nu m-am jucat cu propria viaţă, am scris versuri doar ajuns la o limită când eram cu fiinţa pe pragul prăbuşirii şi disoluţiei, pentru mine cuvintele au fost totdeauna o problemă de viaţă şi moarte, m-am agăţat de poezie cu tot trupul şi sufletul ca de ultima şansă de supravieţuire, am scris versuri doar în acele clipe ale destinului când eram în primejdie de moarte, n-am trişat niciodată, am fost trup şi suflet în tot ce am scris, ca în aceste cuvinte, textualismul meu n-a fost o ţesătură textilă, sub ţesutul cuvintelor, sub ţesuturile lor vii susura totdeauna pânza freatică a sângelui: câtă suferinţă şi spaimă de moarte tot atâta poezie". Recitind volumele „omului disponibil" Ion Zubaşcu, vom constata cât adevăr dureros ascunde fiecare afirmaţie din poemul citat.

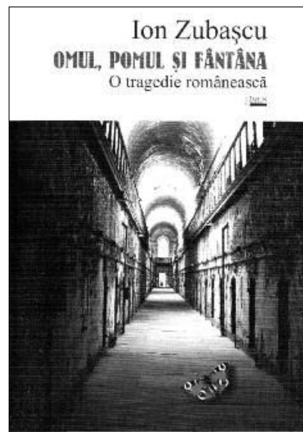
Cartea este unică în literatura română prin ridicarea vălului de pe mizerabilism, de pe dramatismul paroxistic din unele momente ale vieţii, prin reflectarea în toată hidoşenia ei a părţii nevăzute a aisbergului care este existenţa. „Pacientul Ion", un veritabil Iov al mileniului III, nu luptă cu bubele şi lepra de pe grămada de bălegar, ci cu cancerul, boala secolului, într-o metropolă strălucitoare la suprafaţă, dar putredă de năravuri şi moravuri balcanice. Cu seninătatea textului din Vechiul Testament, Zubaşcu trăieşte, la propriu, durerea, asemeni lui Iov: suferă, plânge, dar şi speră, se opune, se bucură de fiecare zi, de fiecare secundă, mulţumind lui Dumnezeu în rugăciuni, în psalmi: „îţi mulţumesc Doamne / pentru această nouă zi îmbelşugată de viaţă / pe care nu mă mai satur s-o trăiesc / după năucitorul diagnostic de la biopsie / înaintea întunericului / a nopţii ce vine / a somnului fără nicio ieşire". Toate aceste stări sunt sursă de poezie pentru Zubaşcu, de altfel, ca şi pentru Cioran care spunea: „întunericul în care ajungi pe scările durerii, nu este mai puţin infinit şi etern decât lumina ce te orbeşte pe scările bucuriei".

Scenele nude din bufetul Oşanca, terasa din curtea interioară a Centrului Mondial de Oncologie sunt a unui reportaj crud, aici „domnul cu valva aortică înlocuită şi testiculele extirpate / îşi bea liniştit cafeaua cu doamna fără uter şi rect / cu punga colostomică pe masă / şi tuburile lungi de plastic prelungindu-i intestinul gros", domnul din Bucovina (din care medicii mai pot extirpa doar „sufletul") „îşi arată la mese filmele mari cu cavernele la plămâni / şi cere tuturor bani de mâncare"; tabloul este de apocalipsă, că „nici nu mai ştii cine e cel în care moartea e vie / şi cel în care viaţa e moartă deja", doar Zubaşcu trăieşte „cu plenitudine clipa", fiind şi aci „ca pretutindeni acasă" şi observă cum „printre pacienţii mâncaţi deja de toate bolile lumii / cireşele se coc printre frunzele late ale cireşului/ foarte înalt şi resfirat pe deasupra meselor/doi porumbei se împreunează pe-o creangă...". Astfel, toată istoria lumii, toate evenimentele cruciale nu se mai desfăşoară pe câmpuri de bătălie, pe „câmpuri de onoare", pe „teatre de operaţiuni", ci în interiorul încă misterios al omului; istoricii se află în cabinetele medicale: „la radiografie şi hemografie / la ecografie şi scintigrafie / la irografie şi tomografie /(...)/ peste tot sunt biografi inspiraţi care văd şi scriu / zi şi noapte scriu anatomografii fără întrerupere / şi nu-şi mai văd capul de atâta scris / cu conştiinţa vie că marile evenimente istorice/ îşi mută sângeroasele câmpuri de bătălie/ între duşmanii dinăuntru ai omului / şi orice măreţie se anatomizează / orice înfrângere şi victorie se anatomizează...". Poezia lui Zubaşcu e „ca un tratat de anatomie", dacă e să-l cităm pe Gheorghe Crăciun. În bătălia aceasta cu inamicul din interior, poetului nu-i mai rămâne decât speranţa în miracolul creştin: „Am un sentiment plin că voi trăi, că voi supravieţui şi acestei experienţe prin care mi s-a dat să trec cu viaţa mea atât de greu încercată de necazuri şi singurătăţi. Miracolul s-a întâmplat. Dumnezeu mi-a vorbit aseară prin omul lui, fiecare cuvânt al predicii părea că îmi este adresat special mie. Fiecare propoziţie mi se lipea de suflet şi-mi dădea un răspuns..."

Testamentul, înscris într-o carte intens trăită şi aproape la fel de intens „murită", este revelator: „Ion Zubaşcu este numele meu sunt de meserie poet / şi vorbesc pentru lungul şir de strămoşi tăcuţi de pe Valea Izei / mi se pare un nonsens să duci flori la mormântul unui mare poet / doar într-o zi anume şi într-un anume loc peste nişte oase goale / cine vrea să-şi amintească de mine oricând şi oriunde / e destul să-şi ridice o clipă ochii şi inima spre cer / să audă cum cântă cuvintele mele puternice printre stele".

Toţi oamenii iubesc, însă doar câţiva au reuşit să facă poezie mare din sentimentul acesta. Toţi oamenii sunt bolnavi, însă foarte puţini reuşesc să facă poezie din trăirea suferinţei, a durerii, a sfârşitului. Ion Zubaşcu este un ales. El a reuşit să scrie o carte de poezie adevărată, izvorâtă dintr-o intensă suferinţă. Iar acest lucru e cu adevărat un miracol.

Testamentul lui Ion Zubaşcu: Omul, pomul şi fântâna

Zubaşcu, grav bolnav, a scris pe ultima sută de metri a vieţii sale, în 2011, un volum dramatic: *Omul, pomul şi fântâna. O tragedie românească*, testamentul de drept al poetului. A apucat să-l scrie şi să-l publice într-o revistă, dar timpul nu i-a mai îngăduit să-l trimită criticilor şi prietenilor. E aceeaşi poezie-document, la fel de sfâşietoare, un ultim strigăt de revoltă şi disperare, stins într-o senină credinţă a *Vestitorului* Ion Zubaşcu: „eu sunt un poet ocazional / m-am născut cu ocazia poporului român / scriu versuri cu ocazia limbii române / şi a lumii în care se naşte zilnic / viaţa mea unică poezia mea".

portret

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

Ca să ştii ce şi cum să accentuezi, trebuie să pătrunzi în intimitatea textului, să vezi bine, dar bine de tot, ce vrea autorul şi cum poţi, ca actor, să scoţi toate efectele posibile dintr-un text.

DE UNDE VII TU? Reducerea apostrofului la trăsurica de unire s-a operat constant şi evolutiv în poezia lui Eminescu şi în general în editarea scriitorilor români clasici. Am avut ocazia să văd, în vara aceasta (1998), subiectele de examen la limba română făcute de dl. prof. Theodor Hristea pentru facultatea de Drept (examenul de anul trecut; ar fi trebuit să „mă inspir", ca să zic aşa, din aceste subiecte ca să creez şi eu unul pe măsură; desigur că am refuzat: este munca de un an de zile a d-lui profesor, dânsul asta face din toamnă până în vară : subiecte pentru candidaţii următori la Drept). Ei bine, la câteva citate din I. L. Caragiale pune o notă atenţionând că au fost luate din ediţia Cioculescu-Zarifopol care, atenţie: „respectă ortografia autorului". Într-adevăr, ediţiile actuale respectă ortografia Academiei Române, şi pe aceea a fiecărui editor în parte, nu pe aceea a autorilor.

Pe scurt, iată despre ce este vorba. În timpul lui Eminescu se foloseau *două feluri* de apostrof, *apropiat* sau *distanţat*. Eminescu foloseşte adesea şi *un al treilea apostrof, mediu* (pe care l-am găsit şi la alţi scriitori, de pildă la Vlahuţă). Era un stil, o modalitate general acceptată de a scrie; numai că la Eminescu formele care necesită apostrof sunt foarte numeroase comparativ cu alţi poeţi. Nici n-ar fi putut să creeze atâtea ritmuri noi, atâtea „clauzule", „deschideri" etc. – dacă nu folosea toate posibilităţile grafice pe care i le oferă scrierea. Apostroful *cu blanc* (pauză de o literă) şi apostroful *fără blanc* devin, mânuite de Eminescu, adevărate „notaţii muzicale", au oarecum rolul diezului şi bemolului în muzică, indicând accentul în vers, lungirea unei vocale, scurtarea ei – dar şi aspectul perfectiv sau imperativ al verbelor. Exemple sunt destule, şi vom oferi. Vrem să mai aducem în discuţie un element. Încă din tinereţe poetul a tradus, pentru prietenii săi, actorii, *„Arta reprezentării dramatice"* de Enric Theodor Rötscher, un tratat celebru în epocă ce-l învaţă pe actor declamaţia în contextul filologic al operei, adică în hermeneutica ei. Ca să ştii ce şi cum să accentuezi, trebuie să pătrunzi în intimitatea textului, să vezi bine, dar bine de tot, ce vrea autorul şi cum poţi, ca actor, să scoţi toate efectele posibile dintr-un text. Nu ştim dacă acest manuscris eminescian a circulat printre actori, dar poetul reia de mai multe ori, în articolele sale de ziar, idei de Rötscher. Iată, de pildă, în această cronică dramatică din *Curierul de Iaşi*, 4 iulie 1876:

„Ca să ne lămurim mai bine, vom stabili mai întâi că afară de accentul gramatical, pe care se-nţelege că nu-l poate greşi un român, există acea parte intenţională a vorbirei, care se numeşte c-un cuvânt tehnic accent logic. *Să luăm de exemplu întrebarea:* De unde vii tu? *Accentul logic poate cădea pe fiecare din cele trei vorbe:* unde, vii *şi* tu*, şi în fiecare caz fraza va avea alt înţeles. De* unde *vii tu (tonul pe un...). Întotdeauna la o asemenea întrebare ne vine să ne închipuim că exteriorul persoanei întrebate trebuie s-arate urme c-a petrecut în locuri grozave, din care a ieşit ca vai de el. De unde* vii *tu? (Subânţeles: nu te-ntreb ce gândeşti, sau ce faci, ci de unde vii?) Aicea s-arată că cel întrebat a fost într-un loc ce-i era oprit să-l viziteze. În fine: De unde vii* tu*? (Subânţeles: nu-mi pasă de unde au fost ceilalţi, unde ai fost tu?). Întrebătorul arată înţeles exclusiv pentru cel întrebat..."*

Eminescu are în manuscris, tradusă încă de prin 1870, aşadar cu şase ani în urmă, cartea lui Rotscher - şi vorbeşte în cunoştinţă de cauză despre accent *logic*, accent *etic* şi accent *simbolic* (greu de depistat; recomandă, într-o notă marginală, poezia *Bosforul* de V. Alecsandri pentru accentul simbolic). El foloseşte în poezia proprie aceste tipuri de accent - şi apostroful este o unealtă care-l ajută să le arate cititorilor. Prin recurgerea la cratima uniformizatoare, nu mai avem dialogul direct cu textul, autorul nu mai poate să ne comunice intenţiile sale, voinţa sa asupra textului.

Violeta Pintea

***

îmi plac gările
aici se împerechează
sau se desperechează singurătăţile
aici sunt ghişee unde se vând iluzii pentru
bucăţi de timp nedeterminate, păsările călătoare
obligatoriu îşi compostează zborul aici
niciodată berzele, niciodată berzele...
aici ţi se servesc cuburi de zahăr îmbibate în cafea
se pot cumpăra rochii de mireasă de unică folosinţă
soţi de unică folosinţă
flori de oţel din semnalele de alarmă ţi se pun în braţe
îmi plac gările cu promiscuitatea trişorilor care tipăresc
invitaţii pe spatele necroloagelor anonime
cu numele tău
al meu
al lui
devii regina gării între două aşteptări, metresa liniilor
paralele
şi nu înţelegi că nu e iluzie
când gara trece prin tine...
trece prin tine...
trece prin...

***

descălţaţi-mă de pietrele astea
trag după mine doi munţi şi ceva
îmi rod lupii tendoanele
mi-au crescut păduri între azi şi mâine
între mine şi tine prăpastia ţine echilibrul rostogolirii
mi-au crescut izvoare în palme şi plouă aramă
şi plouă argint
şi plouă pur şi simplu cu apă doar că eu nu
vreau să ies din poveste
am dezertat şi nu mă caută nimeni am dezertat
în hainele de paradă, în raţia de pâine am o grenadă
de mână
în foame stă moartea şi stau şi mă-ntreb
dacă e sau nu e vremea
ruperii în două...

***

mi se prelingeau îngerii printre degete
aşa, unu, doi, ... unul după altul
unul împiedicându-se de celălalt
suspinând îngereşte peste braţele pline
de sânger
îl culeseseră din gardul bisericii
şi-acum mi se prelingeau printre degete şi
erau moi şi uşori, mult mai uşori decât lacrima
ce picura din ochii lor
suflam peste ei a leac, doamne cum mai suflam peste ei a leac
şi ei îmi făceau a rămas bun cu aripa lor ruptă
le vedeam doar spatele şi păreau vătămaţi
şi eu plângeam peste plecarea lor
în palmele căuş aveam lacrimi şi îngeri
şi îmi înfloreau florile acelea de sânger în palme
ca nişte răni
ca nişte răni de cuie...

***

e vremea oamenilor de ceară
apoi întoarcem paharul
acelaşi gol doar că din altă perspectivă
şi
fumegând încă, mai bogaţi cu o amăgire
ne îndreptăm spre casa noastră de lemn
mai uşori cu o respiraţie reţinută
între coaste
de la ultima topire
ne băgăm ortul popii în sân acolo unde
moartea aşteaptă şi mai muşcă
o bucată din el
noi muşcăm din bucata de pâine cu gust de ceară
ne zâmbim a viaţă
şi doar o secundă înţelegem
că totul
este doar o
iluzie...

***

am zece frisoane în degete
temeţi-vă de femeia ce vine din
salem!!
mizaţi pe dama în roşu azi am ochii negri
stăm la aceeaşi masă
şi ştiu cine se va îndrăgosti primul de mine
el va bea întâiul din sângele meu am măsluit bine
cărţile
iluzia alegătorului e doar o iluzie
femeia este cea care ia
tu mereu vei avea senzaţia de deja-vu
uneori îmi vei uita numele, numele meu este
un frison
tot ce ţi-am spus
e că vin din salem
şi-aduc cu mine
întunecare...

Jonathan Jackson

Prezentare şi traducere: VLAD ALUI GHEORGHE

Cîştigător a patru Premii Emmy, Jonathan Jackson, actorul, cîntăreţul, compozitorul și scriitorul, cunoscut mai ales grație interpretarii lui Lucky Spencer din serialul "General Hospital", a ales calea ortodoxiei, tranziţia lui de la adventism spre vechea credinţă trecînd prin România. Născut la 11 mai 1982 în Orlando, Florida, și-a început cariera în 1991, după ce i-a călcat pe urme fratelui sau, Richard Lee Jackson, care se mutase deja la Los Angeles. Jonathan Jackson a apărut și în seria "Terminator", a apărut alături de Al Pacino în "Insomnia", dar a împărţit ecranul şi cu Ben Kingsley sau David Arquette. Ambii lui părinţi au fost adventişti de ziua a 7-a de patru generaţii.

Iată cîteva mărturisiri ale lui Jonathan Jackson: "Cum s-a întîmplat tranziţia mea spre ortodoxie? Ei, bine, în 2007 am fost trimis să turnez un film în România: The Dark is Rising. Am stat acolo cam trei luni şi jumătate. Am avut un rol important, interesant este însă că la montaj personajul interpretat de mine a fost tăiat. Dar cred că am fost trimis acolo pentru un alt motiv… (…) Am fost însoţit de soţia mea şi de cei doi copii pe care îi aveam atunci. Primul lucru pe care l-am făcut cînd am ajuns în România a fost să vizităm o biserică ortodoxă, iar cînd am ieşit am fost jefuiţi de niste ţigani. A fost un fel ciudat de Bun venit, însă România e o ţară superbă. (…) Ortodoxia e cel mai frumos lucru pe care îl poţi trăi. Este casa perfectă, o binecuvîntare şi o transcendenţă. O comunitate cu Dumnezeu şi cu sfinţii săi, o experienţă mistică pe care nu o poţi spune în cuvinte. Este biserica istorică". Poemele de faţă fac parte din volumul "The Book of Silence and the Subconcious Awe", în pregătire la Editura "Doxologia".

Jonathan Jackson

12.

În amărăciunea nopţii am văzut pruncul; am fost martor la
gingăşia cu care respira. Cum pieptul lui se mişca de sus în jos, în
noaptea fără nicio urmă de zgomot. Am văzut pruncul şi i-am atins
obrazul cu mâna mea tremurândă. Ochii lui străluceau cu răbdarea așteptării
unei eternităţi. Am văzut pruncul cum plângea după laptele
mamei şi cum s-a întins după sânul mamei. Am auzit paşii
profeţilor în afara camerei şi ecoul Rachelei plângând pentru copilul ei.
Am văzut pruncul alunecând într-un somn adânc, înconjurat
de paie aurii.
Am văzut pruncul printr-o furtună de lacrimi. Tot sângele şi ororile istoriei şi
toată neputinţa omului aşteptând distrugerea prin legea iubirii lui. Am văzut
pruncul şi am căzut în genunchi. Am văzut pruncul şi pentru câteva clipe
am fost liber.

13.

Aştept liniştea gândurilor tale veşnice: pe cele pe care le-ai
arătat pe cer înainte ca noi să le putem înţelege. Liniştea ta mă face să
vorbesc, cum face mişcarea vlăguită lumea să rămână unde-i e locul.
Dacă tu nu ne-ai fi dat darul vorbirii nouă, am fi găsit noi un alt fel
să te defăimăm? Înainte să apară pământul, acesta a fost un Miel care a fost ucis.
Pentru o clipă am crezut că sunt sfânt. Dar după aceea mi-am dat seama cât de rar
ajung să râd de mine. Sunt foarte departe de bucuria Sfinţilor. Şi tensiunea istovită
a bucuriei lor este încă o limbă străină mie. Dar ce pot spune până acum
e că vorbesc limba toamnei destul de bine.

14.

Aş vrea să te iubesc până te faci bine - până vei avea parte din nou de sănătate
şi minuni. Aş vrea ca silabele mele să urce scările templului
tău şi să trezească simbolurile antice. Tu mi-ai spus,
"Aceste zile sunt ca norii călători din cer, acum aici, şi după
nicăieri. Când eu nu o să mai fiu nimic, şi o să putrezesc în pământ,
nu voi avea nici măcar un regret, şi nici nu mi se va simţi lipsa, şi tocmai
asta mă bucură cel mai mult."
Atotştiutorule, regretele nu mă interesează, dar de sentimentul cel din urmă
voi vorbi. Îmi vei lipsi – îmi va lipsi zâmbetul tău, tăind în două lumina cu sute de
mişcări meşteşugite şi vocea ta răsturnând valurile.
Eu nu voi fi mulţumit doar cu memoria, un vid al speranţei. Eu nu mă
voi mulţumi cu ceşti reci de cafea. Eu aş vrea să simt mintea ta neobosită
cum mă îndrumă din aceeaşi cameră. Voi tânji după abundenţa descoperirii
pe care am împărtăşit-o. Şi voi spune, după cum am spus-o şi prin
profetul Iezechiel: "Oase uscate, ridicaţi-vă şi luaţi viaţă!". Măcar pentru
crezul meu de dragoste şi preţuire.
Voi căuta zbuciumul materiei – îl voi striga pe Poetul Transfigurărilor şi
voi aştepta lumina să se schimbe înaintea mea. Voi trece prin noroi
şi viermi, pastrând murmurul ancestral. Îmi voi înhăma limba la jugul Sfântului
Duh. Îi voi trimite pe îngeri să se roage la sfâşierea iadului. Îi voi pune să
privească până vederea le va pieri. Îţi voi scrie poezii şi rime. Te voi striga
după nume în liniştea nopţii. Îţi voi cânta şi-ţi voi fi alături când
vei călători şi te vei simţi singur. Voi crede în tine, cum un fiu crede
în tatăl lui. Te voi boteza cu dorinţă.
Nu te voi lăsa să pleci decât dacă vrei cu adevărat asta. Tu nu vei fi
pierdut cât mă vei ţine aproape.

15.

Dragostea domneşte în lumea plină de lacrimi. Gura mea e
însetată după frumos. Buzele mele sunt un bol de daruri,
aşezate umil în faţa frumuseţii tale. Aş putea scrie şaptezeci de mii
de cuvinte, dar un trandafir le-ar putea întrece pe toate fără
să scoată niciun sunet.

16.

Dă-mi cafea şi o carte inspirată şi sufletul meu va străluci
ca Raiul. Dă-mi tunete şi amintirea pielii tale şi voi renaşte.
Predică istoria cea dreaptă peste mine, cu bestiile aurii ale antichităţii
distruse pe o stradă pietruită.
Opreşte furia de sânge a păgânilor şi lasă-mă să aud rugăciunea
şoptită a martirilor. Arată-mi mie Roma şi umbra Sfântului
Petru. Dă-mi trei ore să stau de vorbă cu un bătrân care a avut
o viziune a insulei Patmos. Dă-mi frumuseţea responsabilităţii
şi pericolele prin care au trecut adepţii Ortodoxiei.
Dă-mi apă şi bucurie, o neştiută pagină din Scriptură şi ceva
cu care să pot scrie.

17.

Poetul Apocalipsei a spus "arta este în zadar dacă
nu e parte din recuperarea minunilor".
Şi broscoiul care şedea alăturea, cu o strălucire goală
i-a răspuns: "Sentimentele paradisiace, omule rătăcitor,
doar amăgesc mintea în faţa lucrurilor adevărate ale
consecinţialismului". Şi poetul i-a răspuns: "Dacă misterul
avea să sufere o moarte absolută, acelaşi destin l-ar fi avut
şi inima omului". Broscoiul, cu privirea pierdută în luciul apei,
i-a răspuns: "Păi, poate asta e diferenţa dintre oameni şi broaşte.
O zi bună ţie, tinere poet." Şi broscoiul a sărit dintr-o
mişcare pe o frunză de nufăr care plutea nestingherită.
"O zi bună şi ţie", poetul i-a răspuns.
"Doar dacă existau mai multe cuvinte", se gândi el. "Ce cuvânt
să folosesc ca să arăt sau să sugerez acest sentiment nefiresc? Orice
cuvânt sufletul îmi aduce pe buze, parcă îmi limitează şi îmi
îngrădeşte sentimentele. Spre ce să mă întorc, dacă nu înspre cuvinte?"
Şi atunci Vocea i-a vorbit, cum Vocea o face în general către poeţi şi profeţi
deopotrivă: *"Cuvântul nu limitează simţământul; simţământul
dezvoltă cu uşurinţă cuvântul."*

18.

Sunt un pacient în azilul celor în pericol de a-şi pierde iluziile.
Au făcut sute de teste; au luat sânge din sângele meu,
mi-au făcut radiografii şi mi-au injectat vopsea în
vene. Mi-au asamblat gândurile pe o masă sterilă şi au
purtat discuţii despre sănătatea fiecăruia dintre ele. A fost
decis cu uşurinţă că trebuie să rămân.
În următoarele luni, diverse corpuri în halate albe au intrat
şi au ieşit din salonul meu, dar aproape nici unul dintre ele nu
mi-a vorbit, decât dacă le vorbeam eu primul. Şi chiar şi atunci,
răspunsurile lor erau vagi şi doar pe subiect. Eram încurajat să-mi scriu
gândurile de orice fel pe câteva foi lăsate lângă pat.
Au spus că vor ajuta în procesul de vindecare.
Pe 6 decembrie, în ajun de Sfântul Nicolaie Făcătorul de Minuni, am ieşit
singur în grădină şi m-am aşezat pe jos, privind la minunea de pe cer şi la tot
ce mă înconjura. O femeie frumoasă a venit în grabă până
în colţul meu de lume şi s-a aşezat lângă mine. Aştepta în linişte, în
timp ce vântul mângâia corpurile noastre. Şi atunci mi-a rostit numele.
M-am uitat în ochii ei şi am siţit că visez. A spus, "Tot timpul să tânjeşti
după dragoste, nu după glorie". Şi faţa ei strălucea puternic, încât ochii mi se
închideau de durere. Dacă faci asta, gândurile tale vor începe să se
vindece singure, sângele tău va curge în ritmul raiului şi inima ta va bate
odată cu a Domnului nostru." Şi a continuat să se uite la mine cu o afecţiune
înfricoşătoare în privire, "Până la începutul primăverii, nu vei mai fi
un pacient, ci un învăţat. Până la începutul verii, nu vei mai fi doar un
alt învăţat, ci vei fi un fiu. Până la amurgul toamnei nu vei mai fi doar un fiu,
ci vei fi un tată, şi până iarna viitoare, nu vei mai fi doar un tată, ci vei fi
un poet."

Dragostea domneşte în lumea plină de lacrimi. Gura mea e însetată după frumos. Buzele mele sunt un bol de daruri, aşezate umil în faţa frumuseţii tale. Aş putea scrie şaptezeci de mii de cuvinte, dar un trandafir le-ar putea întrece pe toate fără să scoată niciun sunet.

traduceri

Florin Logreșteanu

Obsedat de poduri și ajungând să și le imagineze în fel și chip, ziua și noaptea, teologul-mirean ajunge la revelații. Visează la marile poduri, ignorându-le pe acelea cu origine cunoscută, opera unor constructuri celebri. Le numește, cinic, *punți* peste apele mari și *podețe* peste pâraie. Într-o zi caniculară de vară, căutând fructe în livada sa pârjolită de focul pedepsitor al cerului (mai gândește, deși mai rar, ca un teolog), privirile îi sunt orbite de fascicolul de raze ale soarelui.

proză

PODURI

Teologul Victor Grozavu și-a imaginat în adolescență și tinerețe că traversează poduri. Nu și-a explicat niciodată atracția pentru ele. Nici n-a încercat. Un bărbat din sat, Dumitraș Gunoieru, fost călugăr la o mânăstire moldovenească, venetic în satul de pe malul Jiului, a încercat să-l inițeze în tot felul de taine pe care Victor Grozavu ori nu le-a înțeles, ori nu le-a dat importanță: de ce apele curgătoare se strecoară, de obicei, printre plaje nisipoase, de ce ne scârbesc gunoaiele în care șobolanii reiterează dintr-o perspectivă exclusiv materialistă Geneza, îi vorbește despre păcatul de a curăța murdăria cu apă, și imitarea glasului păsărilor ce trăiesc în sălbăticie, îi vorbește despre o mulțime de minuni pe care Victor Grozavu nu le-a înțeles niciodată, ori le-a ignorat fiindcă nu i s-a vorbit despre ele nici acasă și nici la școala din sat iar, mai târziu, a bănuit că nici pe preotul cel bătrân, fratele vitreg al tatei, nu-l preocupau astfel de lucruri... Numai podurile... Poveștile despre poduri – chiar adevăruri fiind, cum îi sugera irealitatea imediată, vorba lui Blecher -, îl îndepărtau chiar de miezul legendelor povestite atât de frumos de fostul călugăr...

Maturizându-se, Victor Grozavu a încetat să-și mai cultive interesul pentru legendele lui Dumitraș Gunoieru, dar interesul pentru poduri a rămas. Și-a imaginat mituri noi. Tânăr, cu puțină cultură – absolvise un liceu teoretic dintr-un târg de provincie -, chiar credea că poveștile inventate de el sunt pure emanații ale imaginației sale, ale unui talent nativ – cum îi explicase fostul învățător -, dar, de fapt, își aveau originea în reminiscențe ale istorioarelor lui Dumitraș Gunoieru, între timp întors la mânăstirea moldovenească din care, vremelnic, evadase în regiunea nisipoasă a râului Jiu.

Într-o după-amiază, după o ploaie cu clăbuci, tânărul, reîntors în grădina părăsită în grabă la revărsarea potopului – metafizic spus – , a rămas uluit la zărirea curcubeului. Îl observase și-n alte rânduri, dar acum culorile i se păreau mult mai intense. Neinițiat în semnificația culorilor cerului, și-a abătut mintea de la ele, dar imaginea curcubeului i s-a revelat ca o punte sau ca un pod între pământ și cer, prin care sufletele bunilor săi și, de curând, ale părinților, s-ar fi putut strecura în lumea de dincolo. Fixat în azur, fără piloni de sprijin, podul plutea. Este posibil ca instabilitatea arcului peste cer să-i fi refuzat o percepție mai clară a ceea ce se petrecea în momentul acela pe pod. E posibil ca sufletele drepților pământeni din satul lui și din satele din jur să pășească, nevăzute, spre Împărăția lui Dumnezeu. Ce să însemne culorile ? s-a întrebat... Niciun răspuns. Și de ce sunt împreună ?... Punând întrebările preotului din sat – un tinerel care, duminicile, după slujba religioasă, urca în mașina lui hârbuită și frecventa discotecile din Metropola -, acesta, la început, a râs. Pe urmă, luându-și seama că este preot și sfătuitor al comunității care-l bănuiește de har și înțelepciune, a imaginat un răspuns: „Curcubeul este într-adevăr podul pe care pășim spre Domnul, spre judecata Lui. Fiecare cu păcatele sale. Culorile reprezintă, fără îndoială, căile de acces, marcate de faptele noastre pe pământ; mai iluminate de credința ce I-am purtat-o în viață sau mai adumbrite de păcat..." Victor Grozavu n-a cerut explicații, dar a încercat să interpreteze cuvintele părintelui cu mintea lui. Unirea celor cinci culori ale curcubeului este semnul armonizării speciei umane, cu bunele și relele ei. Unirea contrariilor alcătuiesc podul spre cer și dincolo de cer de unde nimeni nu s-a întors ca să spună ce este. Nici preoții... Nici Papa, venerat de drepți și de păcătoși, în aceeași măsură...

Biblia face din curcubeu materializarea legământului dintre Dumnezeu și Fire, ceea ce, intuitiv, a sesizat și preotul pasionat de barurile metropolitane și visătorul Victor Grozavu în lungile sale momente de revelație: ***Apoi a mai zis iarăși Domnul Dumnezeu către Noe: „Iată, ca semn al legământului pe care-l închei cu voi și cu tot sufletul viu ce este cu voi, din neam în neam și de-a pururi. Pun curcubeul Meu în nori, ca să fie semn al legământului dintre Mine și pământ." (Facerea, 9, 12-13).*** Podul și scara, reprezentate de curcubeu, sunt simboluri ale legăturii dintre divinitate și creația sa.

S-a întâmplat ca teologul Victor Grozavu să se îmbolnăvească grav. A consultat mai mulți medici. Fiecare îl diagnostica altfel. Nopțile i-au devenit un coșmar. Nu lipseau, în schimb, podurile... Într-un ținut mlăștinos a trebuit să treacă peste un pod îngust ca un tăiș de cuțit, dintr-un material inedit, fier și aramă. Strecurându-se între brațele lui, a fost cuprins de o beznă atât de densă, încât a devenit conștient că nu va mai putea continua. Dar a făcut-o, iar la capătul lui, lumina a devenit brusc roșie, terorizându-l mai mult decât întunericul dinainte. În vis, era încă seminarist, s-a mărturisit călugărului-grădinar din incinta seminarului. Nu a îndrăznit să se adreseze unui prelat-profesor fiindcă ar fi fost, cu siguranță, batjocorit și i s-ar fi imputat că mintea și sufletul i se abat de la cuvântul Scripturii – de aici, vedeniile coșmarești... Bătrânul călugăr l-a ascultat cu atenție, sprijinit în coada lopeții, l-a sfârșit spunându-i că tocmai parcursese un traseu inițiatic dinspre nord înspre sud, ceea ce profanii numesc viață reală iar teologii încercările Domnului. (Într-un studiu publicat la Paris în prima treime a secolului XX, R. Guenon amintește de un astfel de pod prin care se facilitează trecerea de la contingență la nemurire, de la lumea sensibilă la cea supersensibilă). După spovedania atipică făcută călugărului cultivator de roșii și cartofi, varză și fasole și câteva răsaduri de căpșuni – fructele preferate de părintele stareț -, teologul Victor Grozavu a încercat să-și clarifice în minte explicația bătrânului călugăr, dar mintea lui necoaptă pentru aprofundări spirituale s-a dovedit neputincioasă. Trezit din vis, a realizat că trecuseră ani buni de la absolvirea seminarului și că între timp, călugărul-grădinar murise. Pe urmă, sănătatea lui începu să se amelioreze, la început internat într-o clinică din reședința metropolitană a regiunii, pe urmă în căsuța lui ticsită cu cărți profane din satul de pe Jiu. Pasiunea pentru poduri reveni mai puternică decât oricând...

Un pod ciudat i s-a revelat teologului ziua-n amiaza mare. Ziua, în sine, a fost ciudată. Dimineața devreme a răsărit soarele, neobișnuit de fierbinte. Brusc, a fost acoperit de nori negri - burdufuri cu apă de ploaie. După câteva ceasuri, norii se îndepărtară, redând astrului libertatea. Și din nou întuneric; pe urmă, lumină... Teologul Victor Grozavu se baricadează în casă. Înțepenește în scaunul său pliant, cu privirile fixate înspre fereastră. Nu așteaptă nimic. Curând, începe să moțăie... Încearcă să traverseze un pod. Nu este convins că trebuie s-o facă. Încotro ?... Habar n-are... Să renunțe ?... Dă gândul la o parte... Cele două stări interioare devin dorințe aflate într-un conflict pe care nu-l înțelege. Nici nu încearcă s-o facă... Totuși, imaginea podului îl ispitește. N-a mai cunoscut unul la fel. O mulțime de arce trimit la ingineria anticilor. Asta îi trece prin minte, oscilând, la intrarea pe pod, dacă ar fi bine să nu răspundă ispitei. Are o iluminare: Părintele Ignație, confidentul seminariștilor, le vorbise despre Iad și Rai în termeni care sfidau logica Scripturii. Victor Grozavu uitase detaliile. Își mai amintea vag că Părintele asemuise Iadul cu o apă neagră în care drăcușorii, luând chipuri drăgălașe, se zbenguiau, râdeau, plesnindu-se în glumă cu codițele peste coapse... În drumul lor spre Rai, îngerașii, curioși, zburdau uneori atât de aproape de suprafața apei, încât drăcușorii reușeau să le smulgă din brațe sufletele celor adormiți de curând și să le ducă în sălașul lor din adâncuri. Peste apa aceea, nu se afla un pod pe care, trecând spre Rai, aleșii Domnului să se afle în siguranță... Și așa mai departe... Curând, Părintele Ignație fusese exclus din Seminar, pentru legendele lui mincinoase ce puneau în pericol și mintea și imaginația adolescenților seminariști, pregătiți să-l slujească pe Dumnezeu în litera Scripturii... Astăzi, teologul Victor Grozavu a păstrat numai curiozitatea unui mirean: ce poate descoperi pe malul opus, ascuns de o încrengătură de sălcii schimnice ?... În aceeași măsură, arcele îl ispitesc să le afle rostul. Le contemplă, în trecere. Masivitatea lor îl impresionează în mică măsură. Anticii, probabil, au știut ei ce fac – își vorbește. (Tânărul teolog se înșeală, desigur, în privința anticilor. Și fiindcă lumea este mică și imaginația ei este rar influențată de revelație, despre un pod cu șapte arce vorbește Dominique Sourdel, într-un studiu mistic publicat la Paris pe la mijlocul secolului trecut. El atribuie celor șapte arce semnificația unor îndatoriri pe care muritorul nu trebuie să le încalce, dacă vrea să evite infernul: ***credința, practica rugăciunii, a pomenii, a pelerinajului la locurile sfinte, a curăției rituale*** și ***a dragostei filiale.***) Deocamdată, Victor Grozavu a adormit, răsturnat în scaunul său pliant, iar la trezie constată că afară nimic neobișnuit nu s-a petrecut. Pe cer, luna se hârjonește cu stelele, semn că dormise câteva ceasuri bune...

Obsedat de poduri și ajungând să și le imagineze în fel și chip, ziua și noaptea, teologul-mirean ajunge la revelații. Visează la marile poduri, ignorându-le pe acelea cu origine cunoscută, opera unor constructori celebri. Le numește, cinic, ***punți*** peste apele mari și ***podețe*** peste pâraie. Într-o zi caniculară de vară, căutând fructe în livada sa pârjolită de focul pedepsitor al cerului (mai gândește, deși mai rar, ca un teolog), privirile îi sunt orbite de fascicolul de raze ale soarelui. Câteva secunde. Își acoperă ochii cu palmele. Și vede... I se năzare că razele iau forma unui pod, o cale deschisă lui spre înțelegerea lumii adevărate. Pornind din lumină, podul conduce spre o altă lumină, la care nu văzătorii, ci orbii ajung cu relativă ușurință... Refuzându-li-se lucrurile perceptibile, cunoașterea intelectivă, li se oferă revelații numai lor accesibile. Pentru cei mai mulți indivizi, soarele rămâne numai un astru, pentru orbi – astru și spirit. Între astru și spirit, legătura se face printr-un pod imaginar, dar niciodată dobândind concretețe...

Deșteptare bruscă... Fostul teolog bâjbâie. Transparența visului se-nnegurează, dar o vreme, Victor Grozavu refuză să se smulgă din visul revelator. Presimte sau știe că lucidității îi vor lipsi podurile pe care, neputincios, a încercat să le treacă, căutând nălucirile unei lumi transcendente. Sunt două lumi opuse, care-l împart între conștient și inconștient sau este aceeași lume între ale cărei jumătăți credința lui oscilează ? (Involuntar, s-a apropiat de figurarea podului semnificând Sinele, care leagă aceste lumi, împiedecându-le să se împrăștie, după cum se arată în ***Chandogya Upanishad*** – în comentariul lui Jean Danielou, ***Le mystere de l'Avent,*** *Paris, 1948.* Trecându-l, noaptea devine aidoma zilei, căci lumea aceasta a ***Nesfârșitului nu este decât lumină).*** Întrebarea fostului teolog rămâne fără răspuns. Probabil, abstras revelațiilor de acest fel, se va orienta către poduri mai practice și pe deplin accesibile...

Nicolae Țăranu

Cucu

- Cucule! Mă, Cucule!... Dar-ar zbenguiala-n capul tău! Unde eşti, mă? Răspunde, că se înalţă soarele şi te iau iar de păr apoi...

- Ce-i, bre? Ce tot strigi?!... Ciuş, drace, lovi-te-ar dalacu' ! Stai, bre, că abia l-am luat de la iezle...

- Mă, n-o mai învârti atâta că nu-i a bine, auzi tu? încheie tată-su mare, aşezându-şi pantalonii cu mâinile lui mari şi slabe, tăbăcite de muncă.

Ascultă, cu pălăria fleşcăită pe ochi, privind înspre grajd, unde Cucu se chinuia să înhame măgarul. Talanul, cu puţin nărav, nu se lăsa purtat şi băiatul degeaba era înălţuţ, nu avea pic de vlagă. Îi luceau ochii în cap şi numai de treabă nu-i ardea.

Bătrânul coborî de pe prispa casei, trecu pe lângă liliac şi tufănele, şi intră în şopronul de vară, înghiţind în sec, cu gândul la o mahoarcă. Până una-alta, Cucu era gata cu căruţa. Se aşează pe scăunelul cu trei picioare, lustruit de atâta folosinţă, şi-şi dichisi o pipoaşcă dintr-o margine îngălbenită de calendar, băţoasă şi tutun pritocit cu briceagul.

Bine că-l găsise pe popa Floacă din Aidemir, îi slugăreau ăstuia toată vara şi mai ciupeau ceva; ţoale, d-ale gurii, să fie acolo.

Cucu îl bârâia să cumpere şi-un cal. N-ar fi rău, că măgarului i s-a betegit un picior şi abia o mai duce.

Scuipă între picioarele pământului bătucit, nemuruit şi şterse cu călcâiul opincii scuipatul alb, curat...

- Ahh! Auuu...

Iar a păţit Cucu "ceva". Ascultă supărat cum strigă ăla ca un apucat şi apoi trânteşte un fier.

Bătrânul se ridică, afurisind junghiul care nu-l slăbeşte de câteva zile şi-i înţeapă inima. Sprijinit de parmalâc, cu ţigara neaprinsă într-o mână, îl întreabă pe băiat, care se codea pe lângă căruţă, tot suduind măgarul pironit în uşa coşarului:

- Ce ai, mă, de sudui şi înjuri? Ce te-a apucat?

- Fir-ar să fie, de măgar şi de popă! Ce să am, bre, ce să am? M-a călcat pe picior, aia am! Ştii acum?

Dinu Trică se supără. Era băţos iedu'! Şi-i creşteau coarnele mari! Să nu calce şi el pe urmele mă-sii. Dar ştia el leacu'. Se întoarse în şopron, luă din cuiul de lemn bătut în perete biciul din curea şi ţinându-l la spate, ieşi pe portiţa scâlâmbăiată, se apropie de Cucu. Acesta îşi strânge în palme laba piciorului stâng, înjură şi se tânguie. Îl călcase dobitocul, era zdrelită, dar ăstuia nu-i e de treabă, d-aia se vaită aşa... Căscat!

- De ce înjuri, mă, de ce? L-ai văzut tu pe Dumnezeu de-l înjuri? Na! – şi-l altoi grăbit pe spate cu biciul. Până să se ridice, Cucu mai luă câteva lovituri care-l săltară ca pe o sfârlează.

- Şi popa? Ce ţi-a făcut popa de-l înjuri? Omul lui Dumnezeu şi tu-l înjuri! El îţi dă să crapi şi tu-l înjuri! Treci şi înhamă măgarul!

Cucu alergă plângând după casă şi de ciudă izbi cu piciorul în peretele coşcovit a cărui lipeală din pământ galben, pleavă şi baligă, curse uşor.

Plecă iute unde i se spuse, să n-o mai vadă moşi-su şi pe asta. Dar Dinu Trică se întoarse împovărat; parcă biciul ar fi fost drug, şi înainte de a intra în şopron îi strigă:

- Nu mai luăm nici un cal, aşa să te înveţi minte!

Simţi apoi că-l înţeapă inima şi se lăsă greoi pe scăunel.

În curte, Cucu înhăma măgarul, lovindu-l muteşte în coaste. Aruncă în căruţă un braţ de fân, o haină veche, toporişca şi un sac peticit, după care privi după tată-su mare care ieşise prin grădină.

Adia un vânticel călduţ, aer curat, prin care se vântură primăvara.

Bătrânul porni înspre gardul de sălcioară umbrit de câţiva salcâmi bătrâni; acolo creşteau viorele; le zări, petic de cer scăldat în ape vii, proaspete, cu parfum dulce. Rupse câteva, trăgând adânc în piept mirosul răscolitor...

- Hai să mergem, tataie, căruţa-i gata!

Cucu aşteptă în portiţa de la colţul casei, cu traista în mână, uimit de faţa străină a lui moşi-su...

- O să mergem, puiule... o să mergem! Cu un cal ajungeam mai repede...

Dinu Trică vru să privească încă o dată după cocorii care gâgâiau în fumurile văzduhului, dar nu mai avu când.

Se prăbuşi chircit, cu mâna la inimă, fără geamăt, înfrânt de o moleşeală ameţitoare.

Băiatul, speriat, privi o clipă-n sus, după cocori, dorind parcă să le ceară socoteală, apoi la bătrânul căzut pe pământul cald, şi nu-i venea să creadă că-i tată-su mare.

Cu ochii plini de lacrimi se aplecă să-i ia viorelele din mâna rece şi ţeapănă. În clipa aceea ar fi dorit să strige că a murit tatăl său mare, dar îi era ciudă că nu izbutea. Gândul îi era undeva pe sus, înfăşurat în zborul păsărilor sosite de cine ştie unde.

Magda Grigore

ÎN NUMELE POEMULUI

(unde sunt depărtările acelea?)

mă întreb unde eşti –
zilele cad una după alta
ca picăturile de ploaie
din cupola de sticlă a cerului;
ceasul bate la fel de dimineaţa până seara
pentru vii şi pentru morţi:
acelaşi ritm, aceeaşi cadenţă,
acelaşi cântec al ploii.
Ca nişte picături mari de ploaie
trecem unii pe lângă alţii
luminând doar pentru noi înşine;
fără să ne privim
fără să ne atingem
fără ştim mereu unii de alţii –
toţi parcurgem distanţe mari
între cer şi pământ,
toţi facem o radiografie luminoasă
în cădere; razele soarelui ne pătrund
carnea, oasele, respiraţia,
apoi ne izbim de pământ
se aşează între noi tăcerea orizontală,
(absenţa noastră face umbră pământului);
dispărem unul din viaţa celuilalt,
nu mai ştim nimic unii de alţii –

ce caldă era răceala în care pluteam !

mă întreb pe unde rătăceşti, prieten drag,
unde sunt depărtările în care te-ai dus,
timpul în care ai căzut, ceasul în care aştepţi,
lumina care te pătrunde;
unde sunt depărtările *acelea*,
dacă eşti vesel sau eşti trist
dacă mai auzi cântecul ploii,
zgomotul lumii pe care îl auzim ca prin vis?

parcă aş trăi, fără tine, o altă viaţă
o inimă din care busola a căzut,
o viaţă ca o picătură de ploaie
mângâiată de lumina amară a căderii din vis.

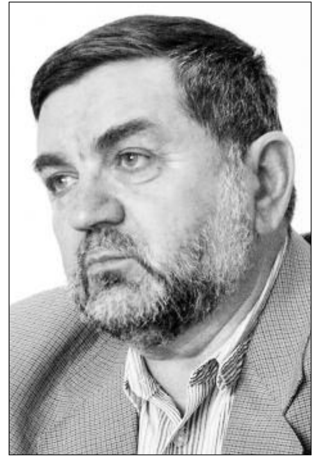
Dinu Trică vru să privească încă o dată după cocorii care gâgâiau în fumurile văzduhului, dar nu mai avu când.

Se prăbuşi chircit, cu mâna la inimă, fără geamăt, înfrânt de o moleşeală ameţitoare.

Băiatul, speriat, privi o clipă-n sus, după cocori, dorind parcă să le ceară socoteală, apoi la bătrânul căzut pe pământul cald, şi nu-i venea să creadă că-i tată-su mare.

„Lumea noastră lunecă spre un soi de analfabetism funcţional, în care cea mai antrenantă lectură este cea a etichetelor de la supermarket, iar cea mai culturală activitate este conectarea la facebook"

ADRIAN ALUI GHEORGHE în dialog cu DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Pe o mare reală, în furtună, individul ar intra în panică dacă ar pluti în derivă, s-ar agăţa şi de un pai, să se salveze. Pe marea virtuală „navigarea" este a spiritului, a sufletului, deriva acestora nu pare să îngrijoreze pe cineva. Deşi, şi aici există pericolul înecului ...! În aceste condiţii, „meseria de a scrie" nu mai este o forţă pentru scriitor, e mai mult o vulnerabilitate. Mai mult, sunt un demodat, mai cred în talent, în inspiraţie, în „starea de lectură" permanentă.

interviu

„Dacă te-ai lovit la zece ani la genunchi, fiindcă ai căzut cu bicicleta, la cincizeci de ani o să îţi revină durerea la genunchi. Aşa şi cu amintirile din copilărie, revin sub o formă sau alta ..."

- Dragă Adrian Alui Gheorghe, ai adunat şi tu, zi după zi, clipă după clipă, şaizeci de veri. Că eşti născut vara, pe 6 iulie ... ! Care e starea omului, care e starea scriitorului?

- Hai să încep abrupt: mă opreşte pe stradă unul Carl Gustav Jung, mă prinde de un nasture, îl răsuceşte uşor spre dreapta, apoi uşor spre stînga şi îmi spune privindu-mă drept în ochi: Monşer, viaţa începe de la 60 de ani, pînă atunci e doar cercetare ...! Să îl cred? Să nu îl cred? Cît despre omul din mine, la aşa vîrstă, abia se ţine de scriitorul din mine, care e mult mai sprinten, care nu îşi socoteşte vîrsta în ani materiali, ci în ani virtuali. În ani virtuali stau bine, sunt mereu la început. Cînd pui creionul pe o pagină, dimineaţa, iei viaţa de la capăt: eşti un tînăr care e gata să dea piept cu toate orizonturile posibile. Mă crezi?

- Contează, în vreun fel, amintirile din copilărie în evoluţia sensibilităţii şi conştiinţei unui om, a unui scriitor?

- Da, contează. Dacă te-ai lovit la zece ani la genunchi, fiindcă ai căzut cu bicicleta, la cincizeci de ani o să îţi revină durerea la genunchi. Aşa şi cu amintirile din copilărie, revin sub o formă sau alta, mai ales că primele amintiri sunt, de obicei, nişte spaime, nişte expresii ale fricii. Chiar şi „amintirile" lui Creangă, care ar exprima, cică, „fericirea copilului universal", dacă le citim bine, cu detaşare, sunt tot nişte „mici drame", spaime, frici. La scăldat Nică rămîne cu acea ruşine a goliciunii, mătuşa Mărioara îl fugăreşte prin cînepă ca să-l altoiască, cînd merge cu uratul are parte de ameninţarea cu „cociorba", răpirea pupezei se lasă cu scandal, iar Chiorpec îi trage „o răbuială" pe cinste. Chiar plecarea de acasă, la studii, este dramatică, de la pulverizarea caprelor Irinucăi la Broşteni, la „tîndăleala" în harabaua lui moş Luca, în drum spre Iaşi, supus ironiilor celor pe care îi întîlneau pe drum ...! Unde e fericirea copilăriei, în acest caz mult discutat? Tu, cititor, rîzi de fuga disproporţionată, prin cînepă, a lui Nică urmărit îndeaproape de mătuşa Mărioara, dar copilului prins la furat cireşe de aşa aprigă babă nu prea îi venea să rîdă. Îmi imaginez spaima din ochii şi din sufletul lui. Melancolia este cea care panseazǎ rana memoriei, faptul că ai rămas în viaţă după micile drame ale copilăriei, care pe moment sunt mari, totale, poate fi o victorie a copilului asupra lumii aspre în care a intrat. E fericit că a scăpat.

- Judecînd în acest sens, care e cea mai veche amintire a ta? Care e cea mai veche spaimă, dramă...?

- La modul concret, fîntîna din curte era o inepuizabilă sursă de frică, amintirile prime sunt legate de existenţa ei. În fîntînă puteai să cazi, din fîntînă puteau să apară tot felul de lighioane imaginate sau nu: lupul sau ariciul, şoarecele sau vrăjitoarea, zmeul sau uliul, diavolul sau fantoma. Fîntîna, care era adîncă, adîncă, comunica, pe atunci, cu „subpămîntul", iar sub pămînt era o lume greu de stăpînit, ostilă. De fapt, gîndind azi, la acea vreme totul era ostil în societatea din jur, în lumea mea. Eram în anul 1958, la 13 ani de la încheierea războiului mondial, la 10 ani de la ofensiva ideologiei comuniste care bruscase toate valorile consacrate din sufletul omului, în perioada în care ai mei erau deposedaţi de toate bunurile şi obligaţi să intre în „colectiva agricolă". Tata se întorsese rănit din război, de pe frontul din Rusia, mama mai născuse alţi patru copii înainte şi după război, cu toţii trecuseră prin marea secetă din 1947 urmată de o foamete cumplită ...! De unde fericire, atunci? Fericirea era supravieţuirea. Şi chiar dacă ar fi fost împărţită fericirea pe cartelă, ai mei nu ar fi avut parte de prea multă fiindcă nici nu mai ştiau ce înseamnă să fie fericiţi, după atîta zbucium al istoriei. Cred că naşterea mea, pe acel fond de nefericire şi panică, a fost unul dintre puţinele divertismente pe care şi le-au permis părinţii mei. Vreau să cred că s-au bucurat.

„Meseria de a scrie nu mai este o forţă pentru scriitor, e mai mult o vulnerabilitate"

- Ca scriitor iată-te în grupul select al seniorilor care ajung la borna 60 a vieţii. În bibliografia ta găsim poezie, proză (scurtă şi roman), critică, eseu, publicistică... Ba, eşti şi editor şi făuritor de reviste. Pare o zbatere continuă viaţa ta de scriitor. Cauţi continuu sau găseşti de-a dreptul, pur şi simplu? Cum faci naveta între aceste genuri? Scrii zilnic în mai multe genuri sau săptămânal sau lunar?

- Le fac pe toate neatent la vreo regulă, scriu pentru că e singurul lucru în care mai cred. Realitatea imediată e dezamăgitoare, amorfă, fără orizont. Arta rămîne singurul orizont pentru lumea noastră, o spun cu experienţa mea de o (jumătate de) viaţă. Din păcate, lumea noastră lunecă spre un soi de analfabetism funcţional, în care cea mai antrenantă lectură este cea a etichetelor de la supermarket, iar cea mai culturală activitate este conectarea la facebook, navigarea pe internet, într-un fel de derivă generală. Pe o mare reală, în furtună, individul ar intra în panică dacă ar pluti în derivă, s-ar agăţa şi de un pai, să se salveze. Pe marea virtuală „navigarea" este a spiritului, a sufletului, deriva acestora nu pare să îngrijoreze pe cineva. Deşi, şi aici există pericolul înecului ...! În aceste condiţii, „meseria de a scrie" nu mai este o forţă pentru scriitor, e mai mult o vulnerabilitate. Mai mult, sunt un demodat, mai cred în talent, în inspiraţie, în „starea de lectură" permanentă.

- Din cât te-am citit eu, n-ai amestecat genurile literare, ai despărţit apele, cum se spune, după cum n-ai amestecat literatura cu slujbele tale. Şi totuşi, în preajma acestei vârste ai fost pus pe liber de autorităţile locale. O dată te-au făcut cetăţean de onoare, apoi te-au trimis în şomaj. Cum se explică?

- Păi, nu se explică ...! E un gest de ticăloşie locală, iniţiată de „indivizi politici" care nu au altceva decît „culoarea ideologică" a intereselor lor. Iar ticăloşia a fost pusă în practică, definitivată, de o gaşcă de „autornici" locali. Punct. „Autornicii" în discuţie sunt membri ai uniunii scriitorilor, confraţi cică. Am văzut, astfel, pe viu, după „execuţia" mea, monstrul invidiei ridicat pe două labe, ameninţător şi apoi monstrul lipsei de umanitate lovind cu sete, rînjind, în semenul căzut.

- Din cîte am văzut în spaţiul public, mediatic, ai întrunit un front formidabil de simpatie la demiterea ta abuzivă, mişelească, cu petiţii naţionale, comunicate de presă, interpelări în Parlament, cu chemare la ieşire în stradă a cititorilor chiar, la Piatra Neamţ etc. Ce s-a întîmplat cu Biblioteca din Piatra Neamţ, acolo unde tu ai adus în trei ani peste o sută de scriitori români importanţi, cu lansări, recitaluri de poezie, conferinţe, unde ai repus Cartea şi Autorul la loc de cinste, aşa cum ar trebui să fie toate Bibliotecile din România?

- Am să îţi răspund cu o povestioară, pe care o reiau din jurnalul meu. Spuneam acolo, cam aşa: Am văzut, recent, un film realizat undeva în Asia, în zona Indoneziei. Cadrul: un templu izolat, în care oficiau preoţii călători, care se opreau, rămîneau o vreme, după care închideau uşa şi îşi căutau de drum. Templul izolat semăna izbitor cu schiturile noastre, lipseau icoanele. Acolo întîlneai reprezentări ale unor zeităţi locale, trona Budha, sub formă de statuie din piatră colorată cred. În timpul cînd cei trei preoţi aflaţi în trecere au oficiat „liturghia", un amestec de invocaţii şi meditaţie, un grup de maimuţe s-a apropiat şi a început să spioneze. La fiecare gest mai brusc al preoţilor, maimuţele se ascundeau în frunzişul bogat din preajmă. Era un amestec de curiozitate obraznică în atitudinea lor, se aruncau spre intrarea în templu, de pe lianele pe care „circulau", după care se retrăgeau intimidate. La un moment dat cei trei preoţi îşi adună lucrurile, puţine şi pleacă, închizînd uşa templului. Probabil că ar fi trebuit să securizeze uşa, să o lege în vreun fel. Nu au făcut-o. Mai mult, lasă la intrare, ca ofrandă, ceva fructe, cîteva bucăţi de turtă de orez. Făcea parte din scenariul filmului, nu? În urma lor maimuţele încep să se apropie de templu, extrem de precaute. Întîi înfulecă fructele şi bucăţile de turtă. Cîteva dintre ele scuipă turta de orez, nu le era pe plac. Apoi încep asaltul asupra templului. Dificultatea e pînă reuşesc să deschidă uşa, să apese clanţa. Reuşesc. Intră în templu. Întîi, una. Se opreşte la uşă, ezită, inspectează. Apoi intră a doua care o împinge înăuntru pe prima, cu oarecare brutalitate. Apoi intră alte cîteva, se caţără pe masa din mijlocul templului. În jumătate de oră templul e luat în posesie, devastat. Maimuţele sunt peste tot, au descoperit un obiect de cult, ceva ce seamănă cu un glob pămîntesc şi îl rostogolesc de zor. Cîteva s-au luat la bătaie în toată regula, după ce s-au hîrjonit. Una a descoperit un fel de covor, făcut sul, într-un colţ, îl desface şi începe să deşire firele. Mai apar cîteva, să o ajute. De ce îmi amintesc aceste imagini? Filmul acesta seamănă izbitor cu ceea ce văd că se întîmplă, acum, la Bibliotecă. Am ţinut o vreme deoparte pe cîţiva simulanţi literari, care asistau de pe margine la ceea ce se „oficia" în Bibliotecă. Veneau, pîndeau, nu îndrăzneau să dea buzna. După ce am plecat din Bibliotecă, o vreme au stat pe margine. Mai intrau, dădeau cîte un ochi, se repliau rapid. Se legănau pe lianele de la intrare, se împingeau unul pe altul spre un „înăuntru". Le era frică, erau încă intimidaţi. Apoi au văzut că nu li se întîmplă nimic dacă intră, au prins curaj. S-au zbrîncit unul pe altul înăuntru. Ideologicul vremii era de partea lor. Au intrat. În turmă fiind, au prins curaj. Şi au pus stăpînire. Îi văd acum agăţaţi de lustre, cocoţaţi pe geamuri, aruncă unul în celălalt cu cărţi, se zbenguie, chiţcăie, chiraie. Sunt în lumea lor. Imită ceea ce au văzut că se întîmpla înainte în templu. Se urcă pe mese, pe

scaune, se aburcă unul în spatele celuilalt. Își arată dinții unul altuia, din cînd în cînd, se trag de cozi. Lansează cărți, se bat pe spate, rîgîie cu satisfacție. Din cînd în cînd se uită spre ușă, să vadă dacă nu apare cineva cu vreo coadă de mătură, ca să îi împrăștie. Apoi o iau de la capăt. Unul dintre ei improvizează ceva ce seamănă cu o coroană din carton. Și-o pun pe cap pe rînd, fac tumbe de satisfacție. Își dau titluri de ambasadori ai nimicului. Sunt nostimi. Unul descoperă un covor, într-un colț. E posibil să fie vreunul dintre covoarele fermecate din „O mie și una de nopți"? De ce nu? Suntem în Bibliotecă, unde totul este posibil ...! Începe să îl deșire, apar și alții să ajute. Se încurcă în ațele deșirate, se rostogolesc, se împing, chiraie, chițcăie, rîgîie. Vraja Templului se rupe. Biblioteca este, acum, a lor. Recunosc în turma despre care e vorba mai sus pe acei „autornici" locali, care au pus umărul la execuția mea. Cozi de topor. Voi mai reveni în viața asta asupra „poveștii" lor.

- Prefăcându-ne noi că suntem la ceas de bilanț (măcar de etapă, căci cuvântul din poveste înainte mult mai este), te socotești un om împlinit? Fericit? Ai sădit un pom, ai făcut o casă, ai un copil, ai scris o carte ... ?

- Da, le-am făcut pe toate. Și altele...! Împlinirea, ca și fericirea, e o chestiune discutabilă, e de la suflet la suflet. Dacă vrei mult și primești puțin, ești nefericit, neîmplinit; dacă vrei puțin și primești ceva mai mult decît ai vrut, ești fericit, împlinit. Fericirea ca și adevărul sînt în funcție de ce aperi și de ce cunoști. Dacă îți dorești un Logan și dimineața ai Loganul, ești fericit. Dacă îți dorești un Mercedes și a doua zi nu-l ai, ești, normal, nefericit și nici un Logan de pe lumea asta nu te împacă. Dacă-ți dorești o călătorie în insulele Canare și nu ajungi decît pînă la Varna, ești, evident, nefericit. Dar dacă-ți dorești un concediu la Corabia și în final ajungi la Varna, ești, normal, extaziat. Căci bine zicea cineva: Oamenii care nu sînt niciodată mulțumiți de soarta lor sînt cei care se plîng întotdeauna că e cam rău atunci cînd nu e destul de bine; care, atunci cînd e mai puțin rău, se plîng, că nu e mai bine; care atunci cînd e bine, se plîng că nu e foarte bine, care atunci cînd totul e perfect se plîng că totul nu e mai mult decît perfect, care atunci cînd totul e mai mult decît perfect, constată cu amărăciune că nimic nu-i perfect; care atunci cînd au tot ce vor, socotesc că nu au tot ce își doresc și care, atunci cînd în fine, au tot ce vor și tot ce își doresc, fac o depresie nervoasă deoarece nu mai vor și nu își mai doresc nimic.

- Ai debutat ca poet, apoi te-ai extins, ca să zic așa, peste alte teritorii, în ultima vreme fiind un bun prozator (era să zic romancier, dacă n-ai fi publicat recent un excelent volum de nuvele). Dacă te-aș provoca și ți-aș spune că ești mai mare prozator decât poet – ca să comparăm mere cu pere! - ce reacție ai avea?

- În „La tentation d`exister" Cioran spune că „A crea o literatură înseamnă a da credit prozei", acuzînd lirismul excesiv al literaturii noastre. Lucrul, în sine, a fost amendat mult mai devreme de Caragiale care spunea că „în literatura noastră tînără se înregistrează o disproporție cantitativă între producerile în versuri și cele în proză", foarte puține dintre ele rezistînd „în înțelesul european al cuvîntului". Evident că nu m-am apucat de proză fiindcă voiam să salvez literatura română de la liricizarea excesivă, scriu proză dintr-o bucurie de a spune, de a povesti. Sunt un povestaș, văd o mulțime de lumi, de realități co-existînd și vreau să depun mărturie despre asta. Dă-mi un cuvînt și îți fac o poveste. Dacă ai spune că prozatorul „e mai mare" decît poetul? Vană provocare! Cei doi se înțeleg de minune, de multe ori poetul se strecoară în teritoriul prozatorului și lasă niște semne pe acolo, cum și prozatorul dă iama în teritoriul poetului și îi plantează prin poezii „sîmburi" epici. Cînd se întîlnesc la un ceai de salvie (în care pot să toarne și un pic de rom!), se decid că trebuie să fie foarte ... critici. Și din această tendință critică se naște „un alt eu", al criticului. Îmi place să scriu despre cărți, despre poezie mai ales, pregătesc un volum de eseuri critice, de cronici, sub titlul „Poezia, mod de întrebuințare", în care vorbesc despre poezia actuală, despre poeți. E un mod de a-i citi, de a-i admira. Pentru că eu îi admir pe confrații scriitori, mă bucur pentru fiecare carte bună, pentru fiecare pagină reușită.

- Ești membru al Generației 80. Estetic vorbind, în ce măsură mai ești solidar cu congenerii și în ce măsură te-ai individualizat în timp?

- Într-o literatură foarte tînără, serioasă doar de un secol și jumătate, „generația 80" este o generație de maturitate, e însăși maturitatea. E diversă, e ludică, e numeroasă, e productivă, acoperă toate genurile, toate spațiile. Generația 80 este „coaptă" pentru un Premiu Nobel, pentru recunoaștere europeană și universală.

- Locul tău în literatura română este unul de frunte, fără îndoială. Dar unde găsești că e locul literaturii române în lume?

- Literatura română, din păcate, dragă Augustin Doman, nu și-a cîștigat un loc bine definit în ... România. Sistemul de educație este unul învechit, unul care a pierdut pe drum conexiunea la cultură și chiar la educație. Nu mai detaliez, ne-ar trebui mult timp să îi descîlcim incoerențele

„În mediul literar actual, dacă evadezi din pluton, plutonul reacționează imediat și devine pluton de execuție"

- Te-am cunoscut ca pe un cultivator generos de prietenie (literară și nu numai). Ai avut dezamăgiri? La anul 2018, an de referință pentru tine, mai crezi în prietenia literară și în prietenie pur și simplu?

- Prietenia continuă să existe în lume, firește. Am avut experiențe nenumărate. Am și dovada că nu mi-am ales tot timpul bine prietenii. Unora le-am pus inima în palmă, au mototolit-o. Oameni pentru care m-aș fi dus (m-am dus!) pînă la capătul lumii ca să-i salvez de la angoasă sau de la înec, au găsit de cuviință ca în momentul în care am avut necazuri majore, în anul din urmă, să mai aplice și ei cîte o lovitură. Spuneam într-un text, mai demult (premonitoriu?): „Într-o lume cernută de bani, la prietenii pe care îi am nu mai am nevoie de dușmani". Sau un alt poem, care se numea „Dumnezeu rău înlănțuit", scris prin anii 80, suna cam așa: „Nu dați omul/ pe mîinile oamenilor:/ nu au milă". Mai știu că ura este răzbunarea unui laș din cauza fricii pe care o simte. Și în jurul meu au crescut mulți lași ...! Care urăsc cu aceeași energie cu care ar putea să iubească. E posibil ca azi, cînd dragostea s-a mutat masiv „în virtual" și prietenia să se fi transferat în virtual. Am văzut la un restaurant, la o masă, o familie, părinții plus cei doi copii adolescenți, servind prînzul și comunicînd simultan nu unul cu altul, în spiritul agapei, ci comunicînd cu lumea largă prin internet. Nu și-au adresat, vreme de o oră jumătate, decît niște mormăituri, niște exclamații, timp în care băgau în gură dumicații fără să priceapă prea bine ce înghit. Ăștia nu mai sunt capabili de prietenie, suferă doar dacă „le moare netul".

Oricum, în mediul literar actual, dacă evadezi din pluton, plutonul reacționează imediat și devine pluton de execuție.

- În încheiere, dragă Adrian Alui Gheorghe, o dată cu urările de la mulți ani, te întreb: care sunt proiectele tale de sexagenar debutant?

- Să fiu viu. Și dacă mă îndrept spre postumitate, ca orice om născut să moștenească cele veșnice și nu cele pămîntene, atunci îmi doresc ca și postumitatea să îmi fie vie. Cer prea mult?

- Într-un dialog precedent îmi spuneai că fiecare poet are un „poem identitar", cu care se identifică la un moment dat. Care ar fi poemul cu care te identifici tu? Pe prozator nu îl întreb cu ce roman se identifică...

- Nu mă mai întorc la cărțile publicate, de asta am să dau o șansă textelor dintr-o carte nouă, în pregătire. Importantă e, însă, validarea cititorului.

Adrian ALUI GHEORGHE

Blues

Azi plouă.
Mîine trece moartea să își ridice corespondența.
Poimîine e miercuri.

Apoi lucrurile intră într-o normalitate
aproape dureroasă.

Blues

De ce nu ar fi carnea mea bună de mîncat?
Adică o privighetoare vă lasă gura apă,
și o ciosvîrtă de om vă face greață?

- Ce ne deosebește decisiv de fratele nostru, porcul?
- Cuvîntul.

Chiar atîta rău poate face cuvîntul cărnii,
că o spurcă iremediabil?

Arta

Din cuvinte și culori
am inventat o gară
pentru toate plecările, pentru toate despărțirile.

Cînd mi-am dat seama de deriziunea
artei am vrut să șterg cu buretele
bietele mele înșăilări,

dar era prea tîrziu,

prea multe trenuri
treceau deja pe acolo.

Destine

Am ajuns la poezie
cînd poezia
era pusă să își scrie
cu sînge propriul act de deces
(eventual cu stil,
eventual recunoscîndu-și eșecul)

m-am născut într-o literatură
care e un fel de mamă
care-și sufocă pruncii la naștere,
cu perna,
pentru că nu are cu ce să îi crească.

Rostul

Aș vrea să scriu un poem care să justifice rostul meu în lume
să motiveze într-un fel faptul că azi dimineața
spălîndu-mi fața am văzut că pielea obrazului acoperă o groapă
nesfîrșită am băgat pumnul pînă la cot, apoi am introdus ambele mîini
ca și cum aș fi avut ceva de făcut pe acolo, de aranjat micul mobilier
de interior uman, ceva incertitudini, ceva gratuități,

iar poemul pe care aș vrea să îl scriu ar trebui să scoată
furnicile din mușuroaie, o revoltă spontană:
că de cînd
cuvintele
pot să ia
în posesie obiectele
pietrele
gîndurile

(da, sunt de acord: de cînd?)

Aș fi vrut să scriu un poem care să justifice rostul meu în lume
dar n-am mai găsit rostul
dar n-am mai găsit lumea

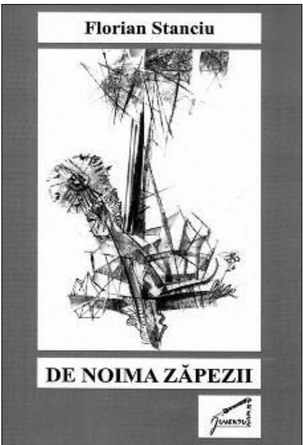
Dacă vrei mult și primești puțin, ești nefericit, neîmplinit; dacă vrei puțin și primești ceva mai mult decît ai vrut, ești fericit, împlinit. Fericirea ca și adevărul sînt în funcție de ce aperi și de ce cunoști.

interviu

Ştefan Ion Ghilimescu

În viziunea lui Stanciu, afirmată chiar într-o liminară Ars poetica de doar patru versuri, poezia este concepută ca un fascinant proces de cristalizare ce înnoadă adâncul (ca exigenţă a trezirii, înţelegerii şi cuprinderii cuvântului într-un sens major) şi înaltul (ca normă a excelenţei şi frumosului, pe de o parte, dar şi ca atitudine inflexibilă faţă de orice dezertare morală, pe de alta) pe firul aceleiaşi neabătute linii drepte. În spiritul credinţei celor vechi, potrivit cărora ar exista un ochi al dreptăţii căruia nu-i scapă nimic, poetul îşi sermonează hotărât daimonul, scriind…

CRONICA LITERARĂ

Legea morală şi Babelul vremurilor pe care le trăim

Cred că am fost atras şi mi-a plăcut de la bun început poezia lui Florian Stanciu, un creator care lasă efectiv impresia că scrie, pentru că în cugetul ori forul său moral şi artistic, dacă vrem, nu poate altfel. Fără complicaţii şi speculaţii de prisos, fără îngrădiri, alunecări în derizoriu ori deziceri, dar mai ales fără urmă de prezumţiozitate, cum la atâţia confraţi atinşi de morbul celei mai deşănţate megalomanii, poezia domniei sale rămâne fidelă propriei capacităţi de a exprima bucuria gândirii libere şi fiorul trăirii autentice; asemeni, într-un timp de graţie, toată ameţeala caruselului aventurii devenirii şi prefacerilor inerente ale fiinţei... Din acest bun motiv, desigur, nu vom găsi în substanţa poeziei lui urmă de corpuri străine şi cu atât mai puţin acele surogate menite să facă, mai ştiu eu, cu ochiul unui cititor leneş şi imatur. Ca practică spirituală obişnuită şi aproape rutinară, poezia lui Florian Stanciu se naşte din cea mai curată normalitate a coexistenţei firii omeneşti cu lumea; din înţelegerea acestei relaţii a lor situată foarte sus, pe un palier istorist; din rigorism, visare şi o dispoziţie meditativă şi sentimentală mai curând ponderată şi surdinizată decât acută. Consumată generos la nivelul clipei fugace, dar şi păstrată în afunduri labirintice de taină, evocată şi retrăită ca meditaţie existenţială, ea este o lecţie fără de care ritmurile urzirii şi durării liniilor esenţiale ale propriei făpturi cu greu ar putea fi desluşite şi înţelese. Or, poetul, în versuri de o extremă concentrare, este perfect conştient de această realitate (*Şi viaţa cu vegherille sale/ şi moartea dându-ţi târcoale/ în flux refluxul de zile şi nopţi/ ritmând urzeala făpturii tale.*).

Cu vârsta, tot mai reflexiv, mai înţelept şi mai senin, orice întâlnire a fidelului slujitor al slovei cu această doamnă a întrevăzutului şi vagului care e poezia, e de natură să edifice şi mai abitir duhul, să îmbărbăteze şi să-i întărească inima. Şi astfel orice manifestare pe care ea i-o cauţionează capătă, dacă nu exagerăm noi cumva, greutatea spirituală a unui învăţături cu caracter general uman. De tăria unei concentrări mai mult sau mai puţin apodictice, însă fără nimic forţat ori dogmatic, concisele judecăţi poetice ale domnului Stanciu se aliniază unui limbaj plin de virtuţi sofianice. "Eşti aidoma statuie de sticlă/ şi piatră albă în şoldul stâncii/ asculţi clocotul apelor de pe vad/ răsfrângi pământul şi cerul în chipuri sumedenie/ una-două învăţate şi niciodată uitate". Buna măsură şi dimensiunea clasică, de care am mai vorbit şi altă dată, ale versului lui Florian Stanciu fac efigia lirică şi marca stilistică inconfundabilă a unei scriituri mature, egală tot timpul cu sine. Trebuie să ai experienţa demnităţii propriei înzestrări, cu tot blestemul şi zeii ei buni, ochiul curat şi complet depurat de scorii, o inimă bravă şi deplin împăcată cu fugoasa clipă "de azi" (singura pe care o poţi avea, cum profeţea Eminescu) spre a putea înţelege principiile simple ale lumii şi pentru a fi fericită parte a marelui ei mister... "Ce străvede oglinda/ în zarea de sine/ din străfund în străfund/ nouă nu ne spune/ Vor fi rânduri-rânduri/ chipuri de-ale noastre/ nori în alergare/ şiruri de fantome".

La polul opus, spărgând norma eclatantă a acestui fundal de tradiţională canava, îngrozit de "vacarmul asurzitor" şi de mecania absurdă a reacţiei furibunde a lumii demonizate (din apropiere), ce băiguie doar "sunete ce nu se leagă", în *Babelul* timpurilor pe care le trăim, contrar aparentei sale abstrageri, Florian Stanciu constată cu totul siderat că "nimeni nu mai vrea să mai pipăie linia dreaptă/ noima curată/ (...) - nimeni nu mai pricepe pe nimeni". Voi zăbovi aici asupra a două vocabule din textul poetic mai sus citat al domnului Stanciu, tocmai fiindcă ele condensează în două metafore fericite (abilitate incontestabilă a versului său) o bună parte a concepţiei sale artistice despre poezie.

Linia dreaptă atât de iubită a arhitecturii secolului lui Pericle, constructorul Partenonului, el însuşi supranumit "gură de aur" sau *Olimpianul*, este de mai bine de 2500 de ani simbolul rectitudinii morale, a atitudinii deschise şi directe, a curajului, fidelităţii şi simplităţii ce nu are nimic de ascuns. În spiritul acestei fericite mitologii a drumului vocaţional în arta majoră, gândeşte la cei 86 de ani ai săi domnul Florian Stanciu, ca *artă a artelor*, poezia ar trebui să rămână "coloana verticală" a cugetelor celor mai alese şi mai înzestrate să afirme valorile sincerităţii împotriva falsităţii şi vorbelor goale. În viziunea lui Stanciu, afirmată chiar într-o liminară *Ars poetica* de doar patru versuri, poezia este concepută ca un fascinant proces de cristalizare ce înnoadă *adâncul* (ca exigenţă a trezirii, înţelegerii şi cuprinderii cuvântului într-un sens major) şi *înaltul* (ca normă a excelenţei şi frumosului, pe de o parte, dar şi ca atitudine inflexibilă faţă de orice dezertare morală, pe de alta) pe firul aceleiaşi neabătute linii *drepte*. În spiritul credinţei celor vechi, potrivit cărora ar exista un ochi al dreptăţii căruia nu-i scapă nimic, poetul îşi sermonează hotărât daimonul, scriind: "Aşteaptă cuvântul/ trezeşte-l/ chiteşte-l bine/ rânduieşte-l *drept* (s.n.)/ să-l podidească frământul/ ce te bântuie/ şi la rându-i să scapere".

Al doilea termen menit să întregească şi sublinieze concepţia poetică a lui Florian Stanciu este neogrecescul *noimă*, cuvânt prezent şi în sintagma ce fixează titlul volumului (*De noima zăpezii* – din păcate, în ciuda unei vădite apologii (în abstract) a purităţii actului existenţei, nu tocmai fericit aleasă, ca şi ilustraţia, de altminteri, de pe prima copertă). Element vechi de limbă, *noima* desemnează atât sensul, rolul, rostul sau scopul faptelor noastre (să ne amintim, după un Sofocle, acestea îşi găsesc singure cuvintele), dar şi un înţeles ascuns, un tâlc şi o serie de motive secrete, toate derivate, să zic, dintr-un necesar nivel de transcendenţă a realităţii. Fără a dezvolta pe o posibilă linie filozofică, noima este, în cuvinte simple, logica, justificarea şi darul cel mai de preţ al existenţei. Fără de ea haosul indistinct ar domni, ar nega şi distruge orice formă superioară de viaţă, ca să nu mai vorbim de artă care nu ar mai fi de conceput...

Dincolo de frumuseţea liniei drepte a legii morale, generată evident de exemplaritatea conştiinţei creatorului care ţinteşte prin „meştesugul" său un scop meliorist, opusul ei, dizarmonia, minciuna, vorbele goale, redundanţa inutilă, crede Florian Stanciu, conduc nesimintit, plecând de la „hărmălaia" Babelului biblic, spre "pustia nimicului" şi huietul „golului însuşi". „Unii slomnesc (arhaism extrem de rar = *a gângăvi*, n.n.) băiguiesc/ şi din cele porniri/ cu peceţi babilonice/ se-alege pospaiul/ tot pulbere năzăreşti/ şi golul însuşi huieşte/ nestrămutat pierzându-se". În cuvinte bine simţite şi drepte, viziunea intinderii tot mai agresive în vremea din urmă a unei noi barbarii distructiv-anihilante şi negativiste capătă în poezia înţeleptului şi paşnicului octogenar, printr-un „ce" repudiant, o evidentă notă satirică şi de absurd cu care acest creator nu ne obişnuise până acum. „Şi cum năboiau/ acei neprieteni/ duşmani ai inimii/ vrăşmaşi ai ideii/ cum săltau tropotind/ de-a călare pe zare/ şi pe ţeste cu/ şerpii de gorgonă/ ai pletelor (*Barbarus,* pag. 27)". Scrutând vacarmul hăului celor refuzaţi de idee şi lipsiţi de inimă, poetul ne desluşeşte că asemenea monştri ar vroi „să ni se mute în craniu / să ne dăm foc la amintiri/ să ni se cuibărească în inimă/ de noi înşine să ne lepădăm (*Barbarus*, pag. 49)".

Cu experienţa unui generos parcurs existenţial, neocolit de viforniţe, a cărui filosofie şi unică morală extrasă din lecţia muntelui rămas neclintit sub furtuni (*priveam nestrămutat şi/ zi de zi... muntele*) l-au călăuzit tot timpul pe calea cea dreaptă, poezia lui Florian Stanciu trebuie înţeleasă ca un elogiu şi totodată un imn, pe cât de simple şi sincere, tot pe atât de pline de semnficaţii universaliste, adus armoniei şi multitudinii formelor de viaţă în univers. „Toţi copacii pădurii zice-se/ îşi sunt egali şi-n toate aidoma/ ci cum să uiţi că fiecare/ nu seamănă decât cu el însuşi/ apoi fiecare frunză viersuieşte pe limba ei/ sub lungi-prelungi corzile vântului". Sub orice aspect am privi un asemenea discurs, el este, îndiscutabil, expresia magnanimă a respectului faţă de adevăr şi bine, faţă de iubire şi frumos; faţă de acea atât de esenţializată şi atât de aproape de sufletele noastre învăţătură a lui Iisus, potrivit căreia "ceea ce seamănă omul aceea va culege". Fără capacitatea (care, fireşte, se educă) de a se lăsa încântat, de a înţelege şi a admira cu seninătate şi bucurie cerul înstelat de deasupra sa şi legea morală din sine, omul nu s-ar încredinţa decât anomiei şi haosului. Ar uita, astfel, desigur, să iubească, să spere şi să creadă în mântuire. Ar cădea cu siguranţă în păcatul disperării, şi-ar pierde inocenţa primordială şi puterea de a visa.

Cu „cel de-al treilea" ochi – „cel din frunte", ca privilegiat al sorţii, dar şi ca libertate de opţiune a legii morale şi judecăţii raţionale, pentru poetul nostru lumea pare a nu mai avea niciun secret („lumea mi-e străvezie"); mai mult, graţie unei fascinante puteri a sensibilităţii de a transfigura artistic realitatea („cele valuri de dealuri sunt un vis al mării"), lumea capătă aura unei idealităţi cu care poate înfrunta orice spectru al perniciozităţii. În această stare de spirit, chiar dacă tot mai adesea pare „prins în pânzăria lui Hypnos", poetul încă mai găseşte dispoziţia nu aer să respire, „ci miresmele ierbii şi florilor/ Şi nu pe drumuri te pierzi sau pe poteci, notează el în continuare în *Solstiţiu de vară*/ ci pluteşti ameţit/ luat de efluvii de parfumuri." Ca un val din adâncuri adus de mare, Eros nu e mai puţin planeta cercetată şi la vârsta deplinei înţelegeri, chiar dacă de la o distanţă convenabilă. Ca revanşă şi poate în compensaţie poetul găseşte puterea de a reînvia, retrăindu-le cu toată fervoarea clipei de extaz consumată aevea, amintiri de un remarcabil duh insufleţitor. „La cotul râului/ în nisip sub păpuriş/ tipărite urmele noastre/ rânduite între ele/ şi niciodată singure// acolo seară de serară/ vine şi puiul de vidră/ amuşinează citeşte/ zbengul nostru de peste zi/ până steaua coboară". A se observa aici, cu valabilitate şi la nivelul altor secvenţe textuale, rafinata ştiinţă a aşternerii culorilor de apă pe care o stăpâneşte atât de fericit poetul, ritmul şi dozajul efectelor de lumină ce le însufleţeşte, rafinata ambiguitate a imbricării planurilor şi nu în ultimul rând capacitatea de a dărui viaţă imaginilor conservate în memorie. Adesea fără voia sa şi mai presus de sine răsărite, o spune undeva poetul, aducerile-aminte dar şi *amintirea cea făr' de aduceri aminte* sunt adevăratele temeiuri ale fiinţei. O ambiguitate, nu pentru prima dată întâlnită în poezia lui Florian Stanciu, care invită obligatoriu cititorul să cerceteze şi pe „celălalt", dublul, *alter egoul.* „Să nu credeţi,/ scrie spre finalul volumului cel ce situează atât de sus noima purităţii morale, că orişicând / şi orişiunde / eu aş fi singur/ unul pe care îl vedeţi/ Eu celălalt năzărit / învelit în tăcere/ podidit de singurătate/ sunt cel adevărat/ pe acesta căutaţi-l (*Eu celălalt*)". Singurătatea în genere, dar mai ales singurătatea alergătorului de cursă lungă (poziţie în care se află de mulţi ani după câte ştim şi poetul nostru) ar fi deci secretul secretelor omului considerat de un Protagoras măsura tuturor lucrurilor... Să-i arătăm toată prietenia!

N.B.
Florian Stanciu, *De noima zăpezii*, Editura Juventus Press, 2018

cronici

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

A doua cădere a omului

Teza "tare" a cărţii lui Philip Sherrard, *Coruperea omului şi a naturii*, cu subtitlul *O investigaţie a originilor şi consecinţelor ştiinţei naturii* (trad. de Marius Bogdan Buzdugan, Ed. Doxologia, Iaşi, 2017) este, enunţată în câteva cuvinte, următoarea: omul este divin sau nu este deloc. Şocant pentru noi, care de obicei credem că locul lui Dumnezeu este undeva sus, în ceruri, iar dacă admitem cumva că guvernează lumea, atunci n-o face decât acţionând asupra ei din exterior. Dimpotrivă, poetul, traducătorul şi teologul englez, convertit la Ortodoxie – a trăit vreme îndelungată în Grecia, fiind un admirator al acestei ţări – afirmă repetat că adevărul asupra omului nu poate fi aflat decât în hristologie, concepţia despre divino-umanitatea lui Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat. Urmându-i pe Sfinţii Părinţi greci, în special pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, autorul susţine, iarăşi în răspăr cu mentalităţile noastre, că Hristos este dintru începuturi, din eternitate, Omul, nu doar de la întrupare. De altfel, consideră el, toate evenimentele istorice îşi au validitatea în planul adevărurilor veşnice. Diferenţa dintre noi şi Isus Hristos este aceea că suntem fii ai lui Dumnezeu creaţi, pe când El este Fiul lui Dumnezeu, Unul născut, mai înainte de toţi vecii, cum spune Crezul de la Niceea. Cartea lui Sherrard e construită ca o dezvoltare a consecinţelor acestei teze pentru ceea ce se numeşte o antropologie creştină.

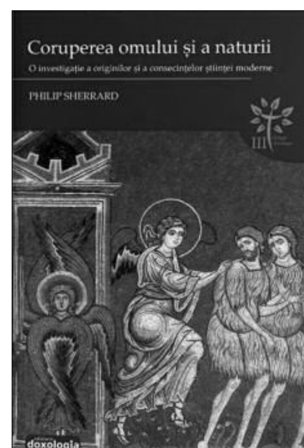
Rezultă mai întâi că miezul cel mai intim al fiinţei noastre este Dumnezeu. Dacă Îl negăm sau nu reuşim să Îl descoperim şi să-L actualizăm ne ratăm umanitatea, căci Dumnezeu şi omul nu pot fi afirmaţi decât împreună. Firea umană şi cea divină sunt, după modelul hristic, într-o întrepătrundere (perihoreză), care nu dă naştere unei a treia firi, ci unui alt mod de a activa al ambelor. "Este, scrie teologul, o modalitate prin care Dumnezeu se poartă ca un om, iar omul se poartă într-o manieră divină; o modalitate prin care energia divină este umanizată şi energia umană este îndumnezeită".

Mai reiese şi că numai Dumnezeu este omul desăvârşit. Din acest motiv şi din faptul că identitatea umană este în esenţa ei cea mai adâncă divină, încercările omului de a fi doar om, care marchează toată istoria modernităţii occidentale, au ca efect dezumanizarea. Concepţia omului ca fiinţă a cărei cea mai înaltă facultate de cunoaştere este raţiunea a condus la întreruperea legăturii cu nivelul nostru cel mai lăuntric, adică cel divin. Cum mai putem avea acces la acesta în condiţiile în care prin raţiune nu putem şti ceva despre el, decât, în cel mai bun caz, indirect?, se întreabă Philip Sherrard. Răspunsul său susţine că omul nu este doar o dualitate trup-suflet, ci posedă pe lângă acestea două şi un "intelect spiritual", prin care, nu în mod analitic-discursiv, ci intuitiv, contopindu-ne cu Cuvântul lui Dumnezeu realizăm asemănarea cu Acesta. Căderea omului înseamnă tocmai pierderea accesului la sinele lăuntric, la facultatea ce sălăsluieşte în străfundul sufletului, pe care Sfinţii Părinţi au numit-o "ochiul sufletului, fiind miezul inimii subiectul spiritual al omului sau <<omul lăuntric>>, prin care omul poate contempla realităţile spirituale şi chiar atinge unirea directă cu Dumnezeu". Renunţarea la concepţia tripartită, trup suflet, spirit (nous) asupra omului are loc chiar în sânul creştinismului, începând chiar cu Fericitul Augustin care accentuează natura păcătoasă a omului, incapabilă de îndumnezeire şi se dezvoltă mai ales după secolul al XIII-lea, când în Apusul despărţit de Răsărit filosofia lui Platon, în termenii căreia era exprimată revelaţia creştină, este înlocuită de cea aristotelică. Consecinţele s-au resimţit la toate nivelurile existenţei şi cunoaşterii, până în ziua de azi: Dumnezeu a fost îndepărtat de om şi de natură, unitatea dintre suflet şi trup a devenit, începând cu Descartes, de negândit (ea nici nu poate fi gândită, demonstrează Sherrard, fără medierea Logos-ului creator al ambilor), lucrurile şi-au pierdut semnificaţia spirituală, reducându-se la obiecte ale cercetării. Apare astfel ştiinţa modernă care continuă şi duce la ultimele consecinţe dezastrul spiritual produs prin eliminarea lui Dmnezeu din treburile lumii şi ale omului. Sursele ştiinţei sunt de găsit tot în teologia catolică, deoarece a pierdut, arată autorul comparând teologia răsăriteană a Sfântului Maxim Mărturisitorul cu cea a celui mai important teolog şi filosof catolic, Sfântul Toma d'Aquino, dimensiunea cosmică a întrupării Logos-ului.

Se discută mult astăzi despre problema relaţiilor dintre ştiinţă şi religie. Unii autori consideră că ştiinţa, în special fizica relativistă şi mecanica cuantică, susţin şi confirmă ipoteza existenţei lui Dumnezeu. După Sherrard ştiinţa şi credinţa nu se pot sprijini una pe alta şi sunt în dezacord profund, tocmai pentru că premisele lor sunt radical diferite. În ciuda progreselor indiscutabile ale ştiinţelor, acestea au condus la "scurtcircuitarea universului spiritual ce dădea civilizaţiei coerenţă, frumuseţe şi bogăţie". Însă pierderea dimensiunii spirituale, divine din om duce atât la dezumanizarea omului - căci lumea tehnologică bazată pe anorganic îşi fabrică un tip uman pe măsură, "care nu are inimă, sentimente, spontaneitate, şi este la fel de impersonal ca metalele şi procesele de calcul" - şi de asemenea la distrugerea naturii. Pentru teologul englez, criza ecologică prin care trecem este mai întâi una a omului şi prin extindere a societăţii noastre dezintegrate, marcată de proliferarea bolilor psihice şi a criminalităţii. De aceea, concluzionează el, în ciuda realizărilor tehnice şi ştiinţifice am construit o ordine socială şi culturală pe premise false, iar generalizarea minciunii cu privire la firea noastră va mări divorţul dintre om şi lumea creată de el. "Avem de toate, dar am pierdut capacitatea de a măsura cât de mult am decăzut, de fapt, sub nivelul normei umane şi naturale".

Cum putem ieşi din materialismul care pare că a cuprins în totalitate o lume în care este din ce în ce mai greu să trăieşti ca om? Scurtul epilog schiţează câteva condiţii ale unei posibile renaşteri spirituale, având în centru conceptul de pocăinţă (metanoia, adică schimbarea minţii). Sunt puse în contrast ştiinţa, al cărei cadru conceptual trebuie denunţat ca fals şi principiile metafizico-religioase, a căror reafirmare poate oferi cadrul spiritual unde cunoaşterea să nu nege umanitatea omului şi să afirme capacitatea acestuia de a trăi în armonie cu el însuşi şi cu natura.

După lectura acestei cărţi ne putem întreba: de ce ne pare atât de radical, chiar exagerat demersul unui autor care nu urmăreşte decât să-i retrezească omului conştiinţa demnităţii sale divine şi să contribuie la anihilarea vrăjmăşiei ce s-a instalat între om şi natură? Cred că şocul mesajului său constă în susţinerea argumentată a existenţei unei a doua căderi a omului, începută chiar în teologie (apuseană, dar şi cea răsăriteană pare adesea să-şi fi uitat rădăcinile) şi continuată prin ştiinţa modernă; cădere care a antrenat precum prima, cea petrecută în grădina Edenului, şi pe cea a naturii.

Există câţiva convertiţi la Ortodoxie – amintesc aici pe Kallistos Ware, împreună cu care Sherrard a tradus câteva volume din *Filocalie* în limba engleză, C.D. Hart, Serafim Rose, Placid Desclée, Alain Durel sau Andrew Louth, care au reuşit tocmai venind din afară, să reanime un tezaur de spiritualitate de care noi ortodocşii nativi nu suntem întotdeauna conştienţi. Cred că dincolo de orice ecumenism ideologic, aceasta este una dintre formele veritabile ale întâlnirii dintre Apusul şi Răsăritul creştin.

Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda"

- ediţia a XVI-a, 11-12 octombrie 2018 -

Consiliul Judeţean Teleorman şi Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Luceafărul de dimineaţă", „Proza 21", „Neuma", „Argeş", „Bucureştiul literar şi artistic", „Litere", „Pro Saeculum" şi „Caligraf", organizează **Festivalul Naţional de Literatură „Marin Preda"**, ediţia a XVI-a, ale cărui manifestări finale se vor desfăşura în zilele de 11 şi 12 octombrie 2018, la Alexandria şi la Siliştea-Gumeşti.

Festivalul îşi propune să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. Vor fi acordate următoarele premii:

- ***Premiul „Marin Preda"*** şi Premiul Revistei „Luceafărul de dimineaţă" (în valoare de 900 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Proza 21" (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Neuma" (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul I*** şi Premiul Revistei „Argeş" (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Bucureştiul literar şi artistic" (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al II-lea*** şi Premiul Revistei „Litere" (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al III-lea*** şi Premiul Revistei „Pro Saeculum" (în valoare de 500 lei);
- ***Premiul a III-lea*** şi Premiul Revistei „Caligraf" (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenţii vor trimite ***1-3 proze scurte pe suport de hârtie***, care nu pot depăşi 20 pagini în total, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), ***în câte 7 (şapte) exemplare***, semnate cu un motto, acelaşi motto figurând şi pe un plic însoţitor, conţinând o fişă cu datele de identificare ale autorului: numele şi prenumele, data şi localitatea naşterii, adresa poştală, adresa de e-mail şi numărul de telefon mobil, precum şi un CD cu textele trimise, inscripţionat cu acelaşi motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, ***până la data de 20 august 2018***, pe adresa: ***Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Teleorman***, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu menţiunea „pentru concurs".

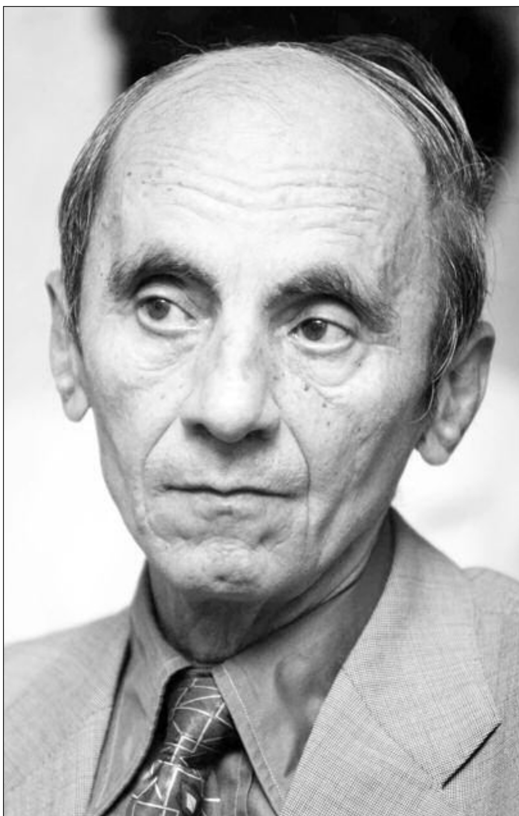
Aurel Sibiceanu

O lectură publică mixtă

L-am abordat pe Dorel Ștefănescu la câteva luni de la numirea sa în funcția de director al Palatului Culturii. Fuma pe sala din capul scărilor Palatului, fuma de îți făcea poftă. Uneori fuma îngândurat, rupt de toți și de toate, pierdut înlăuntrul său, parcă tras pe roata tuturor problemelor lumii. Alteori fuma privind oamenii, cu supremația dată de înălțimea sălii, cu un zâmbet pe față, de parcă roata lumii mergea ca unsă și totul era în regulă, chiar elegiac! „Să trăiți, domnule director, i-am zis, fără complexe, scoțând o țigară din pachetul de „Arberia". „Să trăiești, nea Sibicene, cum o mai duci?" Nu m-a mirat modul familiar în care mi s-a adresat, încă de când eram un puști, unii mi se adresau așa – la început, apelarea asta m-a mirat, nu eram prea copt la minte, așa cum nici acum nu sunt! „Nici bine, dar nici rău, i-am răspuns, mă tot gândesc, aș intra în învățământ, dar nu sunt membru de partid – P.C.R. ..." „Mda, știu, ai fost coleg cu o nepoată de-a mea, la „Zinca Golescu"... Lasă-l încolo de învățământ, mori de foame și, în plus de asta, dumneata ești o fire boemă, dar și, paradoxal, ordonată! Mă gândeam să-ți propun să citești în cenaclu, s-au opărit ăștia bătrânii, că tu doar critici, „te dai vedetă" – i-am citat pe pârâcioși! Cică n-ai mai citit din 1976! Va trebui să-ți spun câteva chestiuni importante, se ascute iar „Lupta de clasă"..." Nici o clipă nu m-am întrebat de ce directorul mi-a spus astea așa deschis, mai ales după trista afacere numită „Albaștrii" , din 1971, când tinerii implicați în ea au fost judecați public de Securitate, politruci, studenți și elevi, cu textele scrise în laboratoarele Securității, chiar în sala de festivități a „Casei Elevului și Studentului", pe care Nea Dorel a condus-o din 1965 până în 1976; aproape că mi se părea normal, întrucât directorul a continuat să promoveze aceeași deschidere spre nou și valoare, în programele culturale ale tinerilor. La multe am participat și eu, în cenaclul studențesc de acolo am citit poezii de început, împreună cu Virgil Diaconu și tineri ofițeri de la Casa Armatei, azi Cercul Militar – îi numesc aici pe tinerii Eugen Pelin, Gabriel Vărășcanu și Doru Osmanovici. În 1976, Dorel Ștefănescu este mutat la „Casa Sindicatelor", tot pe post de director. Peste ani avea să-mi confirme că printre motivele mutării sale a fost și apropierea de tineri și sprijinul necondiționat pe care li-l oferea. Dăruit din naștere cu harul „omului care sfințește locul", Nea Dorel schimbă aproape total paradigma culturală și la „Casa Sindicatelor" – pe scena acesteia sunt aduse și se joacă piese de teatru ale trupelor vestite din Capitală, tot aici concertează nume celebre ale muzicii simfonice și ușoare, cvartele ale Filarmonicii din București, formații muzicale de tineri. Trupele de teatru, compuse din talente piteștene, pun în scenă piese cu teme istorice, contemporane și, mai ales, multe satire social-politice incisive. Poeții argeșeni își află locul și în „Casa Sindicatelor", biblioteca de aici găzduiește multe seri literare, lecturi din cărți inedite, încă netipărite, sub privirile ocrotitoare ale Doamnei Constanța Toma. Dorel Ștefănescu acceptă propunerea pictorului Gheorghe Pantelie de a se înființa și funcționa un cenaclu de pictură în incinta „Casei Sindicatelor", așa s-a născut „Cenaclul Ion Andreescu". Sălile și holurile instituției devin simeze permanente pentru lucrările cele mai bine realizate de pictori amatori și profesioniști. Activitatea de aici a lui Dorel Ștefănescu este întreruptă după 4 ani, caruselul mutărilor continuă, i se dă tot un post de director, de data asta al „Palatului Culturii" - acesta funcționa în actuala Curte de Apel Pitești. Avatarurile sale ar arăta cam așa: arhivar, bibliotecar, director la: „Căminul Cultural Găvana", „Casa Elevilor și Studenților", „Casa Sindicatelor". La astea se adaugă și emisiunile sportive realizate precum și activitatea de excepțional crainic sportiv al meciurilor desfășurate pe „Stadionul 1 Mai", scrie nenumărate reportaje și articole sportive în ziarul local, „Secera și Ciocanul", articole vii, în care „limba de lemn" nu și-a găsit locul. Sosit la cârma „Palatului Culturii", Nea Dorel a încercat să facă și aici ceea ce știa mai bine – deschidere la nou, revitalizarea activităților culturale, relaxare și proiecte noi, toate puse în operă. Este Redactor responsabil al culegerii literare *„Anii devenirii noastre* (1983), creații ale membrilor cenaclului *Liviu Rebeanu,* Pitești, culegere în care apar cu câteva poeme. Inițiază stagiuni permanente de teatru, muzică simfonică, serate de satiră; cinematecă; întâlniri colocviale – „Poetul serii" revitalizează festivalurile - concurs *„Darclée", „Dumitru Georgescu-Kiriac", „Poetul și Cetatea„*. Doi ani de zile, grație lui Dorel Ștefănescu, vestita formație de muzică Holograf a făcut repetiții, săptămânal, în subsolul clădirii, la intrare, pe dreapta.

După ce am tot gândit la propunere, i-am spus: „Nene Dorele, nu refuz propunerea de a citi, lasă-mi o săptămână de pregătire..." M-a întrerupt și a zis: „Nici o grabă! Dar știi la ce m-am gândit eu? Nu știi! La ieșirea din tipar! Să fie o seară literară mixtă, poezie și proză. Îți alegi un prieten prozator, îl convingi și îmi comunicați data când va avea loc „minunea", să vă fac afișul." Am încuviințat și ne-am despărțit. Peste câteva zile, în Ceainăria din Griviței, i-am vorbit prozatorului Marin Tudor despre oferta

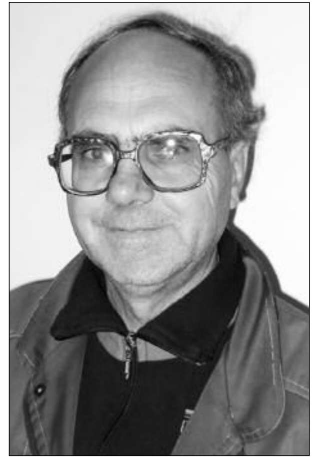

directorului. Acesta avea în lucru două povestiri noi, dar nu era sigur că acestea vor fi gata prea repede – Marin, așa cum am mai spus, era foarte exigent cu sine, revenea de nenumărate ori asupra textelor și nu le încheia până nu simțea el că fiecare cuvânt stă acolo unde îi e locul cel mai potrivit. Actorul Gigi Ionescu, de față fiind și auzind ce se pune la cale, îmi zice, după ce m-a privit lung, micșorându-și deschiderea ochilor, ca atunci când țintești ceva cu arma: „Fiule, ce ar fi dacă aș citi cu tine, mă gândeam la povestirea aia a mea, care v-a plăcut vouă, la „Iaz îmbelșugat și plin cu pești"? Auzind propunerea lui Juju, mai că mi-a venit să sar în sus de bucurie! „Știi, zice Juju, nu o mai am, dar e cineva care o are, Gioni Gheorghiu, o are înregistrată pe magnetofon! Vorbesc cu el să o transcrie, o dactilografiem și o dăm în vileag, la Rebreanu", în „ceanac"!" I-am comunicat directorului cine îmi va fi companionul serii literare, adică... Gigi! A surâs, privindu-mă lung și a zis: „Mă, dracilor, voi mă băgați în belele! E, n-ar fi nici prima oară și, sper, nici ultima!" Am fixat data în joia următoare, directorul a luat notă de asta și a comandat afișul. În lunea următoare, afișul, cu numele meu și al lui Juju, se răsfăța în fața „Palatului Culturii"! Pregătisem un ciclu de poeme de dragoste, dar printre acestea am intercalat 3 poeme cu o puternică tentă religioasă, am gândit asta ca pe un fel de provocare pentru colegii patrioți nevoie mare, adică sămânță de scandal! Vine ziua cea mare, „Ora H" se apropia vertiginos, adusesem, așa cum am stabilit cu Juju, fursecuri, gustări reci, comandate de Restaurantul Minion, votcă, vin și țuică de țară, plus câteva sucuri occidentale, procurate „pe sub mână" de d-l Comănescu, responsabilul „Barului Fortuna"; de fapt, acesta le cumpărase pentru mine de hotelul-cantină al Partidului. Se face ora 18, oră la care „nefireasca" ședință mixtă trebuia să înceapă, dar nu era cu putință, Juju nu se făcea văzut. Apare Nenea Dorel, vede bagajul lichido-mâncăcios, se închină, vine la mine și îmi spune, la ureche: „M-a sunat Gioni Gheorghiu. Nu au transcris povestirea, Gigi e cam „afumat", dar vor veni cu magnetofonul. Se va lăsa cu scântei, să nu zici că nu ți-am spus! Știi ce trebuie să faci, ca să nu ajungem toți trei la Securitate? Nu știi, îți spun ei, nu avem decât o șansă, să faci în așa fel încât să dispară procesul-verbal din caietul misterios al secretarului cenaclului, că eu nu-l pot subtiliza, secretarul îl ia acasă." „Bine, zic, voi avea grijă de asta, contează pe mine." L-am contactat rapid pe Marin Tudor, avea mare dexteritate în a face farse, era maestru!, așa că mi s-a părut cel potrivit pentru o așa manoperă. A consimțit și mi-a zis: „Mergi la Păun și ia-l spre ușă, ține-l de vorbă." Am făcut întocmai, l-am atras pe acesta de-o parte și am început să-l întreb despre Gara Pitești (Păun era inginer C.F.R.) și dacă cineva a scris monografia ei? În vremea asta, Marin i-a luat caietul de procese verbale din geantă și l-a transferat în geanta lui de umăr, taman când Juju intra în sală cu Gioni Gheorghiu, un om scund și ușor adus de spate, împovărat de magnetofon. Am respirat ușurat, l-am părăsit politicos pe Păun și am deschis ședința. A, o noutate a acestei lecturi mixte era și faptul că nu aveam un conducător de ședință, sub bagheta căruia să se desfășoare tărășenia, Nenea Dorel avusese ideea ca poetul să-l prezinte pe prozator și acesta pe poet. Cum poezia este regina literaturii, urma să citesc eu primul! Juju a trecut cu ochii peste paginile mele, a dat din cap, s-a ridicat și a început să țină o cuvântare, bâlbâindu-se, teatral, dar nu ca efect al consumației, așa vorbea el când nu era pe scena teatrului. În rezumat, prezentarea pe care mi-a făcut-o Juju suna cam așa: „Dragii mei, despre poetul de față nu se poate vorbi în limbile oamenilor, ci ale păsărilor și miresmelor, în limba cazaniilor și didahiilor. Sunt sigur că poezia lui va fi o pecete de aur a poeziei românești și tinere profesoare vor leșina predând-o unor adolescenți imberbi!" În vremea asta, Păun secretarul cotelea prin geantă, dar nu găsea caietul de procese verbale! Crezând că l-a uitat acasă, n-a avut încotro, a scos un caiet dictando și, harnic, s-a pus pe scris, în vreme ce Marin și Dorel Ștefănescu mustăceau în ultimul rând din sală! Am citit poemele – întâi pe cele de dragoste, apoi pe cele cu tentă religioasă, „problematicele"! Apoi a fost rândul meu să-l prezint pe Gigi Ionescu. N-am apucat să zic mai mult de o propoziție, că din sală s-a ridicat Petre Bădescu și a zis: „Este inadmisibil! Aici nu e nici biserică, nici casă de rugăciuni, așa ceva nu se poate citi nici aici, nici în biserică, că popa nu poate fi de acord cu aceste erezii ale unui laic." În sală s-a făcut liniște. După câteva secunde, Nicolae Badi, Dumnezeu să-l odihnească, a zis: „Lasă, domle, omu-n pace, eu sunt ateu și citesc poezie mistică, dacă e bine realizată. Și, la urma-urmei, fiecare pasăre pe limba ei piere. E o vorbă din bătrâni..." N-am apucat să-l prezint pe Juju, că din sală s-a ridicat poetul Ion Cincă și l-a prezentat impecabil pe Juju. Apoi a urmat cheful, toată lumea părea mulțumită, mânca, bea, după cum îi era pofta, vorbea cu autorii serii, amabilități etc. O tânără domniță, care apărea sporadic prin cenaclu, a făcut fotografii cu un aparat foto, dacă nu mă înșel era un Zorki 4. După ce tărășenia s-a mântuit, Marin i-a dat directorului caietul subtilizat. Noi, cei din tabăra rebelă, ne-am mutat discuțiile și apetitul la Restaurantul Argeș. Joia viitoare, înainte de a începe lectura, am mers în birou, la Nea Dorel; m-a luat din prima: „Bă, băieți, sunteți ca în versul lui Esenin: „Numai dracu v-a scornit, mișelul!" A venit Păun la mine, cu un caiet nou, pentru procese verbale, și m-a rugat să-i pun niște ștampile pe el, că pe cel vechi l-a pierdut. Nu l-ai pierdut, Nea Păune, ai uitat să-l iei de la „Secretariat" . Am scos caietul și i l-am dat. M-a privit lung, descumpănit, și a plecat. „Păi, zic, a făcut procesul-verbal pe alt caiet. Le va cere semnăturile celor care au fost la ședință..." „Da, zice Nea Dorel, dar vor lipsi ale voastre, că doar nu sunteți nebuni să semnați post-festum! Avea dreptate, dar și atunci exista știința numită plastografie!

N-am apucat să zic mai mult de o propoziție, că din sală s-a ridicat Petre Bădescu și a zis: „Este inadmisibil! Aici nu e nici biserică, nici casă de rugăciuni, așa ceva nu se poate citi nici aici, nici în biserică, că popa nu poate fi de acord cu aceste erezii ale unui laic." În sală s-a făcut liniște.

litere

Viorel Nica

Triumfând ori eşuând în propria fiinţă

Mai există enigme într-o societate a transparenţei, în care fiecare ajunge să ştie despre celălalt atâtea şi atâtea lucruri? Are modul de existenţă postmodern un sens anume, uşor de recunoscut ca oricare dintre manifestările lui propriu-zise? Ce mai reprezintă detectivul în ziua de azi, într-o lume în care se întâmplă o mulţime de evenimente nu tocmai uşor de elucidat? Ce rol îi revine ficţiunii în condiţiile actuale de relativizare câteodată extremă? Este în stare romanul detectivist să depună mărturie credibilă despre ce se întâmplă aici ori acolo într-o manieră de foarte multe ori violentă, de-a dreptul oripilantă din când în când?

Li se poate găsi un satisfăcător răspuns ficţional acestor întrebări incitante citind ori recitind *Trilogia New York-ului* (publicată în 1987, tradusă în româneşte de Livia Szasz şi editată de Art în 2015) de Paul Auster, un scriitor american menit să despice firul în patru, să analizeze cu subtilitate feluritele şi încâlcitele circumstanţe, în care se vede nevoit să acţioneze uneori omul, înclinat să reflecteze asupra puterilor şi limitelor scriiturii, îndeajuns de pregătit să problematizeze ceea ce merită să fie uneori problematizat, să privească orice dintr-o perspectivă înviorată.

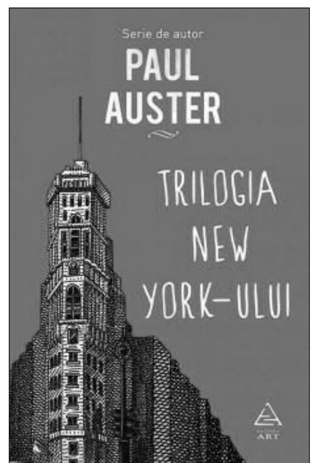
Daniel Quinn, personajul principal din prima parte a trilogiei menţionate, parte pe care iscusitul scriitor american o intitulează *Oraşul de sticlă*, e un scriitor de romane poliţiste ce publică sub pseudonimul William Wilson. Amator de plimbare fiind, el îi cerea vieţii „să nu fie nicăieri", să-i îngăduie o perpetuă deambulare prin labirinticul New York, „nu exista de fapt decât pentru sine însuşi", „ nu se arăta de sub masca pseudonimului său", atât de eficient în a-l apăra de indiscreţia şi curiozitatea infernală a celorlalţi. Suspectând orice referinţă la realitatea ca atare, „ceea ce-l interesa în poveştile pe care le scria nu era legătura lor cu lumea, ci legătura lor cu alte poveşti". În calitate de cititor împătimit al cărţilor poliţiste, el unul nu putea trece cu vederea faptul că în cadrul lor livresc „totul devine esenţă; centrul cărţii se deplasează cu fiecare eveniment care îl împinge înainte". Într-o noapte tânărul scriitor acaparat de munca sa primise un telefon de la cineva ce pretindea că doreşte să vorbească imediat cu Paul Auster. Identificându-se imediat cu cel solicitat telefonic, acceptase să se întâlnească a doua zi cu cel ce îşi permisese să telefoneze în regim nocturn. Faţă în faţă cu „aceeaşi persoană cu care vorbise la telefon" (pe nume Peter Stillman), avusese impresia că „era ca şi cum ai privi o marionetă care încearcă să meargă fără sfori". Stând de vorbă cu soţia acestuia, Virginia, aflase ca Peter avusese parte cândva de un abuziv tratament experimental din partea utopicului, nebunului său tată, acceptase să îl apere pe cel maltratat psihic de un nou abuz din partea celui abia eliberat din detenţie, asumându-şi rolul de detectiv particular (mai degrabă închipuit decât adevărat). Ca urmare a schimbării de identitate, de rol şi de nume, „se simţea incomparabil mai uşurat şi mai liber". Descoperindu-l şi urmărindu-l pe Stillman-tatăl, s-a văzut nevoit să-şi încetinească mersul, ceea ce îl făcea să se simtă „precum iepurele lansat în urmărirea broaştei ţestoase", s-a transformat într-un „om fără interior, un om fără gânduri". După ce stătuse de vorbă cu cel urmărit, îşi dăduse seama că Profesorul avea mintea plină de idei utopice. Odată cu subtila dispariţie a ciudatului utopist, rămase dezorientat „se simţea de parcă şi-ar fi pierdut jumătate din propria-i fiinţă". Făcându-i o vizită celui căruia îi împrumutase numele, lui Paul Auster, s-a străduit să îi explice această situaţie critică în care se găsea şi pe care n-o putea suporta sine die. În zilele următoare experienţiase „starea de is-ness" (fiinţare) „care reprezenta terenul pe care se petreceau întâmplările lumii", supraveghease îndelung casa Stillman, „devenise un vagabond". Telefonându-i lui Auster, a aflat că bătrânul Stillman se sinucisese între timp. Întors acasă, constatase că totul fusese modificat în lipsa lui. De la noua locatară primise informaţia că, deoarece îl crezuse dispărut, proprietarul se grăbise să-i închirieze altcuiva locuinţa. Găsindu-şi adăpost pentru o vreme, în părăsita casă Stillman, s-a apucat să istorisească pe îndelete tot ce i se petrecuse de când cutezase să se dea drept altul.

Toate personajele din structura microromanescă *Fantome* (care constituie partea de mijloc a Trilogiei New York-ului) poartă nume de culori: Blue (Albastru), White (Alb), Black (Negru), Brown (Maro). Acţiunea cărţii se petrece tot în anomicul New York, într-un prezent saturat (1947). Fabulaţia e de factură precumpănitor detectivistă. Mai precis spus, „White vrea ca Blue să urmărească pe un om pe nume Black şi să nu îl scape din ochi atâta timp cât este necesar". Dintru început detectivul Blue sesizează că White „e un soţ gelos" şi presupune că are de a face cu „un caz de adulter". Luându-şi în serios misiunea încredinţată, îşi începe laborioasa urmărire a lui Black. În paralel însă „se urmăreşte pe sine însuşi", introspectându-se din fir a păr, făcându-şi scrupulos examen de conştiinţă. Cu mirare constată la un moment dat ca urmăritul „nu este nimic altceva decât un spaţiu gol, o gaură în textura lucrurilor". Spre a nu se plictisi inventează o mulţime de poveşti pe care le deapănă în mintea lui. Cum celălalt se comportă deosebit de afabil şi de civilizat, „începe să prindă oarece drag de Black". De vreme ce nu realizează progrese în investigaţie, starea lui de spirit „poate fi descrisă ca una ambivalentă şi conflictuală". Singurul lucru ce-l consolează în cele din urmă e faptul că uneori „se confundă atât de firesc cu persoana celuilalt", graţie prisosului de empatie de care beneficiază de o bună bucată de vreme şi de care se prevalează din abundenţă. Alteori totuşi cade în extrema cealaltă, astfel încât „se simte total desprins de Black, izolat într-un mod care este atât de tranşant şi decisiv, încât începe să-şi piardă simţul propriei identităţi". Surprinzându-şi iubita cu altul, rămâne perplex, întors pe dos, întâmpină dificultăţi în a se percepe pe sine ca o entitate umană compactă, competitivă, viguroasă. Câteodată are strania impresie că „la rândul său, în virtutea unei simetrii perverse, halucinante, e ţinut sub observaţie de altcineva, fiind „talonat de la spate", că a devenit „prizonier al cazului ca atare", că-i atras într-o cursă malefică. După un an de urmărire îndârjită, îşi pierde răbdarea şi se plictiseşte. Ingenios deghizat în vagabond, reuşeşte să converseze în voie cu Black, să-l iscodească îndeaproape, ba chiar să îi câştige încrederea. Din vorbă în vorbă află de la celălalt că „suntem înconjuraţi de fantome peste tot", că „scrisul e o muncă solitară", că „scriitorul nu are o viţă proprie", fiind condamnat să trăiască prin delegaţie. Sesizând ca Black e în cârdăşie cu White, „trăieşte conştient că se duce la fund". Abordându-l încă odată pe Black, se încredinţează că e şi el tot detectiv particular şi că-i într-o situaţie similară cu a lui. Cu uimire descoperă că „totul pe lumea asta îşi are propria culoare", neputându-se confunda vreodată cu altceva. Travestit în comis voiajor, îl vizitează din nou pe Black în austera-i locuinţă de scriitor. Într-o altă zi pătrunde în aceeaşi locuinţă, în lipsa locatarului, şi îşi vede pe o masă propriile hârtii. Din cale afară de deconectat „s-a închis atât de ermetic în propriile-i gânduri, încât părea dus pe altă lume". Intrând pentru ultima dată în locuinţa lui Black, îl bate zdravăn pe locatarul inert, după care, dezgustat de tot ce i se întâmplase în decurs de un an şi ceva, pleacă departe ca să înceapă „o viaţă nouă".

Stând de vorbă cu Sophie Fanshawe, soţia unui prieten din copilărie, naratorul din *Camera încuiată* – ultima parte a Trilogiei New York-ului, află că tânărul soţ al acesteia dispăruse într-un chip misterios, după ce scrisese câteva cărţi rămase în manuscris. La rugămintea frumoasei şi convingătoarei femei newyorkeze, a acceptat să citească şi să evalueze opera literară a dispărutului. Mai înainte de a se apuca de lucru, şi-a amintit că, odată, celălalt fusese „un copil atins de graţia zeilor", impresiona prin „dorinţa lui de a se arunca în situaţii periculoase", prin voinţa de a căuta necunoscutul, atipicul, iregularul. În timpul adolescenţei vulcanice, amicul său nonconformist optase „în favoarea unei marginalităţi încăpăţânate", îşi pierduse timpuriu virginitatea frecventând bordelul pe furiş, „nu mai găsea satisfacţie în acele lucruri care-i erau la îndemână", suferise văzându-şi tatăl bolnav de cancer şi mort. În tinereţea-i nu mai puţin zbuciumată şi revoltată se risipise în diferite direcţii, exercitase mai multe slujbe în străinătate, după care se întorsese în ţară şi se căsătorise. Examinându-i opera valoroasă şi variată, binevoitorul examinator nu s-a îndoit nici un moment că ea trebuia cât de curând publicată şi promovată. În perioada de examinare a fost vrăjit de Sophie, s-a apucat să-i facă tacticos curte, „în doze infinitezimale". Iubind-o se simţise mai uman, mai plin de elan, mai fericit şi mai bun. După ce s-a mutat la ea, primise o scrisoare de la Fanshawe însuşi care-i mulţumea pentru faptul că-i publicase prima carte, că avea grijă de soţia-i şi de copilul său (Ben) şi care-l autoriza să se bucure de drepturile de autor, ba chiar să se căsătorească dacă voia, cu femeia iubită. Ceea ce a şi făcut (în 1976), după puţin timp, acceptând fără să stea pe gânduri, propunerea conjugală. Apucându-se să scrie un roman poliţist, s-a blocat cu intriga, nemaiputând potrivi „toate piesele ansamblului" narativ. La propunerea editorului Stuart s-a angajat să scrie o carte despre Fanshawe. Apucându-se de scris (în 1978), s-a simţit „ca un om care-şi vânduse sufletul". La puţină vreme după ce a revăzut-o pe mama lui Fanshawe (Jane), s-a lăsat sedus de ea. Făcând „un pact al tăcerii cu Sophie", l-a dat uitării, câtva timp, pe Fanshawe. După ce a primit o scrisoare de la cel vremelnic uitat, a răspuns invitaţiei de a se întâlni la Boston. Pe parcursul întâlnirii, s-a simţit ameninţat de către cel ce se comporta straniu, ţinându-l tot timpul la distanţă, a luat cunoştinţă de faptul că fostul amic era nemulţumit de statutul (recent dobândit) de scriitor de succes, părându-i-se obsedat de „gânduri criminale", aflându-se „într-o stare cumplită", socotindu-se ajuns la sfârşit. Întorcându-se la New York „cu carnetul roşu" de însemnări pe care i-l înmânase celălalt, se abandonase lecturii celor însemnate cu sentimentul că neliniştitul, chinuitul, rătăcitul său prieten de odinioară fusese animat de dorinţa „de a eşua în propria lui fiinţă".

Asemenea năucitoarelor, imponderabilelor, irealelor lucrări plastice ale lui Georgio de Chirico, miniromanele austeriene – City of Glass (1985), Ghosts (1987), The Locked Room (1988) – reunite în Trilogia New York-ului se plasează în orizontul enigmei şi al misterului, izbutind să ne atragă atenţia, ba chiar să ne captiveze, prin desfăşurarea lor dinamică şi insolită, prin dimensiunea metaromanescă (de care autorul se prevalează discret, într-o manieră uşor problematizantă), prin frazarea lejeră, întrucâtva evanescentă, prin degajata construcţie a personajelor (cărora li se permite să evolueze destul de liber, fără a li se impune vreo constrângere falacioasă), prin cât se poate de lejera manieră de a conversa ad libitum, în termeni de cele mai multe ori accesibili, prin varietatea descrierilor unor locuri (de preferinţă din New York-ul dedalic, suprapopulat, unde multor indivizi li se poate întâmpla destul de uşor să se piardă, să se dezidentifice, să se dezrădăcineze, să se anomizeze) şi nu în ultimul rând, prin subtila propensiune metafizică, graţie căreia materialul romanesc brut îşi transcede materialitatea crasă, ridicându-se pe o cotă artistică elevată, obţinând un statut ficţional demn de a fi recunoscut drept performant.

Mai există enigme într-o societate a transparenţei, în care fiecare ajunge să ştie despre celălalt atâtea şi atâtea lucruri? Are modul de existenţă postmodern un sens anume, uşor de recunoscut ca oricare dintre manifestările lui propriu-zise? Ce mai reprezintă detectivul în ziua de azi, într-o lume în care se întâmplă o mulţime de evenimente nu tocmai uşor de elucidat? Ce rol îi revine ficţiunii în condiţiile actuale de relativizare câteodată extremă?

cronici

Remus Valeriu GIORGIONI

Gabriel Liiceanu - CONTINENTELE INSOMNIEI (*Humanitas*, 2017)

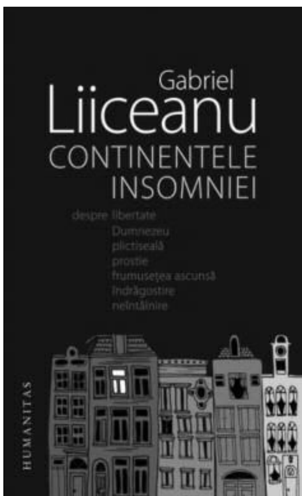

În nopţile sale de veghe (în fiecare din ele, Cioran întreprinde o călătorie la capătul nopţii, asumată, luată pe cont propriu), se produce o dilatare insuportabilă a "rănii conştiinţei" care produce drama, cât şi opera cioraniană, cartografiind geografia mentală a gânditorului.

Gabriel Liiceanu este socotit - de unii - filosof fără operă; alţii îl cunosc mai mult ca om de cultură, eseist, traducător, editor... Realitatea e că "apostolul lui Noica" este toate acestea la un loc şi ceva în plus. Cine are asemenea impresie, ar trebui să caute pe Internet (măcar) lista de titluri produse de filosof, care e, în ea însăşi, impresionantă. Mulţi au citit *Jurnalul de la Păltiniş* (Cartea Românească, 1983), *Cearta cu filosofia* (Humanitas, 1992), dar puţini au mers mai departe, către *Uşa interzisă* sau *Scrisori către fiul meu*. În aceste condiţii, este uşor să acorzi unui autor "vot de blam", făcându-te că nu-l cunoşti. (Un lucru asemănător se petrece cu *Biblia*, sau fenomenul religios neoprotestant, pe care toată lumea le discută, le "cunoaşte", dar puţini au curiozitatea să le şi frecventeze.)

Cartea pe care o avem în faţă, cu titlul ei provocator, pare a fi un compendiu al gândirii "liicene" – dacă nu este cumva chiar cheia de boltă a operei sale. Cele şapte capitole ale ei, rod al unor prelegeri sau conferinţe publice încearcă să cuprindă de fapt toată aria gândirii omeneşti, fiindcă nu este vorba doar de şapte teme mari ale culturii universale: Libertate, Dumnezeu, Plictis, Prostie, Frumuseţe estetică, Frumuseţe umană (îndrăgostire), Întâlnire/Neîntâlnire... Este vorba, implicit sau explicit, şi despre viaţă-moarte, mântuire – soteriologie, sau eschaton. Dacă sensul/ţelul primar al filosofiei, conferit de primii gânditori profesionalizaţi ai omenirii, grecii presocratici, era ***să cugete despre moarte***, lucrurile în timp au evoluat, s-au diversificat (nu tocmai benefic) – până la supraspecializarea ei ca domeniu inaccesibil cunoaşterii generale; fenomen care durează de vreo două sunte de ani: mai precis de la Kant, despre ale cărui *Critici* se spune că erau destinate a fi înţelese de doar două persoane, autorul şi Dumnezeu!

Tocmai acest subiect îl atacă prefaţa cărţii (sau în-loc-de-prefaţa): *Teribila singurătate a abstracţiei pure*. Şi concluzia este – în cuvintele noastre – următoarea: orice bun, descoperire a omenirii, fie la nivel empiric (practic), ştiinţific – fie speculativ devine inutil prin lipsa unui limbaj adecvat. Această temă mare şi necesară a culturii face şi obiectul cărţii *Cearta cu filosofia*, care ceartă nu este înţeleasă ca o despărţire, ci mai repede ca o *unire*: nevoia de a face accesibile în plan general-mundan descoperirile gândirii filosofice. (Aceasta este probabil şi explicaţia fenomenului semnalat de noi în debutul acestui articol: mulţi au aşteptat de la discipolul lui Noica o operă *grea*, greu accesibilă – numai bună de plantat în raft alături de operele Magistrului.)

Capitolul despre libertate începe cu robia egipteană a Poporului ales, pornindu-se de la (cărţile lui) Moise şi ajungându-se la teologia cristică a <u>pâinii întru fiinţă</u> – pâinea supra-substanţială, adică spirituală – cea din Rugăciunea Domnească Tatăl nostru. Când dă de greu, poporul eliberat din robie ("amestecătura"..., fiindcă odată cu evreii au ieşit şi mulţi străini alipiţi de ei) uită muncile grele, cărămizile făcute la normă şi fără să li se dea paie, liantul; aducându-şi aminte doar de peştii, prajii şi castraveţii Egiptului, "oalele cu carne". Or Iehova le predă aspra lecţie a pustiului: în locul hranei diversificate – "bucate grase şi miezoase" – le trimite *din cer* mana, o hrană cvasispiritualizată. Mergând mai departe, Iisus Hristos, Cel care hrăneşte - de două ori - mulţimile cu cinci pâini şi doi peşti, vine să ofere omenirii adevărata Pâine din cer: odată cu trupul său atârnat pe lemn le dă şi învăţătura salvatoare, hrana sufletului. (Care ţine de <u>cultura inimii</u>, - expresia lui Rafail Noica.)

... Disputa se poartă între Egipt şi Canaan: nevoia de libertate şi cea de protecţie. Se face o trecere în revistă a celor zece cârtiri ale evreilor proaspăt ieşiţi din robia faraonică, ajungându-se la concluzia că popoarele au nevoie mai întâi de-un Tătuc bun şi autoritar (de cele mai multe ori despotic), iar abia apoi de libertăţi civice. "Libertatea e o necesitate înţeleasă" – iată definiţia pe care o ştim cu toţii din manualele comuniste (economie politică sau socialism ştiinţific). Dar iată că, dacă n-am înţeles-o atunci, o putem pricepe acum: Spre a dobândi libertatea e necesar mai întâi <u>să te supui</u>! – iată o idee profund creştină. A înţelege că trebuie să accepţi conducerea unei instanţe superioare: maestru, conducător... Dumnezeu. A te supune unei Instanţe superioare nu înseamnă robie, ci chiar ieşirea din robie – Exodul.

Dumnezeul insomniacului Cioran. Oboseala şi spaimele, plictisul metafizic

Deşi nu conţine decât 40 de pagini, capitolul care conferă titlul cărţii, cel referitor la filosofia lui Emil Cioran se vrea a fi nucleul lucrării. În primele două subcapitole se dezvoltă chestiunea INSOMNIEI ca fenomen cosmic, declanşator al gândirii speculative cioraniene. Această crucificare cotidiană îl obligă pe tânărul Cioran (la 20 de ani, pe când era încă student) să trăiască într-un regim de necesitate, un timp supracondensat. *Problema spinoasă a nopţilor* – vezi celebrul poem al lui Geo Dumitrescu – este rezolvată în regim de criză, îl determină pe "beneficiarul" ei să sufere şi să vorbească în numele întregii condiţii umane. "Dar câtă stare de veghe poate suporta un om?" – se întrebă exegetul. "Misiunea mea e să-i trezesc pe oameni din somnul lor dintotdeauna...", iată mesianismul laic pe care şi-l asumă Filosoful.

În nopţile sale de veghe (în fiecare din ele, Cioran întreprinde o *călătorie la capătul nopţii*, asumată, luată pe cont propriu), se produce o dilatare insuportabilă a "rănii conştiinţei" care produce drama, cât şi opera cioraniană, cartografiind *geografia mentală* a gânditorului. Trăind o viaţă întreagă ca student etern, fără să lucreze ("părinţii mei mi-au finanţat insomniile"), Emil Cioran, în mansarda celestă din Rue d'Odeon gândeşte în locul nostru, al omenirii întregi. El îşi asumă numita menire mesianică, crezându-se chiar salvatorul lumii: "Menirea mea e **să sufăr** pentru toţi..., trebuie **să plătesc** pentru toţi, să le **ispăşesc** inconştienţa..." (*Despre neajunsul de a fi născut*; sublinierile ne aparţin). Dintre cele trei "continete ale insomniei": Dumnezeu, sinucidere, libertate, autorul cărţii îl alege în carte pe primul, pe care îl şi dezvoltă consistent. Insomnia cioraniană conduce la o imensă singurătate şi la un dialog interesant (şi ciudat!) cu Dumnezeu. Singurătatea umană, cea a gânditorului, este pusă în paralel(ism) cu "singurătatea lui Dumnezeu".

"Ce legătură are insomnia cu Dumnezeu? În ce fel Îl întâlneşte Cioran pe Dumnezeu la capătul nopţilor sale albe?" – se întreagă Liiceanu. Şi tot el îşi răspunde: "În nici un caz prin credinţă şi har"(!). Dar spre a ne apropia de acest subiect spinos ar trebui să vedem mai întâi ce fel de Dumnezeu are (propovăduieşte... proferă!) Cioran. Căci dumnezeul lui este cu totul straniu – iar aici trebuie să menţionăm că Gabriel Liiceanu îmbrăţişează toate marile contradicţii ale gândirii a-teiste cioraniene. (O precizare: prefixul **a**, din a-moral, a-temporal etc. înseamnă pur şi simplu "fără"! Să nu se înţeleagă deci de cineva, vreun domn profesor sau un ierarh al Bisericii cu totul altceva.)

"Condamnat la insomnie, Cioran îl întâlneşte pe Dumnezeu la capătul insuportabilei sale singurătăţi" (G. Liiceanu). Pe cine întâlneşte?... Ce fel de dumnezeu este acesta (să nu ne jucăm cu cuvintele, fiindcă Cineva vede şi judecă – chiar dacă acest "cineva" ar fi doar Cititorul!). "Apariţia lui Dumnezeu coincide cu întâiul freamăt de singurătate [...] Nu crede nimeni în Dumnezeu decât pentru a evita monologul chinuitor al singurătăţii" (*Lacrimi şi sfinţi*). Aşadar – prima concluzie: dumnezeul lui Emil Cioran, nu este Dumnezeu creştinilor, ci <u>al filosofilor</u>. "Da, insomnia e într-adevăr momentul în care suntem *total* singuri în univers. *Total.* Dacă am avea credinţă, ar fi mult mai simplu. <u>Dar chiar şi eu, care nu credeam în nimic, mă gândeam deseori la Dumnezeu (s.n.)</u> [...] (când) atingi un soi de limită. Iară limita asta este ceea ce se cheamă, pentru un necredincios, Dumnezeu"(*Convorbiri cu Cioran*).

... Ar fi inutil să ne lungim în a demonstra ceea ce autorul *Continentelor* subliniază el însuşi: Dumnezeul filosofului Cioran este doar un necesar partener de dialog intelectual în lungile sale nopţi albe, când omul rămâne singur cu sine în vastitatea cosmică a intermundiilor: un dialog patetic, cât şi polemic Creator-creatură, dispute asupra creaţiei. Este mai mult decât un partener-confident, un interlocutor... (opinăm că ar fi mai degrabă un Alter-ego). În aceste condiţii, paralela cu Iovul biblic ni se pare irelevantă, fiindcă Iov, deşi argumentează/parlamentează cu Dumnezeu, o face de pe poziţia – şi cu îndreptăţirea – Credinţei. Pe când *Iovul* nostru *modern* ia la întrebări Demiurgul – Îl ceartă pur şi simplu punându-I în cârcă tot răul din lume, făcându-L autor neinspirat (şi câte altele, care se cunosc şi nu merită a fi reiterate, fiindcă am face-o în detrimentul *subiectului* nostru).

"Trăiam în ce nu fusese trăit niciodată... timpul... se strânsese şi se concentrase în mine..." (*Despre neajunsul...*); "Cei care n-au trăit ei înşişi această tragedie nu pot înţelege..., consider că insomnia este *cea mai mare* experienţă pe care o poţi avea în viaţă. E cea mai cumplită...", spune E.C. într-un interviu, apoi o compară cu crucificarea. Sigur că tensiunea mentală demenţială la care duce o asemenea experienţă poate fi asemănată cu starea de luciditate extremă – ***trezvia*** sfinţilor. Dar rezultatele unei asemenea gândiri tensionate pot ajunge la extrema cealalaltă. *Fiinţă care veghează* şi "blestemat" să deţină conştiinţă, omul poate cunoaşte abisul spaimelor nopţii: "o spaimă mai veche decât propria-mi memorie" (*Despre neajunsul...*). "Cioran distinge între Creator, operatorul genetic universal ca autor neinspirat al <u>maşinăriei insomniace</u>, şi el însuşi, cel obligat să suporte <u>viciul de fabricaţie (s.n.)</u> şi să convieţuiască cu el" (G.L.).

Credinţa, între pasiune şi naivitate. "Religiosul" Cioran ("drama religioasă" a necredinciosului)

Autorul *Continentelor* face o imposibilă disjuncţie între a fi religios şi credincios (obiectul dezvoltării sale ideatice ar fi "religios", dar nu şi credincios). Dar ia să vedem în ce crede insomniacul Cioran, cel pe care viaţa îl aduce *pe culmile disperării*, provocându-l să producă doar *silogisme ale amărăciunii*: "Tot ce am scris s-a născut în miez de noapte... [...] (când) eşti <u>singur cum poate fi singur numai Dumnezeu</u> (s.n.). Şi – deşi nu sunt credincios, cred, poate în Nimic..." Aici poate că Cioran este cel mai sincer: Interlocutorul său nocturn nu este o fiinţă – nicidecum Fiinţa sau *existenţa*, Cauza Primă a filosofilor – ci eul său cel mai lăuntric: "Dumnezeu înseamnă ultima etapă a unui drum, punctul extrem al singurătăţii, <u>punct nesubstanţial... o existenţă fictivă</u>." (Asta ne aminteşte de Eminescu şi Rig Veda, cu "punctu-acesta de mişcare mult mai mic ca boaba spumii...") Dar dacă Dumnezeu ar fi doar o existenţă fictivă, punct nesubstanţial mai inconsistent ca spuma mării, acest dumnezeu este mai aproape de Nihil decât de Tot. "Defectul nostru este că avem destulă pasiune pentru a ne apropia de El, dar nu destulă naivitate pentru a crede" (*Scrisori către cei de acasă*).

În efect, Cioran practică o ***gândire paralelă*** – paralelă cu orice realitate posibilă: şi cea de aici, şi cea de Dincolo; iar filosofia lui este de fapt literatură pură, aforistică, silogismele amărăciunii sale semănând cu nişte complicate metafore. Nu i se poate reproşa lipsa unei sisteme aplicate – dar i s-ar putea reproşa inconsecvenţa. Lăsăm pe seama specialiştilor să deceleze modul perturbant în care insomniile sale cronice şi prelungite peste limita suportabilului uman au dus la mizantropie, ca surogat al iubirii aproapelui. (G.Liiceanu aduce, în acest sens, suficiente probe din jurnale şi scrisori, fără însă a avea curajul să pună punctual pe **i**. Iar faptul că autorul cărţii preia în capitolul-nucleu ⟶

cronici

Ana Dobre

Tristețea așteptării, superbia acceptării

Noul volum al Steluței Istrătescu, *Nu așteptam pe nimeni*, Editura Betta; București, 2018, reunește două povestiri, cea omonimă titlului și *Papucii roz de mătase*, proze cu tematică diferită, scrise în tonalități de atmosferă diferite, ambele, însă, cu plăcerea notației semnificative, a detaliului de viață, menținând narația între poezia realului și evocare.

Prima se concentrează pe tematica senectuții, relevând drame cvasi-anonime: singurătatea, incomunicarea, marginalizarea, răsfrângând întreagă această dramă a vârstei crepusculare, motiv pentru care autoarea a ales-o, prin intenția de a da relevanță volumului, ca titlu. Iar călătoria în care se află pesonajele are mai mult o latură simbolică decât una a concretului real, necesar doar pentru a sugera cadrul contextual. E o călătorie în lume și în sine, un prilej de meditație asupra sensurilor așteptării.

Există, astfel, o dramă a așteptării care pune preponderent personajul în relație cu sine și cu modul său de a-și reprezenta lumea. E un fel de declarație atinsă de trufia propriului adevăr, răsfrângând problematica vârstei: noi, se citește în subtext, cei pe care societatea ne-a marginalizat sau nu ne (mai) vrea, suntem în propria noastră călătorie, nu așteptăm pe nimeni și, deci, pe cale de consecință, nu așteptăm nimic de la voi, iar de la viață ne luăm singuri cantitatea de fericire, de înțelegere, de căutare...

Steluța Istrătescu privește problemele vârstei din interior, asemenea lui Gheorghe Stroe în *Speranța bătrânului judecător*, percepția ei este acută și dureroasă, întrucât relația defectuoasă cu lumea, cu societatea, este conștientizată în toate implicațiile ei improprii, cu nedreptatea implicită derivând din neînțelegere. În fața indiferenței celorlalți, a impoliteții și agresivității, nu rămâne decât să opui o altă indiferență și semeția refuzului: *nu așteptăm pe nimeni*...

Motivul așteptării, atât de frecvent în literatură, căruia S. Beckett i-a dat sensuri atât de tulburătoare în adevărul lor ce implică tragedia omului modern, are conotații sensibile și în proza Steluței istrătescu. Chiar prima secvență epică este pusă sub semnul acestei așteptări: undeva, „deasupra mării", poate chiar deasupra timpului, dacă luăm în considerație sensurile reflectate de versurile lui Mihai Eminescu alese drept motto: „Nu e păcat/ Ca să se lepede/ Clipa cea repede/ Ce ni s-a dat?...", o femeie singură privește în depărtări, trecând cu emoțiile ei dincolo de fizica lumii. În notații scurte, relevante prin surprinderea acuității trăirii, prozatoarea surprinde momentul epic și-l fixează pe retina imaginarului. Povestea dansează mereu în două registre – al realului și al imaginarului, al prezentului și al trecutului, căci omul singur are tendința de a se abstrage, iar prozatoarea cunoaște febra așteptării și intuiește tensiunea emoțională a momentului, conducând narația pe terenul meditației epice.

În dantelării stilistice, autoarea construiește în sensul unei duble narațiuni, trece de suprafața trăirilor, coboară în lumea interioară a personajelor pentru a le descifra abisurile sufletești, pentru a decela luminile de umbrele sufletului. O tristețe se lasă ca un văl peste această poveste a singurătății și incomunicării, deși, în final, eroina o respinge, recunoscând doar dorul, dorul de tot și de toate: „Nu sunt mai tristă. De ce aș fi? De ce să-mi fie sufletul mâhnit? Și cum să plând, când sufletul ei e numai bucurie? Ea nu mai vrea tristețe. Și nici lacrimi. Și totuși, totuși, sufletul îmi e mâhnit. Mă apasă. Mi-e dor. Atât de dor. Mi-e dor de ea. Mi-e dor de ei. *Mi-e dor de dorul lor*. Mi-e dor de jocul lor nebun. Mi-e dor de jocul hazardului iubirii. Mi-e dor de jocul în care ne-avântăm doar ca să pierdem"(s.n.)

Papucii roz de mătase adoptă aceeași perspectivă subiectivă, prin narare la persoana întâi, în intenția obținerii efectului de substanțialitate și autenticitate, dar propune un alt timp al narării, o revenire într-un alt context istoric și politic, în *obsedantul deceniu*. Dramele sunt cele știute din atâtea mărturisiri zguduitoare. Însă, Steluța Istrătescu alege să prezinte evenimentele din perspectiva unui narator-copil, ca-n cunoscuta secvență tolstoiană din *Război și pace*. Prin ochii acestui personaj-copil, istoria își păstrează tragedia și tragismul, prin implicațiile și răsfrângerile asupra destinului, prin deturnări și nedreptăți, însă ingenuitatea copilului trimite în plan secund *teroarea istoriei*, pentru a lăsa în prim-plan doar spectacolul omenescului și al omeniei în rezistenta lor confruntare cu evenimentele. Tehnica autoarei nu vizează întregul, ci fragmentul revelator.

Amintirile din copilăria aceasta care integrează o parte din perioada de dinainte de cel de-al Doilea Război Mondial și, mai ales, pe cea de după, cu instalarea comunismului, sunt lipsite de frumusețea strălucitoare a altora, de idilismul cu care nostalgia matură învăluie *vârsta cea fericită*. Naratorul reține întâmplările *lui*, filtrate prin puterea lui de înțelegere. Povestea curge în ritmul unui destin înscris impasibil în rimurile unei istorii nemiloase. Totuși, oamenii nu-și pierd omenia, devin solidari, rezistând terorii insidioase sau fățișe.

Pe acest fundal trebuie înțeleasă afecțiunea pentru Mărioara, Baba, cum va fi desemnată prin cognomen, ulterior, copilul din flori al Mariei, pe care familia naratorului, deși încercată de istorie și necazuri, o adoptă. Imaginea cimitirului cu care debutează proza trebuie văzută în aceeași dimensiune simbolică, drept tablou al epocii. Iar *papucii roz de mătase* devin simbolul omeniei, al acestei omenii încercate, dar și un semn al vremurilor tulburi, un obiect fetișizat în raport cu reprezentarea Mărioarei, simbol al *orfanului*, de părinți și de istorie: „Nu sunt papuci, sunt bibelouri. Cum să port bibelouri? M-ar bate Dumnezeu! Ele se pun într-un loc anume, așa cum am văzut la coana Margareta, undeva unde să le poți mângâia numai cu privirea, ca să te poți bucura de frumusețea lor. Am să-i pun la fereastră în camera mea, ca dimineața când mă trezesc să-i văd și atunci va fi ca și cum i-aș fi purtat înteaga zi", ca mărturie nu doar a frumuseții obiectuale, ci a frumuseții relațiilor omenești. Așa supraviețuiesc timpului, fiind regăsiți în pod, prin scrinuri uitate, așa cum Făt-Frumos descoperă lumea tradițiilor uitate pentru a le integra în durata generațiilor. *Papucii roz de mătase* sunt un semn din altă vreme, o relicvă a trecutului, a frumuseții lui privite cu nostalgie, iar proza răsfrânge și acest sens moral, constituindu-se ca un îndemn la neuitare.

Steluța Istrătescu reușește să povestească lucid și emoționant în același timp, să construiască profiluri de personaje în liniile calde ale omenescului. Ușoara sfidare din titlul primei povestiri se stinge în efluviile calde ale celei de-a doua, dând măsura capacității de exprimare epică a prozatoarei.

În dantelării stilistice, autoarea construiește în sensul unei duble narațiuni, trece de suprafața trăirilor, coboară în lumea interioară a personajelor pentru a le descifra abisurile sufletești, pentru a decela luminile de umbrele sufletului. O tristețe se lasă ca un văl peste această poveste a singurătății și incomunicării, deși, în final, eroina o respinge, recunoscând doar dorul, dorul de tot și de toate...

→ marile, imensele contradicţii ale marelui Sceptic scade din valoarea ei. Noroc cu capitolul final care salvează totul – dar şi aici concluziile plutesc în aer, trebuind să le tragă cititorul.)

În algebră există un artificiu de calcul, în care adaugi o sumă ca, spre sfârşitul exerciţiului s-o scazi la loc, spre a obţine rezultatul... Cam aşa ceva, cu totul factice, fără substanţă şi artificial este şi acel *zeu lăuntric* care juca rol de interlocutor nocturn, *ţinând loc de*... Dar ar fi prea mult de dezbătut în chestiune, aşa că ne rezumăm la o concluzie finală, pe care o trage G.L.: "Cioran nu a avut şansa harului". În tălmăcirea noastră: răşinăreanul nostru devenit parizian refuză conştient şansa aceasta, cum făcuseră cu două mii de ani înainte cărturarii şi fariseii, puşi în faţa unor evidenţe categorice: "Am cunoscut până la saturaţie drama *religioasă* a necredinciosului..." (*Caiete)*.Aşadar, oricât ne-am învârti noi (filosofic) în jurul cozii, filosoful nostru a ratat întâlnirea cu Dumnezeu, care nu se poate reliza pe calea culturii („mântuirea prin cultură" este un bluf, contradicţie în termeni: baba habotnică a lui Ţuţea are mai multă trece înaintea Dumnezeului adevărat decât marii cărturari şi sofişti planetari!)

... Iată că ne-am întins prea mult cu acest subiect – dar nu se putea altfel, fiindcă e însuşi ***nucleul ascuns*** al cărţii. Liiceanu vorbeşte în capitolele următoare despre o frumuseţe ascunsă (într-un Text poetic - Mircea Ivănescu); – despre frumuseţea manifestă care corupe, la Platon, cu povestea aceea mitică a celor doi cai dintr-un dialog cunoscut. Dar minunata concluzie a cărţii este capitolul final, o splendidă proză memorialistică, conţinând două scenarii: al întâlnirii şi al neîntâlnirii Fratelui. Iar „fratele" este Rafail Noica, unicul copil natural al marelui filosof, plecat prea repede din ţară spre a face studii teologice la Paris.

Astfel, începând cu mitul Tătucului supradotat din capitolul Libertăţii – cartea sfârşeşte cu cel al Fratelui adorat (şi repudiat). Este o mare revelaţie, concluzia cărţii. Deşi autorul nu rămâne cu o certitudine în legătură cu scrisoarea antemergătoare a „fratelui" Gabriel - trimisă înainte precum buzduganul zmeilor din basmele româneşti: s-au întâlnit, nu s-au întâlnit – din moment ce capitolul se cheamă "despre neîntâlnire!??... Ultimul subcapitol, "Cele două căi" este absolut relevant în economia întregii cărţii. Cele "două" căi sunt religia şi cultura, care după ciracul lui Noica ar fi amândouă incomplete, irelevante şi nesalutare (deşi el însuşi şi-a închinat întreaga viaţă, "la altarul zeilor culturii" – p.331, sus)!

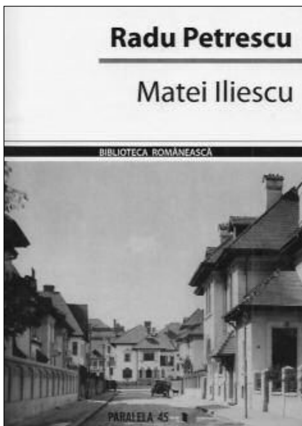
... Aşa se întâmplă când alegem conştient, de dragul unei *idei*, să-L respingem pe Dumnezeu – singurul Dumnezeu adevărat; cel găsit de părintele Rafail - deşi nu sub îndumarea tatălui natural, ci a unuia duhovnicesc: "Tatăl meu nu-mi spusese asta niciodată. Nici n-avea cum. Dumnezeul lui era cultura, iar eu nu de acest dumnezeu aveam nevoie. Dorinţa mea era să stau în singurătate cu ***Dumnezeul cel adevărat***..." (p.334, jos). Singurul Dumnezeu adevărat, am sublinia noi, exprimându-ne cu acest prilej nimerit o imensă nedumerire: De ce oare (Doamne!) nu s-au lăsat găsiţi de El marii noştri gânditori, cu excepţia notabilă a lui Petre Ţuţea?... Sau: cum poţi scrie o aşa minunată carte, posibilă cheie de boltă a întregii opere, fără să mărturiseşti tu însuţi o credinţă fermă în ceva?!... (Că, după cearta benefică cu filosofia, desprinderea de gândirea ei paralelă, putea să urmeze *altceva* – nu zicem ce, nu dăm noi sfaturi... Dar măcar convingerea fermă că omul poate zeifica soteriologic Cultura!)

Marele, imensul merit şi câştig inetelctual al cărţii lui Liiceanu nu este nici atacarea marilor teme, nici faptul că încearcă să "mărite" filosofia cu teologia şi literatura – făcând astfel din ea o disciplină... interdisciplinară. Ci – cum bine remarca o exegetă isteaţă: "Autorul constatase cu amărăciune că filosofii ajunseseră la unele răspunsuri pentru marile teme existenţiale, însă acestea erau prezentate într-un limbaj de breaslă care nu avea cum să fie înţeles de oamenii de rând (...) De asemenea, un alt motiv pentru scrierea acestei cărţi l-a reprezentat constatarea că ideile filosofice vehiculate în cărţile de specialitate nu sunt supuse dezbaterii sau unor comentarii pentru a produce reacţii sau adevărate emulaţii (Paraschiva Buciumanu, în "Actualitatea literară", nr. 80/martie-aprilie 2018, p.7- subl. n).

Sorin Iagăru

Frumoasa (dragoste) fără corp sau despre metonimie şi memorie asociativă în Matei Iliescu, de Radu Petrescu

Înainte de a fi povestea romanţioasă a unei idile, *Matei Iliescu* este aventura obiectelor în drumul lor către statutul de „himere“ pe care li-l proiectează ambiţiosul Radu Petrescu. Scriitorul împinge dincolo de limitele obişnuite procedeul alternării planurilor narative, făcând ca simbolurile care activează, în genul madeleinei proustiene, fluxul memoriei, să fie mai mult decât simple scurtături spre amintire, să se confunde cu aceasta din urmă, creând o viaţă şi un univers secundare, de ecouri, de reflexii.

Încă din paginile jurnalului său, care înglobează adevărate carnete de atelier, Radu Petrescu se declara animat de convingerea că va revoluţiona romanul românesc. Autorul reciteşte Proust, caută atent, compară fragmente din *À la recherche*... cu propriile proiecte şi ajunge, satisfăcut, la concluzia noutăţii absolute a abordării sale. Procedeul pe care mizează constă în sporirea rolului atribuit obiectelor şi decorului până la statutul de prezenţe autonome, de „himere“, depăşind astfel calitatea de simpli factori declanşatori ai memoriei pe care le-o conferă Proust sau Joyce. Altfel spus, imaginile cu care un personaj este asociat devin consubstanţiale cu acesta, definindu-l nu o dată, ci permanent, printr-o legătură stabilită de hazard, dar perpetuată fără abatere. Iată cum îşi explică autorul descoperirea într-o pagină de jurnal: „Dar pentru ca Dora să fie pentru Matei, la un moment dat, o himeră în care persoana acestei femei se cuplează cu bicicleta care-l făcuse fericit odată pe erou, în copilărie, eu am scris despre Dora folosind elementele ce mi-au servit la a scrie despre acea bicicletă, adică am făcut din Dora şi din bicicletă un personaj nou, o himeră, o Idee – şi Matei a reacţionat nu la Dora, ci la himera aceasta. [...]. La Proust, deci, Ideile nu există artisticeşte, ele, din acest punct de vedere, sunt escamotate în favoarea evocării; la mine Ideile există artisticeşte şi, mai mult, au o funcţie esenţial epică.“(*Prizonier al provizoratului 1957-1970*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2002).

Recurenţa acestui mecanism este posibilă prin deosebita inteligenţă asociativă cu care romancierul îşi înzestrează personajul eponim. Matei Iliescu este un visător care se citeşte în lumea care îl înconjoară. Universul cuprinde, pentru el, o mulţime de semne care îi spun povestea. În relaţia sa cu ceilalţi, tânărul Matei, un personaj tipic adolescentin, hipersensibil, cu nostalgia Capitalei, cu dificultăţi de acomodare în ternul orăşel de provincie N., gândeşte metonimic prin excelenţă, substituie efectul prin cauză, supralicitând legătura stabilită de multe ori accidental între obiect şi personaj. Chiar dacă de un optimism exagerat, aşteptările lui Radu Petrescu privind potenţialul inovator al procedeului folosit nu sunt cu totul nefondate, iar proiectul său se împlineşte în forma unui roman cu totul aparte în peisajul literaturii române, o proză poematică în descendenţa romanului psihologic, în care viaţa interioară complicată a personajelor se proiectează într-un spectacol de linii fine, de contraste, pe fundalul unor suave decoruri din natură.

Protagonistul arată o extraordinară capacitate de a intui valoarea de semnificanţi a lucrurilor din jurul său, de a exprima, ca nişte metafore, alegorii sau metonimii, figuri din trecut. Iar efectul cel mai notabil este că, odată creată legătura, ea persistă, este indestructibilă. Amintirea unei fete cu sprâncenele pline de praf transpare din fiecare alveolă a spaţiului. Decisiv este, se pare, cel dintâi contact vizual. Imaginea se întipăreşte şi este purtată mai departe, recuperată în orice împrejurare posibilă în care elementul cu pricina, praful, este prezent. Dincolo de o memorie foarte bună, tânărul are şi facultatea de a gândi în imagini, în simboluri. Elementul, aşadar, praful, nu mai reprezintă un detaliu exterior personajului feminin, ci îi aparţine, face corp comun cu enigmatica Marta, construind o reprezentare nouă, polimorfă: „Sprîncenele ei erau pline de praf. În praful de pe şosea coloanele înalte ale picioarelor ei se aşezau cu nepăsare. Dar pe fereastra clasei, de lîngă tablă, o coloană luminoasă în care, dîndu-i corp, se rotea praful de cretă, sticlind stelar, se înfigea în estradă la picioarele celui care, la tablă, încerca să se descurce printre cifrele albe. “.

Un alt aspect care ţine de un regim aparte al percepţiei îl reprezintă suprapunerea planurilor. Imagini disparate se conjugă neaşteptat sub dezinvoltura combinatorie a conştiinţei tânărului Matei. Adesea, asemenea juxtapuneri îi derutează pe cei din jur. Doamna Iliescu, de pildă, îi cere fiului său părerea în legătură cu modelul de stofă pe care să îl aleagă pentru noua rochie de după doliu. Matei, însă, ajunge instantaneu, prin nebănuite sinapse, la imaginea, laitmotiv şi obsesie, a aceloraşi fantomatici „ochi de praf“: „Cenuşiul stins al stofei pe care doamna Iliescu, părăsindu-şi în fine paharele, i-o desfăşură înainte pentru ca el să poată aprecia mai bine modelul pe care voia să şi-l facă, îl izbi în faţă ca un nor de praf. Bieţii ei ochi de praf! În ei licăreau însă cîteva fire de aur.“. Mama nu intuieşte, desigur, cât de repede a rulat fantezia combinatorie a tânărului şi ia fascinaţia lui drept interes pentru obiectul în sine: „–Nu-i aşa că este frumoasă? Îl întrebă doamna Iliescu interpretînd greşit fixitatea cu care privea stofa.“. Asemenea translatări sunt ca nişte instantanee metaforice: aşa cum metafora însăşi este de atâtea ori definită ca o comparaţie din care lipseşte un termen, tot astfel putem spune că în aceste momente de tranziţie atât de nonşalantă de la un cadru la celălalt, de la un nivel de existenţă la altul, mai îndepărtat, din trecut, dar resimţit atât de proaspăt şi de prezent, încercăm, ca cititori, la rându-ne, un sentiment de surpriză. Lipseşte acea etapă de creare a contrastului, de construire a comparaţiei. Drumul de la un plan la celălalt se suspendă sub imperiul unui regim perceptiv care înregistrează şi reia cu aerul cel mai firesc asocierile care îi apar fără niciun efort, fără să le caute, întocmai cum la Proust se declanşa fluxul conştiinţei şi începea imersiunea în trecut. Contribuie, desigur, la crearea efectului de continuă reverie, adeseori de vagabondaj oniric până la halucinaţie, şi stilul indirect-liber cultivat intens de autor. Naratorul preia, astfel, în pofida omniscienţei sale, viziunea personajului, realizându-se, astfel, în termenii lui Jaap Lintvelt, contaminarea dintre vocea auctorială şi cea actorială. Impresiile fulgurante, sinesteziile pe care le încearcă Matei dobândesc, transcrise astfel, în contul vocii narative, o forţă de sugestie şi mai mare, fiindcă sunt mai surprinzătoare. Exclamaţia „Bieţii ei ochi de praf!“, intercalare, de fapt, a discursului actorial în relatarea neutră a naratorului, adaugă acea notă de intempestiv pe care o intuim în nostalgia unei iubiri trecute, revenită brutal în memorie.

Lumea văzută prin ochii lui Matei este fluidă, fără compartimente, unitară, ubicuă, încât din orice punct se poate ajunge în cel mai îndepărtat capăt. Umbrele par ape adânci; teritoriul este nesigur, se trece uşor dintr-o stare de agregare în alta, ca într-o continuă halucinaţie. Realitatea înconjurătoare este condiţionată de hazardul percepţiei. Personajul înregistrează mediul extern în funcţie de fluctuaţiile universului său interior: „Verdele neguros al frunzişului lor întindea pe asfaltul trotuarului umbre late şi atît de subţiri încât păşind peste ele cînd bătea vântul şi le mişca uşor înainte şi înapoi şi de la dreapta la stînga încerca un sentiment de nesiguranţă, se temea ca piciorul să nu i se înfunde brusc în această apă a cărei adîncime o bănuia infinită.“. Autorul avea dreptate să-şi definească romanul drept metaforă. Justificate erau, de asemenea, şi temerile sale privind receptarea nefavorabilă, pe care o va pune pe seama unui public încă nepregătit pentru o înnoire atât de semnificativă a prozei româneşti. Romancierul însuşi are, întocmai ca personajul său, o anumită vocaţie de a mistifica, de a imprima lucrurilor un aer patetic, grav. Fire, cum se poate intui, înclinată spre reflexivitate, spre autoanaliză, Radu Petrescu trăieşte marea teamă de a juca rolul artistului-deschizător de drumuri care nu este înţeles de public, care trebuie să accepte situarea într-o zonă de nişă, dar se consolează repede, mai în glumă, mai în serios, cu mulţumirea că, cel puţin, se înţelege el pe sine, ceea ce e de ajuns: „Pupi îmi citeşte cap. VI din **Matei**. Cosmos transparent. Să nu fi înţeles chiar nimeni? Ce importanţă are, de vreme ce înţeleg eu şi asta mă face să scot din raftul de sus al bibliotecii **Don Quijote**, vol. I din «Biblioteca romanica!»“ (*Prizonier al provizoratului*).

Raporturile dintre lucruri sunt regândite cu multă prospeţime într-o conştiinţă îndrăzneaţă de tânăr sensibil, pentru care nu ordinea convenţională a realului contează, ci fluxul sensibilităţii sale care îi dictează primenirea continuă a percepţiei asupra prezentului, dar şi a trecutului, fără a mai vorbi, desigur, şi de predilecţia pentru amalgamarea acestor planuri: „Pe şosea trecea o singură fiinţă, un cîine încet în umblet, nelămurit alb şi care privea în stânga şi în dreapta, curios şi blajin.“. Iată descrierea unui câine, din nou o imagine anodină, asupra căreia obiectivul evocării insistă aparent nejustificat, gratuit. Doar că, imediat, termeni folosiţi în descrierea citată mai sus sunt reluaţi pentru evocarea lui Matei, ca şi cum imaginea de mai devreme ar fi fost o anticipare a stării personajului sau, invers, personajul însuşi devine un fel de prelungire a decorului, a mediului: „–Tată, spunea acum Matei, umblînd încet şi privind în toate părţile, curios şi blajin, cu mîinile la spate, sunt plin de forţă şi ştiu că voi izbuti să fac tot ce vreau.“. Naratorul însuşi procedează, iată, întocmai ca personajul său, suprapunând cu aerul cel mai firesc imagini fără legătură, exploatând detaliul derizoriu pentru a crea, astfel, o artă rafinată a miniaturalului, un spectacol delicat al imaginilor abia mişcate. Această „beţie de imagini“, voluptate a amestecării planurilor realului, indică, mai întâi de toate, un autor care trece mediul extern prin filtrul propriei sensibilităţi. Nu lucrurile în sine contează, ci capacitatea lor de a deveni purtătoare de semnificaţie emoţională şi de mesaj estetic. Putem intui îndărătul acestei preferinţe pentru metonimie, pentru obiect ca expresie concentrată a personajului, voinţa autorului de a se impune aproape contrariind, de a se consacra prin ceea ce el considera, cum am văzut, o mare surpriză pentru peisajul literar românesc, „o răscruce în istoria romanului“. Existenţa „artisticeşte“ a ideilor, pe care iluştrii săi confraţi, Proust şi Joyce, le folosiseră doar ca motor al epicului, iată reuşita de care se arată Radu Petrescu atât de mândru.

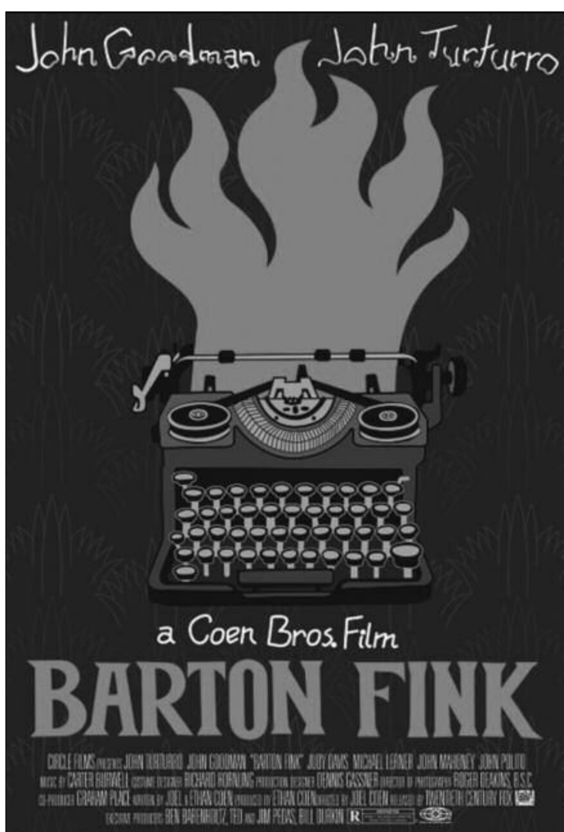
Dacă ar trebui să definim cât mai lapidar *Matei Iliescu*, l-am putea numi, preluând celebra formulă a lui Barthes, un „discurs îndrăgostit“, aproape un delir pe alocuri, în care se succed felurite miraje, viziuni, iluzii. Pentru sensibilul Matei, fire de artist, un alter-ego al autorului, iubirea este o adevărată „leoaică tânără“, ca în poemul lui Nichita Stănescu, unde sentimentul distorsionează percepţia asupra universului, ca un halucinogen. De multe ori, simţurile şi, cu ele, evocarea „alunecă-n neştire“ prin diverse peisaje ori figuri ale căror contururi se pierd în mrejele închipuirii: „Şi se aplecă asupră-i cercetîndu-i lung ochii, părul, linia gurii şi a obrajilor, gîtul. Ce căuta i se arăta şi dispărea, ca umbra pe rîu, cu neputinţă de prins. Matei se pierdu în adîncul albastru al privirilor ei.“. Dragostea lor caută, în afara carnalului, o proiecţie în decor, se amestecă de fiecare dată cu vegetalul şi cosmicul, ca în poezia romantică. Frunze, flori, crengi, iarbă, nori, umbre, un univers proaspăt, delicat, care îndeplineşte rolul unei extensii simbolice a personajelor şi a relaţiei dintre ele. Pentru Matei, orice figură importantă are nevoie de o complinire exterioară ei. În cazul Dorei, găseşte bicicleta. Pentru Marta, praful şi, mai mult, chipul Dorei care funcţionează ca un factor catalitic pentru pregnanţa amintirii celei dintâi iubiri: „[...] poate că nici acum n-ar fi numit-o, în sine, iubire, dacă n-ar fi fost întrebarea ei şi dacă peste trăsăturile Martei nu s-ar fi suprapus chipul Dorei.“. Procesul mental de suprapunere a imaginilor celor două iubiri este cât se poate de obişnuit şi ar trece chiar ca un artificiu banal dacă nu s-ar înscrie pe o linie deja consacrată, în roman, a înţelegerii lucrurilor şi a oamenilor prin semnele atribuite lor, prin simbolurile asociate, ca nişte oglinzi, ca nişte adjuvanţi. Marta este privită şi valorizată prin Dora, iar aceasta din urmă este nedespărţită, în amintire, de bicicletă şi de rochia albastră în care el a zărit-o pentru prima oară.

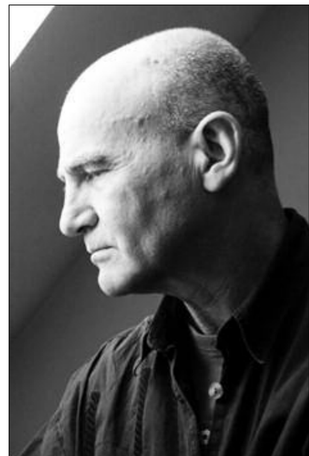
Înainte de a fi povestea romanţioasă a unei idile, *Matei Iliescu* este aventura obiectelor în drumul lor către statutul de „himere“ pe care li-l proiectează ambiţiosul Radu Petrescu. Scriitorul împinge dincolo de limitele obişnuite procedeul alternării planurilor narative, făcând ca simbolurile care activează, în genul madeleinei proustiene, fluxul memoriei, să fie mai mult decât simple scurtături spre amintire, să se confunde cu aceasta din urmă, creând o viaţă şi un univers secundare, de ecouri, de reflexii. Desemnarea întregului prin parte, recunoaşterea celuilalt în imaginea cu care a fost pus în relaţie, iată tot atâtea modalităţi de relaţionare cu lumea care se propun spre studiu în acest roman poematic în care viaţa e, ca la romantici, vis, un vis al dragostei care transformă, iluminează, dar mai ales un joc al metonimiilor care preiau controlul în naraţiune, depăşindu-şi cu mult rolul care le fusese prevăzut în romanele psihologice ale începutului de secol XX.

eseu

Alexandru Jurcan

Hotelul, coridorul şi tabloul

Timpul decide, reaşează valorile, schimbă priorităţile. În 1991 fraţii Coen primeau la Cannes *Palme d'Or* pentru filmul *Barton Fink*, în timp ce mulţi se declarau nemulţumiţi, contrariaţi. Iată că acum filmul e un clasic al fraţilor Coen, citat mereu, reanalizat, desfoliat, adulat. Joacă în film John Turturro, John Goodman, Judy Davis etc.

În 1941 piesa lui Barton Fink are mare succes la New York, astfel că autorul devine o valoare sigură pentru Hollywood, unde i se cere un scenariu la modă. Filmul denunţă industria hollywoodiană şi exploatarea scriitorilor, într-un parodic suprarealist, insolit, amestecând pistele, ocolind orice *déjà vu*. Barton stă în hotel ca să scrie, dar blocajul în faţa foii albe îl dărâmă. Hotelul devine personaj în acest film minimalist, cu dialoguri ambigue. Un coridor infinit, cu pantofii aliniaţi în faţa uşilor, plus acele lampioane opulente, care dau fiori şi transmit o misterioasă solitudine. Barton nu poate scrie, aude zgomote ciudate, stă lângă ventilator , admiră tabloul în care o femeie pe plajă stă cu spatele la privitor şi, ca să uite de angoasa paginii albe, îşi pune la bătaie imaginaţia ca să însufleţească tabloul, să audă pescăruşii, dar şi clipocitul leneş al apei. Mai apoi îl cunoaşte pe vecinul psihopat Charlie, dar şi pe scriitorul de succes W.P.M., care parcă ar fi Faulkner (acesta a avut un contract la Hollywood). Nu e singura trimitere, întrucât W.P.M. şi secretara-amantă amintesc de Scott Fitzgerald şi de a sa Zelda.

Uneori, în acel univers de *huis-clos*, în acea descindere în infern, se desprinde o bucată de tapet, coborând spre bază în alunecare onirică şi lipicioasă (la propriu). Crimă, poliţie, incendiu, într-o avalanşă potolită. Dialoguri calme cu flăcările năvălind din spate, cu feţe umede de căldură, în climaxul unei parodii susţinute, cu subtext logic. Barton şi-a scris scenariul, dar el nu corespunde gusturilor dubioase; atunci el se duce pe malul mării şi o întâlneşte pe femeia solitară din tablou, cu care discută. Poate e muza lui, nu? Sau imaginaţia sa dezlănţuită şi prodigioasă nu mai cunoaşte oprelişti, pentru a crea o lume paralelă, auctorială, extrem de credibilă.

Filmul fraţilor Coen nu moralizează, oferind o bucurie cinefilă prin melanjul original de sordid şi poezie.

Gala Teatrului "Ion D. Sîrbu din Petroşani: 11 zile magice pentru 70 de ani!

În anul acesta s-au împlinit 70 de ani de când există teatru profesionist la Petroşani şi, implicit, în Valea Jiului. Ei trebuiau sărbătoriţi aşa cum se cuvine dar Teatrul „Ion D. Sîrbu" abia se dezmeticise după demiterea drei Nicoleta Lucreţia Bolcă, întâmplată anul trecut, pe motive de fraudă financiară.

M.B.

În anul acesta s-au împlinit 70 de ani de când există teatru profesionist la Petroşani şi, implicit, în Valea Jiului. Ei trebuiau sărbătoriţi aşa cum se cuvine dar Teatrul „Ion D. Sîrbu" abia se dezmeticise după demiterea drei Nicoleta Lucreţia Bolcă, întâmplată anul trecut, pe motive de fraudă financiară. Domnişoara a beneficiat, în cei zece ani cât a fost în fruntea teatrului, de bugete anuale echivalente cu sumele alocate de Consiliul nostru judetean, Spitalului de Urgenţă din Deva. Cum a gestionat Domnişoara aceşti bani? Punea în scenă, în fiecare an, cam 26 (douăzeci şi şase!) de premiere pe care le juca odată sau maxim de două-trei ori. Nu e uşor lucru să cheltui, an de an, un milion de euro. Demisă de Consiliul judeţean, preşedintele Bobora a lăsat la latitudinea colectivului să facă noua numire. Alegerea lor a fost Cosmin Rădescu, actor al Naţionalului din Craiova, şi colegul lor de la Petroşani. Nu s-au înşelat. Gala Teatrului Dramatic „Ion D. Sîrbu" din Petroşani a avut loc între 14 mai şi 5 iunie 2018. În prima zi, voluntarii au defilat, de la Casa natală a scriitorului care a dat numele teatrului şi centrul Petroşaniului, cu „50 de umbre ale lui Gary". (De fapt, erau 50 de panouri cu nişte ziceri din opera lui Sîrbu, caligrafiate de Ion Barbu.) Tot el a pus în scenă, cu actorii de la Petrosani, un „Sîrbu de la A la Z", un teatru non verbal, bazat pe citate faimoase ale scriitorului petrilean. Consiliul local din Petroşani a vrut să se alăture acestei manifestări şi a votat pentru a-i declara „Cetăţeni de onoare" pe câţiva mari actori care şi-au început cariera artistică, ca stagiari, pe scândura scenei din Petroşani. E vorba de Şerban Ionescu (post mortem), Claudiu Bleonţ, Magda Catone, Emilia Popescu, Cezara Dafinescu şi Alice Barb precum şi pe actorul nostru Florin Plaur, la împlinirea vârstei de 87 de ani. Programul Galei a fost extrem de bogat şi de variat. A început cu „Un bărbat şi mai multe femei", un spectacol pe care Bleonţ şi Catone îl joacă, neîntrerupt, de 35 de ani. A continuat cu „Visul unei nopţi de vară" (regia Muriel Manea Iacob, Teatrul „Aureliu Manea" din Turda), „El Amor" (Opera Română din Craiova, regia Francisc Valkay), „Treptele Unirii", recitalul maestrului Emil Boroghină, „Elefantul din cameră" de Sarah Ruhl (TN Craiova, cu Claudiu Bleonţ), recitalul Cezarei Dafinescu, „Jumătatea mea, bărbatul" (de George Arion, regia Toma Enache), „Stage Dogs" (Teatrul ACT, regia Florin Piersic jr, cu Ştefan Iureş şi Piersic jr.), „Absolut", recitalul lui Iureş după Ivan Turbincă (regia Alexandru Dabija), „Câte-n lună şi stele" (cu Caramitru şi Mălăele plus violoncelistului Adrian Naidin), „Carmina Burana" de Carl Orff (Filarmonica „Oltenia" din Craiova), „Profesiunea Doamnei Warren" de G.B. Shaw (regia Claudiu Istudor, cu Maia Morgenstern) şi conferinţa „Despre teatru" de Dan Puric. N-au fost uitaţi nici copiii. Pentru ei a venit „Magicianul poveştilor", Marian Râlea, cu „Drumul lui Făt Frumos" şi au fost prezentate, în aer liber, „1000 de poveşti" de către actorii teatrului gazdă. Toate reprezentaţiile au fost „Sold Out!", un eveniment rar întâlnit prin locurile noastre. Au venit nume mari, spectacole de calibru naţional, au fost recitaluri actoriceşti de înaltă clasă, a fost lume multă şi spectatori fericiţi, cum n-au mai fost demult. Cam de prin 1977, când Ceauşescu, ca să aibă linişte şi pace după Marea grevă a minerilor de la Lupeni, a trimis la Petroşani să performeze toată crema artistică a Capitalei. (Cu pâinea nu i-a prea reuşit Tovarăşului...) Niciodată de atunci încoace nu au mai urcat, împreună, pe o scenă din Vale, o orchestră simfonică cu 100 de instrumentişti, corişti şi solişti. „Carmina Burana" a fost cireaşa de pe tortul aniversar. Succesul a fost imens. Noroc că de Craiova la Petroşani e o distanţă ce o poţi parcurge dus-întors în aceeaşi zi. Hotelierii au rămas cu buzele umflate dar directorul Cosmin Rădescu a ţinut ca preţurile biletelor să fie unul rezonabil şi să nu sară în mod exagerat, ca euroii faţă de leul naţional, cu ocazia Galei. Gala Teatrului „Ion D Sîrbu" s-a terminat după 11 zile magice. Acum se pregătesc să intre în scenă Zilele oraşului şi lumea va reveni, iarăşi, cu picioarele pe pământ. C'est la Condition Roumaine, vorba lui Gary...

MIHAI BARBU

Cartea zilelor noastre

Eminescu şi Veronica

S-au iubit pân-au murit. Pătimaş şi gelozit. Dureros şi fericit. Nălţător, da` chinuit. Lumea, rea, i-a pizmuit, contra lor a uneltit. Sărăcia i-a-nsoţit, nevoia i-a încolţit. Boalele i-au cutrupit, viaţa grea i-a biruit. În mormânt s-au despărţit, în Cer s-or fi reunit. Poate, pentru totdeauna, precum soarele şi luna. Sub pecetea poeziei şi puterea veşniciei...

Iacată-mă şi pe mine aşternând vorbele-n rime. Pe undeva, de-nţeles, că Mihai e un ales. Luceafăr dumnezeiesc în areal românesc. Un poet universal, din ceia fără egal. Un romantic abisal, iubind în transcendental. Iară Veronica lui, graţia Pământului. Floare gingaşă, bălaie, arzând straşnică văpaie. Destine împreunate de dor şi Divinitate. Inspirat numiţi "Martirii lui Eros"...

Un profesor argeşean i-a pus vrednic în roman*. Douăzeci de ani la el a lucrat. E amplu, romanţat, cu locuri, fapte, oameni, fireşte, presărat. Putna, Viena, Iaşi, Văratec, Berlin, Bucureşti. Maiorescu, Creangă, Caragiale, Slavici, "Timpul" şi "Junimea". Diverse întâmplări, amare, luminoase, ciudate, dureroase. Vise, halucinaţii, spaime, interogaţii. Peisagii, fain penel. Şi descrieri, fel de fel. Portrete, tablouri, lirism, dramatism. Dialoguri curgătoare, cu tâlc şi cuceritoare. Limba timpului, savoare. Poeme nemuritoare şi scrisori doveditoare, citate convingătoare. Ilustrând dragoste mare, din aia ucigătoare. Nebunie, poezie, din alea tulburătoare. Echilibru-n povestire, dăruire şi simţire intrate în rostuire. Meşteşug la scriitură, dar nu şi la corectură. Autor cu fantezie şi vădită acribie, Ion Ionescu – Bucovu. Tom util, binevenit, cu nesaţ că l-am cetit, până-n zori l-am isprăvit. Cât ştiui, îl consemnai şi-n revistă-l semnalai...

ADRIAN SIMEANU

* Ion Ionescu – Bucovu, *Martirii lui Eros*, Editgraph, Buzău, 2015

arte

Ioan Romeo Roșiianu

Poemul experimental aforistic

Vasile Muste – „Însingurarea îngerilor”,

Editura Grinta, Cluj-Napoca

(Re)cunoscut îndeosebi drept însufleţitor al Festivalului Internaţional de Poezie de la Sighetu Marmaţiei, perceput ca poetul care cântă şi descântă copilăria şi mirajul acesteia, Vasile Muste a devenit o victimă a celor care-au întocmit „Istoria aforismului românesc contemporan”, lucrare lansată prima dată în Italia.

E drept, subiectivitatea antologatorilor de orice fel este cumva îngăduită şi acceptată, însă cum lucrarea a apărut sub auspiciile şi patronajul cultural al Academiei Române din Roma – Editura Genesi din Torino - orice comentariu este de prisos, fiind evident în acest caz amatorismul.

„Îngrijit” de Alina Breje şi Fabrizio Caramagna, cu o prefaţă a celui de pe urmă, volumul „document” are autori mai mulţi morţi decât vii, unul din marii nedreptăţiţi prin neincluderea într-un asemenea volum fiind poetul Vasile Muste cu volumul „Însingurarea îngerilor”.

Este primul volum închegat realmente din versuri aforism al acestuia, unul dintre puţine realmente astfel clădite-n zilele noastre, iar cu astfel de fulguraţii de gând Vasile Muste ne-a ademenit mereu în celelalte cărţi ale sale.

Inevitabil, cea mai cunoscută îmi pare a fi poemul „Eminescu” din volumul „Satul de tăietură va muri”: „Limbii Române/Gura de rai”.

Scurt şi concis, totul fiind redus la esenţă!

Ei bine, acest volum este cu adevărat unul surpriză - dar ce nu e la Vasile Muste de-o prospeţime spectaculoasă?! - el fiind o trecere elegantă de la acel „dramatism discret” pe care i l-a subliniat Daniel Corbu la o personală filosofie existenţială, una prin care-şi desconspiră o mai aparte percepţie a realului sub povară plăcută a întoarcerii-n timp, vremea şi mitul copilăriei părând a veni din vremuri imemoriale.

Ei bine, de la acest „topos inconfundabil, uneori ostracizat, niciodată idilic”, după cum nota Ion Vădan, Vasile Muste provoacă lectorul mai mult ca oricând şi face din acest nu un simplu spectator la actul artistic, ci un complice la împlinirea acestuia.

Este trecerea prin care declanşează propria combustie internă, dar nu dintr-o anume stare de rău existenţial ci dintr-o raportare directă la spaţiu şi timp, între aceste două extreme fiind loc nemăsurat pentru amintirile consistente din vremea copilăriei, stampe care-l urmăresc obsedant şi care-i marchează prezentul şi trăirile acestuia, ca o închinare poeziei, această formă evident superioară de confesiune.

Mereu dezbrăcându-se de sine şi pe sine însuşi de trăiri, Vasile Muste rămâne ancorat în liminara sinceritate, proces posibil numai datorită anulării egoului şi a impunerii propriului adevăr ca fiind unic.

Astfel îmbracă haina înţelepţirii, împărtăşirea cunoaşterii venind de la sine: „Nici fire de iarbă nu sunt atâtea pe pământ câte biserici de lacrimi au ridicat părinţii pentru copiii lor”, sau: „A te pierde pe tine însuţi este cea mai mare pierdere din câte există pe pământ”, sau: „Somnul e un cimitir cu morminte deschise”, sau: „A f iertat înseamnă a fi condamnat să trăieşti. Iată de ce iertarea este pedeapsa supremă”, sau: „Abia atunci când lăsăm totul în mâinile timpului suntem vrednici de plâns”, sau, cutremurător: „Fericit cel ce poate privi în minunaţii ochi ai copiilor”.

Aproape testamentar Vasile Muste spune totul despre substanţa acestei cărţi într-un singur gînd: „Cel dintâi argument al veşniciei noastre este faptul că suntem atât de trişti”.

Pentru el aforismul de dezvăluie ca fiind un alt mijloc de expresie poetic, toate acestea putând fi uşor strecurate care versuri de sine stătătoare în poemele sale de respiraţie, tocmai din acest joc şi din aceste intarsii de imagine în imagine născându-se proiecţii lirice de ţinută.

MARAMA DE SĂLAJ

Romantism de sorginte nobilă, AMINTIRILE Doamnei Flavia Coposu-Bălescu ţes o imensă şi emoţionantă maramă din fir de Sălaj aurit!

În conştiinţa neamului românesc, Transilvania rămâne un tărâm covârşitor prin istoria lui, de o mândrie naţională exemplară şi de o melancolică aducere aminte, iar când este vorba de marii ei oameni, în cazul de faţă, de Corneliu Coposu, evocat în contextul familiei, de către Doamna Flavia Coposu – Bălescu, sora mai mică a marelui patriot ardelean, în cele peste 230 de pagini ale volumului AMINTIRI POVESTITE, AMINTIRI TRĂITE, ţi se relevă povestea arborelui din care au răsărit şi au stat, precum coloana lui Brâncuşi, neclintiţi în calea ciumei roşii, Corneliu Coposu şi rădăcinile lui.

Apărută la editura clujeană DACIA XXI, în 2011, cu prefeţe semnate de Ana Blandiana, Romulus Rusan şi de îngrijitorul ediţiei, Ioan Călăuz, cartea Doamnei Flavia Coposu-Bălescu aduce înapoi vremurile copilăriei sale, în vălmăşagul de acum, cu pioşenie şi candoare, cu sentimentul paradigmei încheiate totuşi cu fruntea sus! Cu valoare de reper, câteva expresii din prefeţele acestei cărţi cu accente de basm, merită menţionate, substanţa lor dând nerv şi durată AMINTIRILOR. Ele provin odată din prefeţele celor trei diriguitori, al doilea, din titulatura capitolelor ce conţin scene din viaţa Sălajului de pe la 1930-1940. „Cartea doamnei Flavia Coposu-Bălescu, scrisă cu dragoste şi nostalgie, cu naturaleţe şi simplitate, este o fermecătoare poveste de viaţă, parcă visată, a unui sat ardelenesc în amiaza libertăţii de după Marea Unire”, scrie poeta Ana Blandiana; „Fascinant este micul univers în care părinţii, unchii şi mătuşile, copiii şi prietenii lor de joacă îşi trăiesc viaţa pe cât de ingenuă, pe atât de pătrunsă de reguli morale imuabile”, co-notează Romulus Rusan, iar autoarea cărţii aşează flacăra intensă a senectuţii în arcada unui curcubeu etern: „Nu mi se pare greu să recurg la amintirile copilăriei, fiindcă peste ele nu s-a aşezat niciodată colbul. La ele am recurs adesea în viaţă – o oază de pace şi de lumină”, mărturiseşte autoarea într-o scrisoare adresată d-lui doctor Ioan Călăuz.

Elemente ale structurii etice a AMINTIRILOR Doamnei Flavia Coposu-Bălescu, capitolele, în succesiunea subiectivelor evocări, autoarea panoramează Sălajul copilăriei, prin montajul secvenţelor petrecute în localitatea Bobota – „comuna mea natală”, în adaus cu: „ O comună mare, care îngloba şi două sate; Derşida şi Zalnoc, situată pe coama lină de deal din ultimele ramuri ale Măgurei Şimleului (Munţii Meseşului)”. „Zidiri” ale castelului sentimental care alcătuiesc AMINTIRILE Doamnei Flavia Coposu-Bălescu, episoadele dau cărţii ritmurile existenţiale coposiene, în maniera unică, prin particularităţi de o fenomenală conduită. „Tata Mare” este preotul catolic Gavrilă Vaida” care „A venit la Bobota fiind numit protopop al arondismentului Şamşod cu sediul „Tractului” (diviziune administrativă în epocă), „în urma insistenţei antecesorului său, preotul Dumitru Coroianu, de care îl lega o lungă şi bună prietenie”; „Marea Unire” e poate cea mai scumpă Amintire a autoarei, timbrul emoţional conservând prin vremuri cel puţin una din istoricele imagini ale momentului edificator al României Mari: „Aş începe cu 1 Decembrie 1918 (...) povestită de tatăl meu, care a plecat la Alba Iulia în fruntea delegaţiei comitatului Silvania. (...) Tata spunea că nu crede că românii au mai trăit vreodată atât de puternic sentimentul frăţiei, (...) În mai multe locuri, de pe Platoul Românilor, au citit simultan Declaraţia de Unire cu Ţara episcopul Iuliu Hossu, Iuliu Maniu, Vasile Goldiş, Vaida Voievod şi tribunul Grigore Pop de Băseşti, care a rostit apoi celebrele cuvinte: „Acum slobozeşte Doamne pe robul tău...” La aniversarea a 10 ani de la „Marea Unire”, autoarea îşi aminteşte: „Tata a fost chemat să participe la această mare sărbătoare, în fruntea Comitatului Silvaniei. Întâlnirea a avut loc în Gară. Toţi reprezentanţii aveau rezervat un vagon de tren, împodobit cu crengi de brad şi steaguri tricolore”. „Pe vagon (...) – un mare poster: „Comitatul Silvaniei” (....)”. Au urmat „Sărbători şi bucurii”, una fiind „Carul alegoric (...)” cu „tineri îmbrăcaţi în costume naţionale şi înzestraţi cu goarne şi buciume”, o alta, dramatică: „... în aşteptarea anunţului sosirii maşinii oficiale, strada a fost înecată de un nor de praf: sosea maşina legiunii de jandarmi Sălaj, comandată de colonelul S. Bărnuţiu, văr cu mătuşa noastră Elena Bărnuţiu şi văr de-al doilea cu mama. Mătuşa mea, supărată pe „Şimi” (cum îi spunea ea) că a stârnit praful şoselei în nasul primului ministru (Iuliu Maniu – n. red,), l-a apostrofat cu cea mai „cumplită” înjurătură pe care o spunea Şimi; „Risipească-te Dumnezeu”!”

Doamna Flavia Coposu Bălescu evocă „Jocurile copilăriei” – „aparatul de proiecţie, care funcţiona cu baterii, şi în faţa lentilei măritoare, alunecau pe o şină desene ale poveştilor „Albă ca Zăpada”, „Cocorii”, „Familia Roade Mult” (...) aparat manevrat de vărul nostru Iliuţ”, care „pentru cei care nu aveau un leu (la intrare – n. red.) accepta şi contravaloarea în ouă”, astfel că „La sfârşitul unei zile ne-am trezit cu un coş de ouă” (...) „trimis la prăvălia Domnului Samuel să le vândă. Spre ghinionul nostru, Domnul Samuel a recunoscut coşul şi a trimis servitoarea să o întrebe pe mama ce e cu ouăle trimise spre vânzare. Mama l-a anunţat pe tata care, foarte supărat, ne-a trimis pe toţi să ducem ouăle acasă la părinţii copiilor păgubiţi”!

Şirul AMINTIRILOR Doamnei Flavia Coposu-Bălescu captivează, încântă sau întristează (= Fugit irreparabile tempus!); savoarea lor aduce zâmbete sau umbre în priviri şi-n inimi: „Scrisoarea de la Cornel (Coposu, elev la Blaj – n. red.), adresată Mamii şi Măicuţei, în care le ruga frumos să nu-i mai trimtă prăjituri împachetate în cutie, ci mai bine gogoşi împachetate, în „straiţă”; Romantism de sorginte nobilă, AMINTIRILE Doamnei Flavia Coposu-Bălescu ţes o imensă şi emoţionantă maramă din fir de Sălaj aurit! Încrustată cu portrete precum „Bunica”, „Măicuţa”, „Oameni adevăraţi”, „Protagoniştii”, „Martorii trecutului”, evenimente ca „Plecarea în larg”, „Presimţirea nenorocirii”, „Ultima sărbătoare la Bobota” şi „Refugiu”, cartea „povestită şi trăită” de Doamna Flavia Coposu-Bălescu rămâne o zestre istorică pentru tezaurul spiritual al Transilvaniei şi al României. Primiţi, vă rog, Distinsă Doamnă, admiraţia noastră plină de respect!

SERGHIE BUCUR

Aureliu Goci

UN AUTOR DIN AFARA SISTEMULUI TEATRAL CU REMARCABILE CALITĂȚI DRAMATURGICE

Se spune că pentru a fi autor dramatic, pentru ca să scrii piese de teatru, trebuie să fii „om de teatru” , adică ceva direct implicat: director de teatru, secretar literar, regizor, pompier, contabil, garderobieră sau ştiu eu, orice altceva, dar să fii în instituția glorioasă a spectacolului.

Iată un exemplu de autor care biografic, nu a avut legătură cu lumea teatrului şi totuşi a fost autor prestigios de opere dramatice: spre deosebire de Camil Petrescu, „ om de teatru ”, Lucian Blaga nu a avut nici o legătură cu lumea teatrului... Şi totuşi amândoi sunt dramaturgi geniali, fireşte, fiecare cu universul său personalizat şi animaţi de alte viziuni şi definiţii ale conceptului de „ teatru”. Aşa că nu numai că nu trebuie să ne mirăm când apare câte un dramaturg dăruit cu har, ci să-l salutăm cu toată reverenţa, indiferent din ce zonă profesională sau orizont social provine.

Dar să adăugăm - şi asta trebuia să afirm de la început – că dramaturgia nu este un gen foarte aglomerat, nu există prea mulţi concurenţi şi competitori cu reală vocaţie. Şi în sensul acestei afirmaţii se mai adaugă şi povestioara cu „ trenul literaturii”- care a inceput să fie uitată. Se spune că EXPRESUL LITERATURII – sau, ştiu eu, o fi PERSONAL, o fi ACCELERAT? - ar avea vreo zece vagoane, dintre care cinci de poeţi, patru de prozatori şi un vagon la coada trenului, format din zece compartimente, dintre care cinci de istorici literari, patru de critici literari şi un compartiment de dramaturgi. Aţi înţeles?! Nu „se zice” , eu zic. „Există”, în adevăratul înţeles al cuvântului, scriitori care n-au legătură profesională cu teatrul şi, totuşi, reuşesc să fie autori dramatici cu totul remarcabili. Şi nu-mi aduc aminte acum decât de Mihai Neagu Basarab, medic de profesie, şi de Ion Coja, profesor universitar specialist în lingvistică.

Filolog, profesor de limba română, d-na Aneta Pioară (numele complet: Aneta Ţâru Pioară) scrie dramaturgie dintr-o pasiune individuală pentru scena imaginarului, conturând universuri ficţionale şi tipologii memorabile, aflându-se în confruntare şi completare pe scena vieţii. Din păcate, acest teatru viu, dinamic, implicat în contextul social, ar putea rămâne fără urmări scenice, teatrele profesioniste, făcând alte opţiuni repertoriale, legate de interese pragmatic-materiale sau atrase de strălucirea temporară a unor personalităţi cu putere administrativă în industria culturală.

Într-un „Cuvânt înainte” la cartea LACRIMI DE RÂS (Editura RAFET 2013), d-na Aneta Pioară conturează câteva dintre opiniile despre istoria teatrului românesc şi estetica dramaturgiei. Aş sublinia conceptele de „ intensitate a comicului” sau de „evoluţie psihologică” sau „situaţia tragi-comică”. Autoarea se adresează posibilului receptor al textului, iniţiindu-l asupra condiţiei de simplu cititor, prin „urmăriţi spectacolul în imaginaţia voastră”.

Autoarea are o concepţie înaltă despre teatru pe care o sensibilizează într-un fel de sentinţă, înrudită cu povestea trenului literaturii: *Teatrul este regele pe tabla de şah, al tuturor artelor, noţiunea de artist e sinonimă cu aceea de boem. Ei, artiştii, sunt oameni care trăiesc într-un mod neobişnuit, ei sunt aceia care au o stare de spirit specială faţă de legile comune ale existenţei, iar autorul de teatru este primul regizor al pieselor sale, el urmăreşte spectacolul în momentul creării operei, el fiind şi primul spectator* („Cunt înainte” la volumul LACRIMI DE RÂS, teatru.)

În afară de volumul amintit, autoarea a mai scris CRIMA DE LA ÎNTORSURA BUZĂULUI, (Ed. Rafet, Râmnicu- Sărat, 2014), teatru, şi împreună cu prima carte cuprind şapte piese de teatru: comedii, drame şi tragi-comedii într-un act sau trei acte cu dimensiuni de la 10 pagini, la 50 de pagini.

Gemenii este o dramă complexă, în care personajele sunt puse într-o situaţie limită. Tatăl copilului răpit din parc, datorită neglijenţei mamei, care vrea să se sinucidă, simţindu-se vinovată, adoptă un copil crescut la un orfelinat, ca să-şi salveze soţia, nemaisperând în a-l găsi pe al lor. Când pare că dilema s-a rezolvat, apare răpitorul în persoana fostului soţ al femeii, care le pune condiţia de a-i da fata ce era a lui, în schimbul băiatului. Marilena, care se simte vinovată de tot ce s-a întâmplat, acceptă şi copilul adoptat, o lasă şi pe fată să plece cu tatăl natural, pentru ca nimeni să nu ajungă la puşcărie. Personajele sunt bine conturate, chiar şi copiii, care au personalitatea lor în evoluţie. Cei doi băieţi, deşi dau numele piesei, Gemenii, lipsesc de pe scenă, apărând doar la sfârşit, dar în acelaşi timp ei constituind subiectul dezbaterilor dintr-o familie respectabilă, ea profesor, iar el ofiţer de poliţie. Apar elemente spectaculoase: răpire, urmărire, apariţii neaşteptate, suspansul fiind la tot pasul.

Autoarea are experienţa discursului dramatic, stăpâneşte limbajul teatral - ceea ce înseamnă că are şi experienţa celorlalte genuri literare. Piesa de teatru în două acte *Licitaţia din vis* este o excepţională construcţie absurdă, extrem de dinamică şi imaginativă în rigorile şi dimensiunile limbajului postmodernist.

Scena a II-a din primul act este o construcţie onirică în care se proiectează imaginaţia debordantă a Mariei, aflată într-o situaţie critică: deşi licenţiată în FILOLOGIE, nu-şi găseşte o slujbă. Soluţia ieşirii din sărăcie ar fi ca Tănase să-şi vândă... soţia, pe Afişul de vânzare precizează „ cu soţ cu tot”. Toată scena licitaţiei este un spectacol în sine, prin apariţia şi dispariţia personajelor istorice care vin la licitaţia în care obiectul licitat este... personajul feminin Maria, soţia lui Tănase, economistul.

Ca formulă dramatică, textul cel mai evoluat rămâne *O întâlnire cam ciudată*, care păşeşte spre teatrul absurdului, adunând într-o consfătuire istorică pe : Burebista, Decebal, Vlad Ţepeş şi Ştefan cel Mare, şi confruntaţi cu un simplu cetăţean din zilele noaste care e zdruncinat de problemele vieţii de zi cu zi. Evident, subiectul se putea dezvolta, dar autoarea a mizat pe un impact dramatic între personajele istorice şi cetăţeanul modest din cotidianul actualităţii stricte.

Memorabile sunt replicile pe care unele personaje le adresează publicului, stârnind interesul şi curiozitatea spectatorului privind evoluţia subiectului şi conferind acţiunii un anume dinamism din registrul postmodernist.

D-na Aneta Pioară este un dramaturg redutabil, apărut, ca să zic aşa!... din pustiu, fără o pregătire profesională prealabilă, fără anticipaţii şi exerciţii pregătitoare şi fără să frecventeze sistematic lumea teatrală profesionistă. Talent pur, inconfundabil şi... inconfortabil. Nu-i va fi uşor să se afirme într-o lume, nu neapărat ostilă, dar neîncrezătoare că unul de-al lor a venit de nicăieri şi neanunţat să câştige gloria inestimabilă a scenei, numite de artişti – scândură.

Dovedind egale disponibilităţi pentru dramă şi comedie, ca şi pentru tragicomedie, cu o bună ştiinţă a textului care poate oscila între 10 şi 50 de pagini, reuşind excelente portretizări tipologice, ca şi o îndemânatică gradaţie a acţiunii, d-na Aneta Pioară este un dramaturg complet care, cu mult talent literar, poate să atragă publicul spre teatrul adecvat, autentic, problematic legat de condiţia omului de azi, intrat în lumea nouă, a milenului al III-lea, după experienţe sfâşietoare în regimuri politie şi ideologii antagonice.

Apariţia unui dramaturg adevărat, implicat prin tematică în viaţa comunităţii, iar prin talent - la vârful literaturii actuale, nu poate fi decât salutată cu o reverenţă şi aplaudată cu putere. Interesant este că autoarea, care cunoaşte foarte bine dramaturgia românească şi îşi arată recunoştinţa faţă de înaintaşi, şi-a asumat tradiţia prin teatrul său ca pe un ferment pentru creativitatea personalizată.

Cum un dramaturg adevărat este o „rara avis” în contextul literaturii contemporane, nu putem decât să o salutăm şi să o încurajăm pe această doamnă puternică şi îndrăzneaţă pentru că şi-a construit propriul teatru în imaginarul său eflorescent şi i-a alcătuit un repertoriu divers şi complex ce poate fi preluat cu încredere de toate teatrele din ţară.

Mariana Şenilă-Vasiliu

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (VIII)

Văzut din vârful oricăruia dintre dealurile din jur, Câmpenii seamănă cu o copaie al cărei fund a fost decorat cu un mozaic de acoperişuri roşii şi cenuşii, roşii, cele din ţiglă, al caselor frecvent construite după incendiu, gri, cele din tradiţionala şindrilă, din ce în ce mai rare, înlocuită în ultima vreme cu înfiorătoarea tablă galvanizată. Uliţele, scurte şi strâmte, abia de încep că se şi termină. Pe o astfel de ulicioară dosnică, la mică distanţă una de cealaltă, se ridică bisericile catolică şi unită, reconstruite după catastrofa din 1905. Chiar deasupra lor, pe un dâmb destul de înalt, se înalţă biserica ortodoxă, refăcută şi ea, dar la proporţii mai ample decât cele ale construcţiei anterioare, împodobită cu picturi pe dinăuntru. Cum stă aşa căţărată pe dâmb, părând să privească de sus celelalte două biserici, parcă ar vrea să-şi arate supremaţia. În spatele ei, pe coastă, se întinde cimitirul ortodox, mare şi cu destule morminte străjuite de impozante cruci de marmură albă sau neagră şi acoperite cu plăci masive din acelaşi material. Pe inscripţiile aurite ale crucilor sunt trecute numele mărimilor orăşelului, protopopi, mari funcţionari publici şi înstăriţii micii urbe.

Şcoala românească din Câmpeni a reuşit să supra-vieţuiască doar prin sprijinul localnicilor, a „acelor bărbaţi vrednici care au vegheat asupra bunului ei mers, prin grija manifestată în aşezare de dascăli capabili, entuziaşti, mândri de trecutul neamului lor”, cum scria N. Albu.

În comparaţie cu cimitirul ortodox, cel unit, care găzduieşte şi morminte ale catolicilor sau chiar ale calvinilor, este separat de biserică, lipit de curţile şi grădinile unor gospodării. Aşezat tot în pantă, urcând pe una din laturile copăii - loc ca în palmă la Câmpeni este foarte puţin -, este mult mai modest, cu cruci din piatră, mormintele mai vechi, şi din ciment, cele mai noi. Pe o astfel de cruce veche-veche, am descifrat numele lui Moise Ioanette sau Yuanette, cum figura în actele oficiale întocmite de austrieci, despre care se spune că ar fi fost întâiul dascăl de abecedar al lui Avram Iancu şi unul din cei şapte învăţători români cu leafă de la stat din Transilvania, numiţi după răscoala lui Horea, în 1794. Zic se spune, pentru că în privinţa numelui acelui învăţător al lui Iancu, şi unul dintre primii dascăli români cu leafă de la stat, informaţiile se bat cap în cap, Vasile Netea susţinând că se numea Moise, dar în micul dicţionar intitulat „Bărbaţi ai datoriei, 1848-1849” figurează cu numele de Petre, ambii fiind trecuţi ca născuţi în 1811. Şi ambii au fost tribuni în legiunea Auraria Gemina. Cineva greşeşte, dar ce este sigur e că numele amândurora stau la loc de cinste în memoria colectivă legată de Revoluţia de la 1848 şi în viaţa politică şi culturală a măruntei aşezări din creierii Apusenilor. Prin labirinticele înrudiri, după bunica din partea paternă, cu numele de familie Anca, ne înrudeam cu familiile Ioanette şi Mihai Andreica, „Cel mai viteaz tribun al lui Avram Iancu”, cum stă scris pe placa comemorativă aşezată pe casa acestuia din urmă, de pe Valea Caselor. Atâta doar că în timp ce familiile Ioanette şi Andreica au prosperat, cea a străbunicilor a scăpătat, iar cu rudele sărace n-ai a te făli. O legendă care circula prin Câmpeni despre familia Ioanette spunea că aceasta ar fi refuzat să-l găzduiască pe regele Ferdinand care s-ar fi arătat dornic să facă o vizită în Apuseni. Nu ştiu ce şi cât e adevăr în povestea asta, însă dacă lucrurile au stat chiar aşa, mi-e teamă că nu ţâfna a fost motivul refuzului, ci faptul că, cu tot aspectul ei fălos, vila nu dispunea de spaţiul adecvat primirii unui atât de înalt oaspete.

Tot în 1794 a fost înfiinţată şi şcoala primară din Câmpeni, aşezată pe o ulicioară de sub poala bisericii ortodoxe. Într-o încercare de alcătuire a unei monografii a aşezării, fostul învăţător, şi mai apoi director al şcolii de 7 ani la care am învăţat, Petru Oneţ zis şi Petăruţ, a inclus o fotografie a jalnicelor ruine ale celei dintâi şcoli din Câmpeni, o mogâldeaţă de clădire nu mai mare decât o casă oarecare. Ce s-a ales de monografia la care trudise cu mult suflet respectatul Petru Oneţ, nu ştiu, dar am trista presimţire că, neinteresând pe nimeni, s-a pierdut. Aşa cum s-a pierdut în ţara asta cam tot ce ţinea de istorie şi de cultură. Aşa cum s-au pierdut minunatele cărţi şi manuscrise din bibliotecile lui Brâncoveanu şi ale Stolnicului Cantacuzino, din care, cu mare trudă, Odobescu abia de a mai recuperat câte ceva. D'apoi o monografie a unui învăţător din Apuseni... La şcoala din Câmpeni au fost învăţători, printre alţii, două figuri ilustre, Clemente Aiudean (1820-1913), fost tribun al lui Avram Iancu în Legiunea Auraria Gemina, care a înfruntat trupele ungureşti ale lui Hatvany, şi Nicolae Corcheş, zis Drăguţ (1809-1885), luptător în aceeaşi legiune, care l-a zdrobit pe Vasvary Pal la Fântânele, despre care istoricul Silviu Dragomir afirma că victoria repurtată atunci îi revenea în cea mai mare parte. Şcoala românească din Câmpeni a reuşit să supravieţuiască doar prin sprijinul localnicilor, a „acelor bărbaţi vrednici care au vegheat asupra bunului ei mers, prin grija manifestată în aşezare de dascăli capabili, entuziaşti, mândri de trecutul neamului lor”, cum scria N. Albu („Istoria şcolii româneşti din Transilvania”). Deşi moţii s-au arătat dornici de învăţătură, din păcate, în afara şcolii primare din Câmpeni sau prin împrejurimi, şcoli superioare nu existau, cei care voiau să înveţe carte erau nevoiţi să plece fie la Blaj, fie la Sibiu, fie la Beiuş. Ca să-i poată ţine la învăţătură, părinţii erau nevoiţi să treacă pe jos munţii, cărând în spate desagii grei cu merinde. Până prin anii 1960, situaţia învăţământului în Câmpeni rămăsese neschimbată, iar dacă voiai să urmezi liceul nu existau decât două soluţii: ori mergeai la liceul de la Abrud, ori la cel din Baia de Arieş. Salvarea mi-a venit de la acelaşi sufletist învăţător Petru Oneţ, care în preajma examenelor de admitere la liceu m-a luat de mână şi, arătându-mi un afiş care anunţa înfiinţarea Şcolii Medii de Arte Plastice la Cluj, mi-a spus doar atât: „Asta e de tine”. Fără gestul acela simplu şi generos, mi-e greu să-mi imaginez ce curs ar fi luat viaţa mea. Rebelă din fire, visând tot timpul la ce citisem prin cărţi, idealistă, n-aş fi putut accepta mentalitatea mărginită a existenţei provinciale domestico-funcţionăreşti pe care o duceau o sută de ani mai târziu, descendenţii revoluţionarilor de la 1848. Pe mine, munţii mă învăţaseră altceva, din vârful lor lumea se vedea largă şi infinită, iar libertatea de a hălădui prin ea mi se părea totală. Azi, nu pot spune cât a fost instinct şi cât a fost raţiune în hotărârea mea de a o rupe, nu cu munţii, Doamne fereşte!, şi nici cu orăşelul, ci cu un mod de a gândi obedient şi limitat şi cu o existenţă măruntă în care nu puteai visa. Câmpănarii nu erau vinovaţi cu nimic, cu un tren care circula o dată pe zi, lipsiţi de o viaţă culturală - în oraş era doar un singur cinematograf care dădea un film pe săptămână, o bibliotecă modestă căreia nu-i împingea mai nimeni uşa, prinşi sub presiunea noii ideologii comuniste care-i schilodea sufleteşte şi le anula voinţa, oamenii duceau o existenţă vegetativă. Deşi nu aveam decât 13 ani, simţeam instinctiv că un astfel de mod de a trăi nu era de mine, între realitatea brută şi visările mele se căsca o prăpastie, aşa că am decis să mă rup. Dar de când am plecat, am dus şi continuu să duc dorul munţilor, paradisul meu sărac, acolo unde la umbra bătrânului gorun îşi dorm somnul din urmă străbunii, bunicii şi părinţii mei şi unde într-o bună zi mă voi odihni şi eu.

Cimitirul uniţilor este lăsat în voia naturii-mumă. Chiar în mijlocul lui se înalţă, simbolic parcă, acel gorun uriaş unde au fost îngropaţi toţi cei din partea tatei. Abandonate de decenii, mormintele s-au nivelat făcându-se una cu pământul din jur. Dacă mormintele din cimitirul ortodox aparţin majoritar românilor, în cimitirul unit, pe lângă românii de religie greco-catolică, au fost înmormântaţi şi străini, unguri şi nemţi care nu-şi puteau găsi loc de odihnă veşnică în altă parte. Prezenţa acestora în zonă se explică prin importanţa comercială a Câmpenilor, ocupat anterior de austrieci şi unguri, care aveau legătură fie cu exploatarea, dar mai ales cu schimbul aurului, fie cu comerţul. Prin anii 1950, ungurii, ca şi evreii, erau de sămânţă, cum se zice: un ungur ţinea un mic atelier unde oamenii veneau să-şi repare sau să comande ochelari ori aduceau ceasuri la reparat, iar un evreu era medic stomatolog. Ungureşte în Câmpeni nu se mai vorbea decât în zile de târg săptămânal, când din câmpie (Turda, Câmpia Turzii şi satele din jurul lor) veneau acele *neni* cu legume, zarzavaturi sau fructe care în munţi nu se făceau deloc sau foarte greu şi târziu de tot. O figură aparte a oraşului era nemţoaica Erji lui Turn, o zdrahoancă cu aer masculin, foarte înaltă, „cu piciorul mare”, vorba lui Topârceanu, fată bătrână ce putea fi văzută adeseori cu undiţa în mână - la înălţime şi pescuit era la concurenţă cu tata! Cu simţul umorului şi întotdeauna binevoitoare, indiferent ce glume se făceau pe seama neobişnuitelor sale proporţii, nu se supăra niciodată. De unde era de loc şi cum ajunsese familia sa la Câmpeni, n-am aflat, însă trebuie să fi fost oameni de treabă din moment ce toată lumea o respecta. Pe Vale, câteva case mai jos de noi, trăia un italian, Amoroso Genaro, căruia i se spunea pe scurt Tălianu. Numele de Amoroso părea predestinat din moment ce, rătăcit prin Apuseni în timpul războiului, se îndrăgostise lulea de o moaţă cu care se căsătorise, rămânând pe loc, departe de însorita şi draga lui Italie, până la moarte. Părul îi albise, spatele i se cocoşase, însă cu toate acestea purta în statură şi pe chip urmele frumuseţii de altădată. Îl albiseră şi îl îndoiseră şi necazurile în absenţa soţiei, ţintuită la pat de decenii, pe care o îngrijea cu mult devotament, creştea şi purta grija celor patru odrasle greu de stăpânit şi obraznice care-i dădeau şi aşa destulă bătaie de cap. Îl vedeam trecând zilnic prin faţa casei noastre unde venea să ia apă bună de băut de la ţărăul din Vale, la poalele blestematului Ţiclu unde îşi făcuse casa nu era nici picătură de apă, pentru celelalte nevoi lua apă direct din Vale. Bun zidar, ca mai toţi italienii, era chemat atunci când cineva îşi construia o casă. Respectuos, Tălianu dădea bună ziua, dar în rest era taciturn. De proverbiala locvacitate latină, nici pomeneală, îl amuţiseră încercările vieţii.

Dacă toate drumurile duc la Roma, la Câmpeni unicul drum traversează chiar prin centrul oraşului. Presupusul carosabil ţine loc şi de trotuar şi invers. Haos mare, amestec de camioane, căruţe, vite şi oameni, mai cu seamă în zilele mari de târg, de Sf. Gheorghe, de Sf. Măria şi Sf. Maria Mică, de Sumedru/Sf. Dumitru. Se înecau în colbul şi-n fumul de eşapament lăsat în urmă de camioanele rablagite, care treceau zdrăngănind din toate încheieturile, vite şi cai, ţopi coborâţi de pe dealuri, ţărănci cu desagi grei în spate şi fâşneţele câmpănăriţe, dichisite, vopsite şi rujate plecate la cumpărături. Pe Vale, forfota începea din zori, când de-abia se crăpa de ziuă, ţopii coborau la târg cu oile sau vitele de vânzare. Chiar în faţa casei noastre era un pod vechi de lemn, pe care, în trecere, animalele tropăiau, mai mărunt, oile, mai tare şi îndesat, vitele şi caii, făcând grinzile podului să răsune precum un instrument de percuţie. Sunetele de toacă scoase de grinzile călcate de vietăţi erau acompaniate de vorba domoală şi înfundată a ţopilor. După năprasnica furtună din vara lui 1959, când viitura luase mai multe poduri de pe Vale, iar grindina se aşternuse de un lat de palmă, a fost înlocuit şi podul de lemn din faţa casei noastre cu unul de beton. Înlocuirea, absolut necesară, m-a văduvit însă auditiv, îmi fusese răpită muzica ritmică din zori scoasă de copitele animalelor în trecere.

Târgurile mari de peste an se ţineau într-o bătătură de la marginea oraşului, de-o parte târgul de vite, de cealaltă, târgul propriu-zis. Acolo se monta şi un *linghişpir*, cum poceau locuitorii denumirea nemţească de *Ringspil*. Să te ţii chiote şi veselie pe tinerii care se dădeau în lanţuri, alergând prin aer după vreo fată pe care o prindeau răsucindu-se cu ea pentru ca, o clipă mai târziu, cu o mişcare bruscă şi avântată, să o arunce înapoi. Nu departe de roată se aţineau micii negustori de mărunţişuri cu tarabele lor, în care îşi puneau speranţa femeile să găsească ce era de negăsit la magazinul de stat local, vreo

hoinar

danteluță mai arătoasă, niscaiva agrafe de păr, copcuțe sau patente, cremă contra pistruilor și odicolon cu miros de trandafiri, mă rog, tot felul de fleacuri muierești ce le făceau fericite pe cumpărătoare. Ceea ce mă atrăgea însă pe mine în mod deosebit în târg era simeza ad'hoc de pe trotuar a icoanelor pe sticlă lipite de pereții caselor din apropiere. Singurul lucru care mă deranja la ele era stângăcia desenului, în schimb cromatica lor vie mă țintuia locului, făcându-mă să intru într-o stare vecină cu beția. Aceeași stare, împinsă la paroxism de astă dată, am trăit-o în timpul călătoriei în Mexic, în 1998. Ani buni după aceea, spre marea stupefacție a colegilor de breaslă rafinați, am pictat în culori vii și contraste puternice. Ba chiar și garderoba mea se molipsise de „mexicanită", strepezind dinții acelorași colegi ultrarafinați, ale căror picturi se scăldau în culori de pământ sau griuri moarte. O stare similară, de foame de culoare, mi-a provocat-o prima vizită la Muzeul Colecțiilor, când am văzut colecția de icoane pe sticlă Avachian: pereții sălii, acoperiți de sus până jos de icoane pe sticlă, creau impresia unui minunat și fantastic vitraliu în măsură să concureze cu celebrele vitralii franceze. Aceste explozii de culoare, care intrigă și șochează obositul bun-gust european sunt semnele vitalității unui popor, a faptului că mai are snagă în el, cum se exprima Brâncuși.

După amprenta imagistică păstrată în memorie, trebuie că icoanele pe sticlă văzute de mine la târgul de la Câmpeni să fi provenit din atelierele țărănești de la Gherla sau din satele din împrejurimi, cele împotriva cărora, într-o ultimă izbucnire de energie, se revoltase Eminescu în noiembrie 1888, cele pe care într-un acces furibund și lipsit de înțelegere le calificase de „sluțenie fenomenală". Totul a pornit de la propunerea lui C. Erbiceanu privind „Necesitatea de a înființa iconografia românească" (Biserica Ortodoxă, octombrie 1888), propunere preluată de Al. Beldiman în articolul „Iconarii" (Voința națională, 11, noiembrie 1888). Neglijând însuși faptul că în realitate exista deja o iconografie românească, Eminescu l-a atacat violent pe Al. Beldiman, publicând în interval de doar o săptămână două articole virulente și nedrepte: „Iconarii domnului Beldiman" (13 noiembrie 1888) și „Iar iconarii" (20 noiembrie 1888). Articolele eminesciene erau violent-agresive la adresa lui Al. Beldiman și total nedrepte față de arta iconarilor pe sticlă. Stranie această ultimă energie risipită într-o polemică sterilă, în care poetul nici măcar n-avea dreptate. Romantic, în sensul profund al cuvântului, Eminescu era admiratorul artei antice grecești, în mod special al sculpturii – ce de marmure și ce de brațe marmoreene, ce de Venere prin poezia sa! -, dar și al picturii renascentiste al cărei suprem reprezentant, pentru el, era Rafael. În atare situație, cum era să guste expresivitatea deformantă și calitățile fruste ale icoanelor pe sticlă? Despre acestea, în aceeași frază, se arată concomitent condescendent, dar și foarte agresiv: „(...) *erau în adevăr producte românești dar, să mărturisim, erau foarte primitive. Fabricate de țărani simpli și naivi, fără nicio cultură artistică, ele erau combătute chiar de episcopii din Transilvania, cari 'se sileau a introduce chipuri ceva mai bine făcute pentru a deprinde ochii cu forma corectă (...)"*. Eroare mare din partea poetului să compare arta renascentistă cu stângacele „producte" populare, recte icoanele pe sticlă. Pentru că, adaugă Eminescu „(...) pe când tablourile de la Roma și Florența, chiar și cele religioase, sunt reproduceri ale omului în cele mai nobile forme ale existenței lui, *icoanele orientale* (între care le include și pe cele românești, alături de cele rusești și grecești - n.n.) *rămân reproducerea unor mumii și schelete care au asemănare cu chipurile țepene și convenționale din zugrăviturile străvechi ale egiptenilor"*. Mai întâi că figurile de pe icoanele pe sticlă nu-s nici țepene și nici scheletice, iar de mumii nici nu poate fi vorba; desenul lor liber, cu toate stângăciile și naivitățile de care poate fi acuzat, este foarte expresiv, iar expresivitatea este calitatea esențială a operei de artă. Acuzele aduse de Eminescu, aparțin, dacă e să dăm totuși oarecare credibilitate spuselor sale, cel mult icoanelor pe lemn și picturilor bisericești create în spiritul și sub constrângerea erminiilor bizantine. În al doilea rând, revărsarea cromatică vie și necomplexată specifică icoanelor pe sticlă neagă orice tendință de mortificare, din contră, ca și în cazul artei altor popoare însetate de culoare, ea e semnul vitalității și al eternei reînnoiri. Arta cultă, precum pictura renascentistă, este expresia unor individualități și vremelnice curente, pe când arta populară reprezintă chintesența gândirii artistice colective a unui popor. În acest caz comparația se dovedește complet nepotrivită.

Dar ce să ne mai mirăm de reacția lui Eminescu, educat în conservatoarea estetică germană a secolului al XIX-lea, dacă, încă de la începutul secolului al XVI-lea, domnitorul Neagoe Basarab se plângea de schematismul sec și severitatea reprezentărilor figurilor de pe ferecăturile cărților religioase lucrate de argintarii munteni. Radical în decizie, Neagoe Basarab a renunțat la argintarii munteni, încredințând executarea acestora de către meșterii sibieni. Mai realiști, aceștia au exclus angularitățile în favoarea liniei curbe, iar pentru a da mai multă viață imaginii au introdus în compoziții motivul floral. Capătul drumului deschis din inițiativa lui Neagoe Basarab a fost stilul brâncovenesc, complet liber de orice constrângere, plin de fantezie, încărcat de motive vegetale al căror corolar este floarea soarelui care invadează totul, arhitectură, sculptură, pictură, artă decorativă.

Până la un punct, eroarea de judecată artistică a lui Eminescu este scuzabilă. Oare nu cu același resentiment fuseseră primite la începutul secolului al XX-lea arta neagră și arta naivă? Diplomat în România (1943-1945), căsătorit cu Elena Șuțu, născută Chrissoveloni, bun cunoscător al artei românești, Paul Morand (1888-1976) scapă și el un porumbel, stilistic, când vorbește în volumul „București" despre „icoanele grecești (bizantine - n.n.) *cu aer sumbru, mumificate într-un hieratism definitiv*", ocazie cu care alătură opinia, naivă zice scriitorul, a unei lady Montagu care spunea că ilustrează *„gustul monstruos al grecilor în materie de pictură* (religioasă - n.n.)". SIC! Ce ignoră, nu doar Eminescu, ci și alți iubitori de pictură renascentistă, e faptul că în fața frumuseții răpitoare a Madonelor lui Rafael nimănui nu-i trece prin cap să se închine, splendoarea lor anatomică blochează orice sentiment religios. Altminteri stau lucrurile cu icoanele de tip bizantin, prin asceza reprezentării figurilor, care pune accent pe spiritualitate și expresivitate, ele chemând la rugă și meditație. Propunerea poetului de a se face cromolitografii după picturile lui Rafael și Coreggio se dovedește astfel complet deplasată.

Chiar dacă încremenirea picturii religioase în modelul revolut bizantin nu mai corespundea lumii moderne și se cerea reînnoit, propunerea lui Eminescu de a înlocui icoanele tradiționale cu cromolitografii după celebrele picturi renascentiste este de două ori eronată. În primul rând, ea dovedește totala neîncredere în capacitatea creativ-artistică a poporului român, lucru cu atât mai ciudat cu cât metrica populară îl inspirase în poezie; iar în al doilea rând, pentru că ignoră faptul că modelul propus de el este străin spiritualității românești și că nu va fi acceptat. În gândirea lor simplă, țăranii au simțit instinctiv asta, preferând în continuare modelul tradițional autohton, icoana în locul cromolitografiei. A fost o vreme când de pe peretele răsăritean al casei țărănești întorceau spre privitor chipurile sfinților, a Maicii îndurerate, al Răstignitului, figura candidă a Sfântului Nicolae, a războinicului Sfânt Gheorghe ori a Sfântului Ilie mânând carul spre cer. Astăzi... Pe măsură ce omenirea evoluează sub aspect tehnologic, în aceeași măsură involuează din punct de vedere spiritual. Deșertul nu mai e Sahara, ci aglomerația marilor orașe, în care corupția carnală merge în tandem cu cea tehnologică. Cât despre suflet...

Indiferentă la reacțiile ironice ale unora care priveau cu un surâs superior picturile pe sticlă, pe mine icoanele de Gherla aduse la târg mă țintuiau locului. Eu și țăranii ce mai stăruiam în fața simezei viu colorate proptite de zidurile caselor și de garduri.

Dacă în chestiunea icoanelor de tip bizantin și a imageriei religioase populare pe sticlă de Gherla, Eminescu se arată total neînțelegător, ostil chiar, cu totul altfel stau lucrurile când vine vorba despre istoria Apusenilor. Există în proza sa un text adesea citat, mai niciodată citit. Proza în cauză se numește „Geniu pustiu". Subiect subtil tratat, sub forma confesiunii-jurnal, se referă la Revoluția de la 1848 din Munții Apuseni, al cărei erou omniprezent, dar nevăzut, este Avram Iancu, cel a cărui *„singură frunte unsă cu mirul lui Dumnezeu e în stare să formeze din oceanul cugetărilor omenești o singură volbură gigantică, care să se-nalțe din fundul abisului mării până sus în nourii gânditori din cerul luceafărului ce se numește geniu"*, cum scrie Eminescu. Imaginile create de poet sunt uneori concise, însă extrem de expresive, dovadă ale trăirilor intense, *"întru"* cum spunea C. Noica, cu participativitate emoțională nedisimulată, profundă, din adâncul sufletului și al minții lui geniale, al gândirii total dedicate României și spiritului românesc. Fragmentul de mai jos nu cred că mai are nevoie de niciun comentariu: *„Revoluția ardea în câmpia Transilvaniei* (...). *Prin sate colinda vestea cum că se ridicase românii împotriva ungurilor și Împăratul Codrilor bătrâni și a munților suri și sterpi aduna pe vulturii din vizuinele lor stâncoase împregiurul flamurei românești. În creierii împietriți ai munților și-n aerul lor rece flutura tricolorul, trăia libertatea Transilvaniei"* (...). *Buciumele sunau din vârfuri încât ți se părea că sufletele de aramă ale munților se treziseră și suna a moartei lumei. Culme cu culme ardea, atâția uriași ochi roșii, câte unul pe frunte de deal. Codrii bătrâni trosneau amorțiți de iarnă, stelele și luna erau mai palide-n cer, cerul însuși părea mai sur. Era unul din acele spectacole mărețe, din acele tablouri uriașe pe care numai Dumnezeu le poate zugrăvi pe tabla întinsă a lumei înaintea ochilor uimiți și a inimei înfrânte"*. Cuvintele curg din condeiul eminescian cu viteza sufocantă a elocvenței decurse din prea plinul sufletului încărcat de iubire pentru oamenii și pământul acestei țări. Chiar dacă din necunoaștere, nepăsare și uscăciune sufletească, pentru prezenta generație patriotismul a căzut în desuetudine, termenul fiind tratat peiorativ, mă încăpățânez, contra celor care au scuipat din aroganță și prostie pe opera lui, să-l prețuiesc ca mare poet și patriot. Lui i se datorează șlefuirea, curățarea și modernizarea limbii românești; el cel dintâi a ridicat poezia românească în rang egal cu cea a marilor romantici ai secolului XIX și a deschis calea poeziei moderne. Și tot el a dat glas prin creația sa celor mai puternice sentimente de dragoste față de trecutul și viitorul țării. Dacă toate aste nu înseamnă patriotism, atunci ce altceva înseamnă acest cuvânt?

...figurile de pe icoanele pe sticlă nu-s nici țepene și nici scheletice, iar de mumii nici nu poate fi vorba; desenul lor liber, cu toate stângăciile și naivitățile de care poate fi acuzat, este foarte expresiv, iar expresivitatea este calitatea esențială a operei de artă.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, Direcția Județeană de Tineret și Sport Argeș și Clubul Total Dance au organizat la Sala Sporturilor, în zilele de 12 și 13 mai, cea de-a 30-a ediție a Concursului Național de Dans Sportiv „Dansul Florilor”, sub coordonarea maeștrilor coregrafi Corina și Alfred Schieb. Evenimentul a cuprins o festivitate de decernare a premiilor de excelență, pentru cei care au contribuit de-a lungul timpului, la desfășurarea acestei manifestări și concursul propriu-zis. La competiție au participat aproximativ 1000 de concurenți, de la peste 50 de cluburi de dans din țară, cu vârste cuprinse între 4 și 55 de ani, care au susținut probe de dans pe categorii de vârstă, clase valorice și pe două secțiuni: dansuri standard și latino-americane. Concursul Național de Dans Sportiv și de Societate „Dansul Florilor” a deschis ansamblul manifestărilor dedicate Zilelor Municipiului Pitești.

„Întâlnire cu spiritualitatea tibetană”

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația pentru Păstrarea Tradiției Mahayana au organizat în perioada 11-13 mai, o serie de prelegeri, sub genericul „Întâlnire cu spiritualitatea tibetană”, avându-l invitat pe călugărul tibetan Geshe Dondrup Tsering. Dezbaterile, coordonate de promotorul cultural Alexandra Grigorescu au avut o tematică incitantă: „Mintea în budismul tibetan”, „Cauzele suferințelor și ale depresiei”, „Gândirea pozitivă și inteligența emoțională”. “Este important să ne eliberăm de atașamente, să-i iubim pe toți semenii și să-i acceptăm așa cum sunt, iar dacă greșesc față de noi, să-I corectăm cu blândețe și compasiune; interdependența stă la baza budismului, fericirea noastră depinde de a celorlalți, iar noi trebuie să învățăm să ne controlăm mintea, spre a dezvolta factorii mentali pozitivi, pentru a reduce suferințele de tot felul”, este mesajul lui Geshe Dondrup Tsering.

„Maeștri și discipoli”

■ Centrul Cultural Pitești, Uniunea Artiștilor Plastici din România Filiala Pitești și Liceul de Arte Dinu Lipatti au organizat la Casa Cărții, expoziția de artă plastică, sub genericul „Maeștri și discipoli”. Evenimentul, coordonat de președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România Filiala Pitești, profesorul Daniel Preduț este dedicat Zilelor Municipiului Pitești, de către artiștii plastici consacrați și în devenire ai urbei. Inițial, manifestarea trebuia să cuprindă lucrări de pictură, grafică și sculptură realizate de profesorii de la Lipatti și elevii lor, însă maestrul Daniel Preduț a considerat mai potrivit să-i lase doar pe discipoli să-și prezinte creațiile. La vernisaj, tinerii autori s-au bucurat de aprecierea publicului și de mesaje de susținere din partea viceprimarului municipiului Pitești, Laurențiu Marian Zidaru, profesorului de arte plastice Daniel Preduț și a consilierului educativ Georgeta Chițoran, de la Liceul de Arte Dinu Lipatti.

Leoaică tânără, iubirea...

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna mai a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Evenimentul, coordonat de scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu, a cuprins prelegeri despre literatura actuală și lecturi publice din creațiile unor autori din România și din Turcia. Invitatul special, editorul Nicolae Roșu, directorul editurii Betta din București a prezentat aparițiile editoriale semnate de scriitorul turc Osman Bozkurt, criticul literar și scriitorul Aureliu Goci, poetul Mihai Soare. Despre distinșii autori și volumele lor au mai luat cuvântul prozatoarea Eliza Roha și amfitrioana manifestării, scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu.

■ Municipalitatea a organizat o suită de manifestări deosebite, duminică, 20 mai, cu ocazia împlinirii a 630 de ani de la prima atestare documentară a Piteștiului. La Monumentul domnitorului Mircea cel Bătrân a avut loc o evocare istorică, realizată în colaborare cu Facultatea de Istorie a Universității Pitești și Centrul de Cercetare Istorică, Arheologică și de Patrimoniu Gheorghe I. Brătianu. În continuare, edilii piteșteni au inaugurat Cinematograful București, modernizat și reabilitat de Primăria Municipiului Pitești, unde a avut loc proiecția filmului „De ce eu?”, în regia lui Tudor Giurgiu. De ziua lor, concitadini și nu numai s-au bucurat și de un spectacol extraordinar oferit de municipalitate și susținut de artiști în vogă: Randi, Feli și Smiley.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești a organizat Concursul Municipal de Balet și Gimnastică Aerobică. Evenimentul s-a desfășurat în sala de sport a Școlii Gimnaziale „Mircea cel Bătrân și a fost coordonat de instructorul de specialitate Nicoleta Andrei. La competiție au participat aproximativ 100 de copii din Pitești, Curtea de Argeș, Mioveni și Bascov. Concursul s-a desfășurat pe două secțiuni – balet și gimnastică aerobică, și pe două categorii de vârste: 3 – 7 ani și 7 – 12 ani. Pentru prestația lor, micuții au fost recompensați cu diplome de participare, trofee și medalii, dar și cu aplauze călduroase din partea publicului format din părinți, bunici și alți iubitori ai sportului artistic. Manifestarea, aflată la prima ediție a avut loc sub egida Zilelor Municipiului Pitești.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești a organizat festivitatea de premiere a câștigătorilor Concursului de fotografie „Piteștiul Meu”, desfășurat în perioada 18 aprilie – 17 mai. Manifestarea, ajunsă la a III-a ediție are ca obiective încurajarea artei fotografice și obținerea de fotografii artistice, în vederea realizării de noi materiale promoționale ale urbei. La concursul cu tema „Instantanee din orașul sufletului meu” s-au înscris 22 de pasionați de fotografie. Juriul format din jurnalista Elena Nicolae, fotoreporterul Alexandru Oprea și editorul de imagine Adrian Jan Furdueescu i-a desemnat pe câștigători. Mențiune a primit Diac Mihai Alexandru, din Pitești, cu lucrarea „Pustiu”. Premiul al III-lea i-a revenit lui Crăcănel Eduard Cristian, din Pitești, cu lucrarea „Simfonia culorilor”. Premiul al II-lea a fost obținut de Dumitrescu Mihai, din Pitești, cu lucrarea „Protecție maternă”. Premiul I a fost câștigat de Gabrian Daniel Constantin, din Pitești, cu lucrarea „Când zidurile îți reamintesc”. Evenimentul, care s-a înscris în programul manifestărilor dedicate Zilelor Piteștiului, a cuprins și vernisajul expoziției concursului de fotografie, la care au fost prezentate 20 dintre cele mai apreciate lucrări. Câștigătorii au fost premiați de primarul municipiului Pitești Constantin Cornel Ionică și au primit aprecieri și încurajări de la viceprimarii Laurențiu Marian Zidaru și Sorin Apostoliceanu.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești și Asociația Culturală D.G.Kiriac au organizat ediția a II-a a Festivalului Coral Internațional „Emanoil Popescu”. Evenimentul, coordonat de dirijorii George Paraschivescu și Silviu Deaconescu a avut loc în perioada 18 – 20 mai, la Centrul Multifuncțional Pitești. Iubitorii genului s-au delectat cu recitaluri excepționale, susținute de coruri din România, Bulgaria, Serbia și de instrumentiști din Vietnam. Evenimentul a fost dedicat Zilelor Municipiului Pitești, dar și memoriei regretatului om de cultură, dirijorul Emanoil Popescu.

■ Manifestările organizate de municipalitate în cinstea Zilelor Piteștiului au continuat luni, 21 mai, cu o suită de evenimente de suflet, dedicate împlinirii a 630 de ani de la prima atestare documentară a urbei. Primarul Constantin Cornel Ionică a decernat diplome de fidelitate la 44 de cupluri pentru căsătorie neîntreruptă. Astfel, 37 de familii au fost premiate pentru 50 de ani de căsnicie și 7, pentru 60 de ani de conviețuire. Venerabilele perechi au mai primit din partea municipalității câte 600 de lei, flori și daruri simbolice. Tot sub egida Zilelor Piteștiului, muncipalitatea a organizat la sediul primăriei, festivitatea de premiere a elevilor cu rezultate foarte bune la învățătură și festivitatea de premiere a participanților la Simfonia Lalelelor, din anul 2018. În continuare, edilii piteșteni au participat la slujba religioasă, dedicată Sfinților Împărați Constantin și Elena, patronii spirituali ai Municipiului Pitești, eveniment care a avut loc la Biserica Sfânta Vineri. Municipalitatea a organizat și în seara zilei de 21 mai, un spectacol extraordinar, dedicat Zilelor Piteștiului, desfășurat în Piața Primăriei. Evenimentul a cuprins un recital al Ansamblului de dansuri Vassalu, din insula Creta din Grecia, un recital extraordinar susținut de Dinu Iancu Sălăjanu și un concert extraordinar vocal-simfonic, al Filarmonicii Pitești, unde a concertat solista So Iung din Coreea de Sud.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în perioada 12 aprilie – 5 mai, Concursul Național de Poezie de Dragoste, sub genericul „Leoaică tânără, iubirea”, ediția a XVIII-a. În competiție s-au înscris aproximativ 40 de participanți, care, potrivit regulamentului, au vârsta sub 35 de ani, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor din România și nu au mai obținut premii la edițiile anterioare ale concursului. Juriul, format din directorul Revistei Cafeneaua literară, poetul Virgil Diaconu - președinte, poeta Liliana Rus și criticul literar Marian Barbu i-a selectat pe câștigători. Festivitatea de decernare a premiilor a avut loc vineri, 18 mai, la Casa Cărții, sub egida Zilelor Municipiului Pitești. Mențiune II a primit Vlad Berariu, elev în clasa a X-a, din Suceava. Mențiune I a obținut Laura Lucia Găvan, de 27 de ani, doctorand la Facultatea de Jurnalism din București. Premiul al III-lea i-a revenit Ralucăi Panait, elevă în clasa a X-a, din Caracal. Premiul al II-lea i-a fost atribuit Alexandrei Istrate, elevă în clasa a X-a, din Suceava. Premiul I a fost câștigat de Gabriel Nicolae Mihăilă, în vârstă de 31 de ani, de profesie expert contabil, din Galați. Manifestarea a mai cuprins o lectură din creațiile câștigătorilor, prelegeri și intervenții tematice, susținute de poeții Virgil Diaconu, Liliana Rus, Denisa Popescu, Lucreția Picui, scriitorul Lucian Costache și criticul literar Marian Barbu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea noului număr al revistei-document Restituiri Pitești, publicație trimestrială a instituției. Evenimentul editorial a cuprins prelegeri tematice, susținute de membri ai colectivului redacțional. Redactorul-șef, lector univ. dr. Marin Toma a prezentat cuprinsul publicației, judecătorul Marius Andreescu și-a prezentat un studiu despre libertate, prin prisma a două concepte – libertatea ontologică și libertatea fenomenologică. Consilierul local și istoricul Ionuț Gabriel Zidaru a abordat istoria creștinismului din perspectiva valorilor morale, iar scriitorul Nicolae Cosmescu a vorbit despre motorsportul argeșean, subiectul unei serii de articole, pe care le semnează în paginile revistei-document Restituri Pitești.

■ Primăria Municipiului Pitești a sărbătorit Ziua Internațională a Copilului printr-o suită de manifestări cultural-educative și artistice, desfășurate în Piața Primăriei. Copii, părinți și bunici au asistat la un spectacol de animație stradală, susținut de actori ai Teatrului Alexandru Davila, care au întruchipat personaje de poveste. A urmat piesa de teatru pentru copii, intitulată Lădița Fermecată, spre bucuria celor mai mici spectatori. În continuare, au urcat pe scenă, copii și tineri, care urmează la Centrul Cultural Pitești, cursul de chitară, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguș și cursul de canto popular, sub îndrumarea profesorului Valentin Grigorescu. Publicul s-a delectat și cu dansuri populare, susținute de copiii de la cursul de dans popular,

din cadrul Centrului Cultural Piteşti, sub îndrumarea instructoarelor Violeta Dincă şi Rodica Oprican. Evenimentele organizate de municipalitate cu ocazia Zilei Internaţionale a Copilului s-au încheiat cu un program artistic, oferit de Palatul Copiilor din Piteşti, sub îndrumarea directorului Ramona Linte.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărţii cu titlul „Libertatea de la Iluzie la Realitate", de Constantin Aninoiu. De profesie expert contabil, autorul este pastor evanghelist şi s-a remarcat în viaţa culturală şi spirituală a urbei, printr-o serie de studii şi volume cu tematică religioasă. Evenimentul editorial, de o factură specială, a fost moderat de poeta Simona Vasilescu, în cadrul căruia, distinsul autor a abordat conceptul de libertate, din perspectivă biblică. „Viaţa este o iluzie pentru mulţi dintre semenii noştri, întrucât, târziu îşi dau seama că nu au făcut ceea ce trebuiau să facă. Dacă te înşală cineva este mai uşor, depăşeşti mai uşor, dar cel mai greu este să te înşeli singur", a atras atenţia pastorul Constantin Aninoiu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, spectacolul muzical-literar-artistic, sub genericul „Cireşar Muzical", dedicat Zilei Internaţionale a Copilului. Manifestarea a fost susţinută de copii care urmează cursul de actorie la Centrul Cultural Piteşti, sub îndrumarea artistului Robert Chelmuş. Talentaţii micuţi, care fac parte din Trupa de teatru Robertto au recitat poezii tematice, au interpretat piese de muzică uşoară şi scenete, spre încântarea publicului format din părinţi şi bunici. Aspiranţii la o carieră în teatru sau în cinematografie au primit asigurări de la coordonatorul lor Robert Chelmuş că vor continua cursurile şi în vacanţă, în cadrul Şcolii de Vară, care se va desfăşura atât la Centrul Cultural Piteşti, cât şi în alte instituţii de profil.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" şi redacţia revistei-document Restituiri Piteşti a organizat ediţia din luna iunie a proiectului tematic, sub genericul „Piteştii şi Mare Unire", dedicat Centenarului Marii Uniri. Dezbaterea, care a fost susţinută de lector univ. dr. Marin Toma, redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti, a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu şi alţi pasionaţi de istorie. „Monumentele şi clădirile istorice din Piteşti, de acum 50, 60, 100 de ani, sunt un amestec de arhitectură franceză şi italiană. Şi unele străzi sunt considerate monumente istorice, iar săpăturile arheologice au dovedit faptul că zona Piteştiului era locuită încă din Paleolitic, iar aşezarea a fost construită în jurul surselor de apă. Există consemnări despre evoluţia Piteştiului de-a lungul vremii, printre care putem menţiona construirea în secolul al 17-lea a Bisericii Sfântul Gheorghe, din porunca domnitorului Constantin Şerban, înfiinţarea primei librării în anul 1852, construirea primei fabrici de lumânări şi a primei fabrici de săpun în anul 1860, apariţia primei tipografii în anul 1872, construirea primei fabrici de bere în anul 1866, podul peste râul Argeş în anul 1915. Dincolo de cifre, documente istorice, statistică, nu trebuie să uităm, mai ales în anul Centenar, partea care ţine de emoţie, de sacrificiu al înaintaşilor noştri", a subliniat istoricul Marin Toma.

CARMEN ELENA SALUB

Ziua Copilului

La Paris, l-am vizitat pe Victor Hugo...

(urmare din p. 32)

Corespondenţe franco-române, la indigo

Povestea Adelei cu locotenentul englez a avut un corespondent literar-artistic şi meleagurile noastre. O ingineră, singura fată a unor părinţi avuţi şi bine văzuţi, s-a îndrăgostit, iremediabil, de poetul târgului nostru. Ăluia nu-i plăcea de ea drept pentru care s-a şi însurat cu o profesoară şi au avut împreună o fată. D-ra ingineră îi ştia traseul, îi tăia calea, şi-l întreba, de câte ori avea ocazia, când se va întoarce acasă. S-a apucat să scrie şi ea poezie, ca o ultimă modalitate de a-l convinge pe domnul poet să-şi întoarcă privirile spre ea. Zadarnice chinuri ale dragostei. În final, societatea a internat-o într-un azil. Fire samariteană, popa care gestiona azilul, i-a luat fetei şi grija averii pământeşti. A trecut-o pe numele lui...

Cum era să se aleagă, pe Canalul Mânecii, praful şi pulberea de câteva capodopere...

Pentru că a reuşit performanţa de a se pune rău, concomitent, şi cu Regina şi cu Împăratul, Hugo are la dispoziţie o săptămână să părăsească insula Jersey şi să plece spre Guersney. Dezlănţuită, Marea Mânecii era cât pe ce să ducă la fund cufărul cu manuscrisele hugoliene. S-ar fi pierdut astfel, pentru totdeauna, „Les Miserables", „Les Contemplations" (vreo 11.000 de versuri) şi „Le Fin de Satan". 13 ianuarie 1856 e o zi importantă pentru toată lumea. E ziua în care ar fi putut să dispără „Mizerabilii"! (Dumnezeul artiştilor n-a îngăduit această tragedie. Leopoldine şi Charles Vacquerie, în 1843, n-au avut norocul capodoperelor hugoliene.) „Contemplaţiile" salvate sunt editate de Hetzel, cu ajutorul unui luminat director al Siguranţei naţionale, Pierre Hector Collet Meygret. El a autorizat publicarea pentru că editorul şi-a dat cuvântul de onoare că în „Contemplations" nu există niciun vers împotriva regimului. Cartea se bucură, în 1856, de un mare succes material şi literar. Cu cei 20.000 de franci drepturi de autor de la Hetzel, Victor Hugo cumpără, în ziua de 10 mai, o casă (ditamai Hautville House) din Guersney. A achitat-o integral şi era, de acum, proprietar. Plătea acum impozite Coroanei şi nu mai putea fi expulzat. Casa din Guersney era un imobil foarte mare şi very british. O faţadă avea 14 ferestre. La primul etaj locuiau femeile, la al doilea - poetul şi fiii săi. La al treilea, Hugo îşi rezervase un „look out", foişorul care domina marea şi de unde, pe timp senin, putea vedea toată coasta franceză. Locuinţa şi mobilierul era după chipul ;i asemănarea sa. Andre Maurois , în biografia pe care i-o dedică, zice că "prin coridoarele sumbre aveai impresia că străbaţi o gravură de Rembrandt. Sufrageria era plină de tapiserii, de faianţe vechi şi sculpturi gotice, de fotolii vechi şi multe desene proprii. Mobilierul era un amestec abracadabrand de ev mediu şi extrem orient. Erau mobile salvate din Paris, cumpărate de la anticarii din Guersney şi opere ale meşterilor locali îndrumaţi de scriitor. În salonul roşu era un vast baldachin roşu din lemn sculptat, o draperie monumentală e purtată de şase sclavi africani lucraţi în lemn pictat, totul în mărime naturală. Cristale de stâncă, sticlărie de Murano, paravane brodate cu aur". Putea, oare, cineva să scrie ceva în acest sarcofag, în aceste săli pline de decoraţiuni precum subsolurile din piramidele egiptene? Nu cred. Totul era „o amăgire romantică", zice A. Maurois. Casa era „magnifică şi absurdă în care şi cel mai mic obiect purta amprenta stăpânului. Hauteville House era ceva sinistru. Aurării, tapiserii, lemnărie sculptată". „Iată-ne, din nou, robiţi zidurilor", a concluzionat d-na Hugo.

Unde scria, de fapt, Omul Ocean?

Ne puneam mai sus o întrebare retorică: cum putea să scrie Hugo în această lume casnică copleşită de o imensitate de lucruri materiale? Răspunsul e "Look out"-ul (sau „Cristal room"-ul) cocoţat în vârful casei şi al insulei. Acolo scria Maestrul. "Pe plafon şi pe pereţi erau oglinzi neargintate. Totul semăna cu o seră. Camera era deschisă spre cer şi spre imensitate. Hugo scria în picioare, pe o poliţă aşezată în faţa unei oglinzi decorate, la sugestia lui, cu o floare cu petale stranii. Lângă atelier erau două cămăruţe. Una era prevăzută cu un pat îngust ce avea la căpătâi un cilindru de lemn. Alături dormeau servitoarele. Noaptea, dacă îi veneau în minte versuri le nota imediat". Hugo vedea Viaţa ca pe un exil. „Scoală-te la şase, culcă-te la zece, trăieşte de zece ori zece". Se scula în zori, când trăgea turnul fortăreţei. Lucra până la 11. Apoi se dezbrăca, turna pe el apă rece şi se freca pe corp cu o mânuşă aspră. La amiază era dejunul. Cabinetul de lucru din Paris e tapisat în verde şi are, pe perete, câteva tablouri emblematice. Tabloul faimos al lui Leon Bonnat în care Hugo e văzut ca un bărbat încă viril, cu părul alb, barbă albă, cămaşă albă (din care se văd doar gulerul şi manşetele), totul pe un fond întunecat, rembrandian. Mâna stângă sprijină fruntea, mâna dreaptă e ţinută, napoleonian, în fanta hainei, între doi nasturi. Cabinetul mai găzduieşte portretele lui Georges şi ale Jeannei, iubiţii săi nepoţi, precum şi tabloul lui Bastien Lepage care o înfăţişează pe Juliette Druot la anii senectuţii. Bustul, faimos, semnat de Rodin întregeşte imaginea cabinetului de lucru. Piesele de rezistenţă sunt faimosul "ecritoire", la care Hugo putea să scrie stând în picioare, şi patul în care scriitorul şi-a dat ultima suflare în ziua de 22 mai 1885.

Un final cu Lumină neagră

O congestie pulmonară i se dovedi fatală. Într-un ultim delir a compus un vers perfect: „Aici e bătălia dintre zi şi noapte" iar ultimele sale cuvinte au fost: „Văd o lumină neagră". În acest timp, ca la o comandă divină, s-a abătut aspra Parisului un uragan, cu tunete şi grindină. Ultima apariţie publică a poetului a fost vizita în atelierul lui Bartholdi unde a vrut să vadă cum se naşte Statuia libertăţii. Pentru cei care cred că bătrâneţea e doar o stare de spirit şi o cifră oarecare înscrisă-n buletin, vă dăm câteva motive de falnică speranţă. (Etimologic, la Hugo, falnic pare a proveni de la falus...) Bătrânul faun a fost viril până cu vreo lună înainte de moarte. (Nu vorbim aici de amorul casnic, soţia şi amanta erau moarte de mult...) În chestiunea erotică, omul n-a fost din cale-afară de mofturos: a performat şi cu femei din popor, şi cu bone, şi cu lumea bună şi, mai ales, cu actriţe. "Aimer c'est agir!"/ A iubi înseamnă a acţiona! În 1885, Hugo a înregistrat, potrivit ultimul său carnet intim, opt performanţe. Nu doar din aceste binecuvântate motive, Patria s-a dovedit a-i fi recunoscătoare şi l-a primit, aşa cum se şi cuvenea, în Pantheon...

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu icoane pe sticlă.

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2018, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEŞ** răspunde moral şi juridic de conţinutul afirmaţiilor sale.
Textele şi fotografiile aduse în redacţie nu se înapoiază.